

Heb. 5. 7. 4.

Apastal bizonyította, senki nem tulaydonította és veszi magának az tíftelességet, hanem az ki hivattatik, mint az Aaron: Az ki igaz hivatal nélkül kerestel, az olyan gonoszul czelekefic és vakmerőjül, mert idegen tífteben hág.

Rom. 14. v. 23.

Nyilvánossággal írja az Sz. Pál, hogy még czac az aprólék dolgokban, ugymint ételben és italban bűn legyen, valamit kételkedő lelki esmérettel kezdeni. Annakokaért sokkal inkább vétkezik ember az affionyi állapotul való keresésben, az mellyben az Christustól rendeltetett regula nyilvánossággal meg fegettetie és megrontatic. Mert tudgyuc az hogy nagy Isten ellen való bűn legyen azokat egy mástól elfakasztani, az mellyeket az Isten ő maga foglalt és ferkesztetett össze. De én ezt mind elhagyom.

Czacezt akarom hogy meggondollyac az olvasóc, hogy az Siphora az Moses felesége semmit kevessebbé nem gondolt annál, mint hogy ő azzal az Istennek kedves főlgálatot akarna tenni. Midőn látta azt, hogy az ő fia halalos vesedelembe volna, dulfül és zugolodic és nagy bosszonkodván az környülméleténe börtet az földre veti, és midőn így fitkozodic az férje ellen, az Istenre is haragfic. Egy summában hogy mind ez, az elméne buslakodásából volt legyen, nyilván vagyon: mivel hogy az Isten ellen és férje ellen zugolodic, hogy az ő fiának vétet kellyen kiontani. Annakfelotte hogy ha fente egyébkint jól viselte volna magát is, de mindazonáltal ez ugyan megmenthetetlen kinyefség és vakmerőlködés, hogy az ő fiát környülméleti Mofesnek jelenlétében, az ki nem valamely alaváló vagy köz ember volt, hanem az Istennek kíváltképpen való nagy profetája, az kihöz hasonló az Izraélben soha nem támadott. Az melly dolog Siphorához finte ugy illett, mint mostan valamely affionyhoz hogy az pispóknek jelenlétében kerestellen. De ez villongást mingyárt elintézi és elhárítja ez erősfítő fundamentum; hogy az Istennek országából nem rekesztetene ki a kis gyermekek, az kik ez életből kimulnac minkeelőtte vizzel megkeresteltethetnének. Immár pedig megbizonyítottuc azt, hogy az Istennek az ő igaz Szövetségének nagy gyalázattára lenne, hogyha mi abban tellyefséggel ugy meg nem nyugodnánk, hogy annac önnön magától elégséges és tellyes hatalma volna az idvözítéste.

Az Sacramentom ugy mint jegy és peczét járól osztán hozzája: nem hogy az, az Isten igéretinek, mintha az ő magátul elég erős nem volna, erőt adna, hanem czac hogy azt minékünc meg erősfite, hogy annyival bizonyosbactartáséc. Innet az következec, hogy az hiveknek gyermeki nem azért keresteltetne meg, hogy akkor kezdgyenec előfeter Isten

Isten fiaivá lenni, mintha annakelőtte nem ő hozzá tartoztanac volna, és az anya Sz. Egyháztul idegenec voltanac volna: hanem inkább hogy ez nyilván való jegy által azért vétetteffenec az anya Sz. Egyházban, mivel hogy őc az Isten igéretinek erejéből immár az előttis az Christus testéhez tartoztanac.

Annakokaért hogyha az jegy nec elmulatásában, semmi restelkedés sem megvetés, megutalas, avagy gondvifeletlenség nem egyeledett, tehát minden vesedelem kívül vagyunc. Sokkal jób annakokaért, hogy az Isten rendelésének illy tíftelességet tegyünc, hogy mi az Sacramentomokat ne kívánnyuc vagy vegyuc, egyebűnnet, hanem czac onnét, az hová azokat az Ur helyezettette. Midőn azért az anya fent Egyháztul mi azokat nem vehettyuc, nem kell azt tartanunc; hogy az fent Léleknek kegyelme acképpen volna hozzájoc kötelezve; hogy mi azonokat hit által az Urnac igéjéből is el nem vehetnóc.

TIZENHATODIC R E S Z.

Az kis gyermekek Kereszttségéről, és hogy az, az Christus rendelkezéssel és az Sacramentumnac természetivel igen szépen egyezzen.

Mivel hogy pedig ez mostani időben némelly lézzegő lelkek, az kis gyermekeknek meg keresteléséről nagy zenebonát és háborut indítottanac; az anya Sz. Egyházban, és még mostan sem fűnne meg feleskedni és háborgani: nem mulathatom el, hogy az ő feleskedéseknek meghamisítására, ez tückelt tódalékül ide ne tenném. Az melly hogyha talám valakinek előtte hősűnac fog tettzeni, meggondollya az olyan, hogy az tífte tudománc az illy nagy dologban, az anya Szent Egyház békeségével egyetembe, olly nagy böczben kellyen minálunc lenni, hogy semmit ne kellyen unakodással vennünc, az mi mind ez két tückelynek óalmazására és megmentésére főgál. Annakfelotte, azon igyekezem hogy ugy rendellyem ez disputatiot, hogy az kerestésné vilagosb meg magyarázattára nem keveset használlyon.

Ez gyermekek kerestésné bizonyára finés erősféggel ostromollyac, holott azzal kerestésné hogy ninczen az Istennek semmi rendelésén fundaltatva, hanem czac az embereknek merélségekből és gonosz nyughatatlankodásából hozatott bé, és osztán az imigy amugy való hitvany javallásból ment szokásban, és vétetet bé:

Mert ha az Sacramentom az Isten igéjének bizonyos fundamentumán nem álland, olyan mintha csak egy tzerina fálon függene. Miczodát pedig? Hogyha az dolognac jól megondalásából nyilván ki fog tetti, hogy ez gyalázat és fidalom az Istennek fient Rendelesére hamissan és méltatlan kenetic és fogatic? Keressüc fel annakokaért előfer az ő eredetit.

Es ha bizonnal leend, hogy csak emberivakmerőségből gondoltatt, annak békét hagyván, az Kerestségnek igaz fókását egyedül csak az Istennek akarattára igazitluc: Ha pedig megbizonyitatic, hogy jó és bizonyos fundamentoma legyen, őrizkedni kell azon, hogy az Istennek fient ferezését rágalmazván és fidalmazván, önnön magát az ferezőt és rendelőt nekátomlync.

2. Elsőben elég esmereres tudomány ez az hiveknél, hogy az Sacramentomoknak igazán való megdondolattya, nem csak az kölső ceremoniákban állyon, hanem kívájképpen az igérettül függön és az lelki titkokból, az mellyeknek példazattyokra rendelte az Isten az ceremoniákat. Annakokaért az ki meg akarjatanulni, mit tehessen az Kerestség, hová nézzen, és végezetre miczoda legyen, annak nem kell az ő gondolattya csak az példára és az testi látásra vetni és fordítani, hanem inkább az Istennek igéretire, az melly minékünc abban nyuytatic, és az belsőképpen példaztatott titkokra kelly elménket felemelnünc. Az ki ezt tudgya és érti, az olyan, az Kerestségnek fundamentom fient való igazságát és az ő egéfi valóságát (hogy így follyac) elérte és megfogta: és abból arrais megtanitatic, miczoda legyen értelme és hafna az kölső megötözésnek. Ez ellenben az ki mind ezeket megvetvén vélec semmit nem gondol, az ő elmejét csak az kölső és latható ceremoniákra czüggefti, az olyan az Kerestségnek sem erejét sem tulaydonságát nem érti, sem pedig mit jegyezzen és hafnállyon az víz. Ez értelem az Irásnac töb és világosb bizonyitással megmutattatott és megerősítettett, hogy nem mint ez aránt bővebben kellyenki magyaráztatni: az vagon tahát immar előttünc, hogy az kerestségben tött igéretekből keressüc, mi legyen az ő ereje és tulaydonsága. Az Irás azt jelenti, hogy az bünök elmosása, az mellyet az Christus véreben birunc, mutattaséc előfer az Kerestségben, annukutanna jelentéséc az testnek megöldöklése, az melly az ő halálával való közösülésben áll, az melly által az hivek uyjonnan fülettetnek az uy életre, sőt az Christusnac egyyességére és tarsaságára. Ez summaba foglaltathatic minden, valami az kerestségről az Irásban modatott: csak hogy ennekelőtte jegyeis az mi Religiónknac az emberec előtt való megvállásnac.

3. Mivel-

3. Mivelhogy pedig az Kerestségnek rendeléle előtt, annak helyette az Isten népének környül metelkedése volt, lassuc meg, miczoda külsőségec és minemü egyenlőségec legyen egymással ez két Sacramentomknac, az mellyből nyilván lsten miképpen igazitson egyyic az másikra. Midön az Ur az Abrahamnac paranczollya a környülmetelkedésnek megtartását, megigéri előfer, hogy ő nekic és az ő magvánac Isten akarna lenni; azt adván hozzá, hogy ő nála volna minden dologknac tellyesleges elégsége és bővsége: hogy az Abraham őtet tartaná minden jóknac kütfejénc. Az melly igékben befoglaltatic az öröc életnek igéreti; az mint az Christus magyarázza, midön innét véfen bizonságot az hiveknek halhatatlanságknac és feltámadásoknac állatására.

Mert az Isten (ugymond) nem az holtaknac Isten, hanem az élőknec. Annakokaért f. Pális, midön az Ephesusbélieknek meg akarja mutatni, miczoda vesedelemből fabadította volna ki őket az Ur, innét hozza ki, mivelhogy az környülmetelkedésnek fšovetségében nem voltanac bévéteten, hog' őc Christusnélkül, Istennélkül, remenség nélkül, és idegenec voltanac legyen az igeretnek Testamentomatul: mind az mellyeket az fšovetség befoglalt magában. Az első lépés pedig az Istenhöz, és az első gradicz az öröc életre, az bünöknek megboczanattya. Honnét az következik, hog' az kerestségnek igéreti az mi megmóslattatásunkról, ez igérettel egyyезzen. Annakutanna az Abrahamtól az Isten azt kívánnya, hogy tökéletessen járjon ő előtte, és az ő fivének artatlamagában: az melly az megöldöklésre avagy uyjonnan fületésre tartozic. Es hogy senki ne kételkedné, hogy az környülmetekedés jegye nem volna az megöldöklésnek, azt másutt világosabbán megmagyarázza az Moses, midön az Izraél népet meginti, hogy az ő fivőknek környülmetekedtlenségét környülmetellyec, azért mert elválastott népe ő az Istennek, ez földnek minden népei között. Az miképpen hogy az Isten, midön az Abraham magvat Népévé felvéfi, azt akarja hogy az környülmetekedgyec: Az onképpen mondgya Moses, hogy az fivben kellene környülmeteltetni; azt magyarázván tudniüllic, miczoda legyen igazsága és magva az testi környülmetekedésnek. Annakelőtte, hogy valaki maga erejéhez bizván arra ne igykeznec, azt tanittya hogy ez az Istennek kegyelmes czelekedeti legyen. Mind ezec olly gyakoita előhozatnac az Profétaktól, hogy itt fükség ne legyen loc bizonságokat előfámlálni, mivelhogy ön magoktól mindennunnen előfordulnac. Tudgyuc azért immar, hogy az környülmetekedésben lelki igeret adatott legyen az Atyáknac, az minemü minékünkis az Kerestségben adatic: mivelhogy ő nekic az környülmetekedés bünök böczanattya, és az testnek megöldöklését példázta. Annakfe-

Hhhhhhh

Gen. 17. v. 10

Math. 22.

v. 32.

Luc. 20. v. 38.

Eph. 2. v. 12.

Deut. 10.

v. 16.

Deut. 10. v. 6.

lőtte az miképpen azt tanítottuc, hogy az Christus legyen az Keresztés-
nec fundamentoma, mivelhogy mind az bűnöknek megbocznattya, és
mind az testnek megöklődése ő benne áll és tellyesedíc be: Azonkép-
pen hogy ő az környülmetelkedésnek is fundamentoma: Mert finte
ő igértetic az Abrahamnac; és ő benne az áldás minden népeknek, melly
kegyelemnek megpeczételésére adatic hozzá az környülmetelkedésnek
jegye.

4. Immár könnyü meglátni, miczoda legyen hasonló ez két Sa-
cramentumokban, avagy miczoda legyen különbözö. Az ígér-
et, az mellyben az jegyeknek erejét mondottuc állani, mind kettőben egy-
féle, tudniillíc, az Isten atyai jóakarattyánac, az bűnök bocznattyánac,
és az örök életnek ígérati. Annakutánna ísmet egyféle példázott és jegy-
zetett dolog, tudniillíc az uyonnan ísletés. Azonképpen mind az ket-
tőben azon egy az fundamentom is, az mellyen mind az kettőnek bétel-
lyesedése gyamolítatic. Annakokaért semmi külömbség ninczen az belső
titokban, az mellyből az Sacramentomoknak minden ereje és es tulay-
donsága itiltetic és bezültetic meg.

Az még hátra való külömbség az külső ceremoniakban áll, melly az
leg kisseb rzickely: holott az fő rész az ígéretekéből, és az jegyzett dol-
gokból függjön. Annakokaért azt állathatni, hogy valami az környül-
metelkedéshez illic, egyfésf mind az keresztésre is tartozic, az látható
ceremoniaknak külömbségérül kiválva. Ez ősvé hasonlításra alkolma-
toságot ad minékünc az Apóstalnac regulája, az mellyben minékünc
megparanczoltatic, hogy mi az Iásnac minden magyarázattyát arra íga-
zítlic, hogy az Hittel egyenlő legyen. Es bizonyára ez dologban az ígaf-
ság ugymint őnnön maga megtapasztaltattya magát. Mert az miképpen
az környülmetelkedés, midőn az Sidoknál jegy volna, az melly által bi-
zonyosocká lennénc, hogy őc az Istennek népébe és hazába vétettenc,
és visóntag ő kis magokat az Istennek ígértéc és kötöttéc; nekic első bé-
menetelec volt az anya fent Egyházba: Azonképpen mi is mostan az Ke-
resztés által az Úrnac fenteltetünc, hogy az ő népe közzé irattassunc, és
mi is visóntag az ő nevére eskedgyünc. Honnet minden visótkodásnél-
kül megtettic, hogy az keresztés az környülmetelkedésnek helyére já-
rult legyen, hogy azon egyféle munkát és tistet vigyen mi nálunk is
véghez.

5. Immár ha valaki azt kívánja megtudni, hogyha igazán kö-
zöltethetike az kicziny gyermekekkel az keresztés: Nem mondanóké
azt tellyeséggel bolondnac, sőt ugyan megbodultnac, az ki czac az viz-
nec elementumára és az külső dolgokra nézdegelvén, az belső lelki tit-
ko

Rom. 12.
v. 3. 6.

kot nem akarná meggondolni és esébe venni? Az mellyet ha ember
meggondoland, minden kétségnélkül vesicébe, hogy az kis gyerme-
kekkel méltán közleni kellyen az keresztés, mint az melly őket illeti.
Mert az Úr régenten őket nem külömben tőtte méltókká az környül-
metelkedésre, hanem hogy őket mind az ockalis réfeltetné, az mellyec
ackoron az környülmetelkedés által jegyeztettek; mert egyébkint az ő
népét czac megjattzottatta volna, hogy ha őket czac üres czalárd jegy-
ekkel hitegette volna: az mellyet czac hallanis ifonyuság: Mert nyil-
vánsággal kimondgya, hogy az kis gyermeknek környülmetelésé pe-
czet helyett lenne az Szövetség ígératinac megpeczételésére. Hogy ha
pedig az Szövetség fűntelen és erőssen megáll: nem kevesbé illeti ez mai
napon az Keresztésnek gyermekeit, mint az ő Testamentumban hogy az
Sidoc gyermekeire tartozott. Holott azért az jegyeztetett dolgokba ré-
fesecké tetettenc, miért kellene őket az jegyektől eltítani? Hogyha
vélec közöltetett az való ígafság, miért tafiratnánac el az példázat-
tul?

Noha az külső jegy az Sacramentomban, ugy függ az ígétül, hogy
attul el ne fakastathatséc: de ha ugyan elfakastathatnéc és megválastar-
hatnec is kérlec, mellyiket bezüllenőc nagyobra? Bizonyára midőn
láttyuc hogy az jegy az ígének fólgal, azt kell mondanunc hogy annac
alája vettett, és így kissebre bezüllünc. Annakokaért hogyha az
gyermekekre néz és tartozic az Keresztésnek ígése; miért tiltatnéc tölőc
el az jegy, az az, az ígének tódalekja? Ez az egy bizonyítás, ha tőb ennél
nem volna is, igaz elég volna mind azoknac meghamíllítására, az kic
ez ellen zajognac. Hogy azt vetic elő hogy az környülmetelésnek sabott
napja volt, az czac térovázó faladás. Megvallyuc azt, hogy mi bizonyos
naphoz nem köteleztettünc mint az Sidoc: De mivelhogy az Úr, noha
semmi napot nem sab, de nyilván jelenti, hogy tettic az ő nékiec hogy
az kicziny gyermekek az nyilván való ceremonia által az ő Frigyében és
fővetségébe bévéteffenec, mit kívánunc tőb bet?

6. Noha az Írás még ennél is bizonyosb esmeretit nyilatkozattya
ez aránt az ígafsnac. Mert nyilvánággal igaz az, hogy az Szövetség,
az mellyet az Úr egyfésf az Abrahammal fertzett, minékünc Keresztésnek-
nec mostan finte ugy megáll és erőssen megmarad, mint régenten az Sidó
népnek: Sőt hog az az íge mi réanc Keresztésnekre finte ugy tartozzéc, mint
ackoron az Sidokra. Hanemha azt alittyc, hogy Christus az ő eljövétel-
vel az Atyánac kegyelmességét meg kissebitötte vagy meg rövidötötte! az

H h h h h h h h 2

melly főrnnyü isteni káromlás volna: Annakokaért, az miképpen az Sidóknac gyermeki, mivelhogy mint örökösü annac az Szövetségnek, az Isten-telenek nec gyermekeiktől megvólnának valasztván, Szent magnac nevezettene: Azönképpen hasonló okból az Keresztényeknek nec gyermekeiis fentek nec tartatnac, hogyha czac keresztényen Házafoktul fülettetnekis, és az Apasztalnac bizonyitála serint, az Balványozóknac tisztátalan magvoktul megvalasztattanac.

1 Cor. 7.
v. 14.

Immár pedig, mivelhogy az Ur, mindgyárt az Abrahammal vetött Frigynec utánna, azt a Figyert az gyermekekben külső ceremoniával megpeczetelni paranczolta; miczoda okát mondhatnac, az miért az Keresztény-nec ugyan azont az ő gyermekeikben is meg ne bizonyitanac és peczetel-néc? Es itt senki nem vetheti azt ellenem, hogy az Ur semmi egyéb jegyet nem paranczolt az ő Szövetségének megerősítésére, hanem czac az környül metelkedést, az melly régen elhagyattatott. Mert könnyü megfelelni, hogy bizonyára az ő Testamentomnac alkalmatósága serint az környül metelkedést rendelte volt az ő Szövetségének megerősítésére; az pedig immár elhagyattatott, ugyan minden időben meg marad azért azon egy oka az megerősítésnek, az melly mi nekünk köz az Sidóknal. Annakokaért mindenkoron forgalmatossan meg kell látni, miczodanc vagyon nekünk ő vélec köz, és ő nekic külön miczodajoc vagyon mi kivölunc. Köz Az Szövetség, tehat az megerősítésnek okais köz. Egyedül czac az megerősítésnek módgya különböz: mivelhogy ő nekic környül metelkédésec volt, az melly helyett rendeltetött az keresztység.

Mert ha az az bizonság, az melly által az Sidoc az ő gyermekinek idvőségek felől megerősítettene, mitőlunc tellyességgel elvéteric, tehat az következett az Christusnac eljövételiből, hogy az Istennek kegyel-memi nekünk homályosab és bizonytalab legyen hogy nem az előtt az Sidóknál volt. Mivelhogy ez nem mondathatnéc az Christusnac felötte nagy gyalázattanélkül, az melly által az Atyának végheretien jóvolta, világosabban és bővségeffeben kiáradt ez földön hogy nem valaha az előtt volt volna, és az embereknec nyilvánóságban jelent meg. Meg kell tehat vallani, hogy azt ne kellyen gonofságból elnyommasztani, sem kevessebb diczerettel magasztalni, hogy nem mint az törvénnec homályos árnyeka alatt volt meg diczertetvén.

Matth. 19.
v. 13.

7. Annakokaért az Ur Jესus, midőn világos példata karna adni, mellyből ez világ megesmerné, és megértene, hogy ő sockal inkább terjesztéseré és öregbitésére jött volna az ő Atya irgalmaságának, hogy nem annac megkísébitésére és megfőritására; serelmetellen apolgattya az kicziny

kicziny gyermekeket, az mellyec ő hozzá vitetnene, és feddic az ő ranitványita, hogy azokat nem akainac ő hozzá boczátani: azért hogy őt azokat, az kiké az mennyeknek orfága, ő töle el akarnac tekeresteni, egyedül az kiztal mehetni mennyekbe. De kérhetné valaki, mint hasonlitanac az keresztységhez az Christus apolgatála? Mert nem mondatic, hogy azokat megkerestelte volna, hanem hogy azokat felvötte, megapolgatta czokolta és megáldotta. Ha azért ebben az ő példáját akarjuc követni, könyör-génunc kell az gyermekekért, de azokat nem kell megkerestelnunc. De maga minékunc valamennyivel figyelmetesben kell az Christus dolgait meggondolnunc, hogy nem ez ilyen emberec czelekesnec. Mert nem olly könnyen kell az mellől elmenni, hogy az Christus megparanczollya, hogy az gyermekzkek ő hozzája boczátassanac, az melléje adott imez oc-kal együtt; mert ez illyeneké az mennyeknek orfága: és ez ő akarattya őstán, czelekedette bizonyitya, midőn őket megapollya, és az ő könyör-gésecvel és áldásával az Atyának ajánlya. Hogyha igaz és méltó, hogy az gyermekzkeket az Christushoz kellyen vinni, miért ne kellyen az Keresztleghezis vinni, ugymint az Christussal való egyfűségünk nec jegyehöz? Hogyha ő véc az mennyeknek orfága, miért kell tölöc megvonni az jegyet, az mellyel mint egy aytó nyittatc nekic az anya fent Egyházba, hogy abba bevéterven az mennyeknek orfágának örökös közze irattassanac? Melly igazságnélkül valóc lefünc, hogy ha mi azokat elűzuc, az kiket Christus hozzája edesget? Ha mi azokat megfőstyuc, az kiket az ő ajandé-kival ékesit? ha azokat kirekesztyuc, az kiket ő örömet bévesen? Hogy ha ugyan meg kellyen fontolni, melly távol legyen az keresztégtől, az mit Christus akkor czelekedett, mellyik nec kell tehat ez kettő közzül nagyobnac tartatni; Hogy az Christus az gyermekzkeket felveszi, az ő kezeit, megfentelés nec jegyécül, azokra veti, és ő érettec könyörög, az mellyel valósággal megbizonyitya, hogy ővei legyenec: avagy pedig hogy az keresztég által jelentsuc, hogy az gyermekzkek az ő Szövetségébe tartoznac? Az töb kérdeffekben, az mellyeekkel ez mondatc akarjac czufolni, semmit egyebet az ő tudatlanságoknál nem mutatnac elő. Mert hogy abból, az mit Christus mond: Hadgyatoc hozzam jöni az gyermekeket; így okoskodnac; hogy az oc immár felnöttec és koroslac voltac, az kic ide-jec serint már járhattanac. De az Evangelistaktul βρέφει és παιδία nevec-kel nevezettene, az melly igéckel az Görögöc olly gyermekeket jelentnek az kic még az annyoc czöczeit czüggene: Iten azért az Christushoz jöni, czac egyigynen az testi, hogy az Christushoz vitetni. Ihon melly teker-gős czufamó réseket kelly azoknac faladafra keresniec, az kic egy fter az igazság ellen megkemenyedtene? Továbbá, az hól azt mondgyac, hogy

az mennyeknek orfága nem igertetett az gyermekkéknec, hanem azokhoz hasonlónac; mivelhogy az mondati: hogy az Illyeneké az mennyeknek orfága, és nem Ezeké, Ennec finte meg olly jo fundamentoma vagon mint az előbbinac. Mert ha ennek érteke lenne, mint állana meg az Christus elő hozott oka, az mellyel azt akarja bizonyítani, hogy azok sem rekesztetnecel ő tőle az kic még idejec fterint gyermekek? Midőn azt paranczolja, hogy az gyermekeket ő hozzája hadgyácjónie, nyilván való dolog az, hogy kicziny gyermekség értefséc. Ezt hogy valaki illetlenec ne tartsa, azt mondgya utánna, hogy Illyeneké az mennyeknek orfága. Hogyha azért ezzel gyermekké foglaltatnac bé, semmi homalyofság abban nincz, hogy imez *Illyen* ige által mind az kis gyermekké, és mind az ő hozzájoc hasonlóc értefsénec és vétefsénec.

8. Láttya azért immár kiki mindé, hogy á kis gyermekek keresztsége, né emberektül koholtatott dolog legyé, melly az f. Irásnac ennyi bizonyításvál gyamolitic és fundaltatic. Azoc sé czacznac elég fnyelsé, az kic azt vetic elő, hogy sohol nem találtatic az Irásban hogy czac egy kis gyermekis megkereszteltetett volna az Apastaloc keze által. Mert noha az nevezet fterint az Evágelistaktul meg né említetic, mivelhogy mindazáltal azoc sé rekesztetnec ki, valaményifer á módatic, hog' egéfi háznépeket kereszteltetnec legyé meg. Ki hozná innet azt ki, hané ha valamelly megbódult, hogy gyermekekis né kereszteltetnec volna meg? Hogyha ez illyen bizonyítáfnac helye léne, hasonlatosképpé az affony népeket is el kellene az Ur Vaczorájatul tiltani, mivelhogy né olvassuc hogy az Apastaloc idejébe az affonyoc oda boczáttatnac. De mi ez aránt az Hitnec regulájával elégefűnc meg. Mert midőn meggódollyuc miczoda legyé illédő az Ur Vaczorájánac rédeleséhez, abból könnyé megitilhettyüc aztis, kiczodac boczáttatnac az véle való éléshöz, az fterint igazithattyuc magukat az keresztségbenis. Mert ha meggódollyuc, mi végre rédeltetet legyé, mindgyárt megefűmelhettyüc és elláthattyuc, hogy né kevesbé tartozic, á gyermekkékreis, mint finte az őregekre: á mellytül azért meg né fofitathatnac, hanéha az Isté akarattyán, az ki ezt rédelte, nagy erő fíakot és nyilván való bosfut akarúc tenni. Hogy pedig á tudatlá község előtt azt hintegetic, hogy á Christus feltámadása után loc fáz estédőc multanac el, az mellyekbé az gyermekké keresztsége esmeretlen volt legyé: abbá rualmasá és fsemtelenül hazudnac. Mert sohol nincz senki olly régi könyv fterző, az ki annak eredetit minden kétségnélkül az Apostoloc idejére nem vinné.

9. Az következic hogy róvidedé megmutassuc, miczoda hasnoc legyé innet mind á hiveknec á kic az ő gyermekiket á keresztségre az anya f. Egyházba hozzác, mind pedig magoknac az gyermekkéknec, az kic az f. Keresztségnec

reftségnec vizével megmosattatnac: hogy valaki ez fíokást ugymint hasfóralant és hiába valot meg neveffe. Noha az ki olly elmével vagyó, hogy ez fny alatt á kis gyermekek keresztséget megczufollya, az olly á egy ftermind megczufollya az Uról rendelt környülmetélkedésnec paranczolattyátis, Mert mit hozhatnac annac fidalára elő, az melly ennekis fidalalmazására és kissebségére né esnec? Igy torollya meg az Isté azoknac kevélýsegeket, á kic mingyárt kárhoztattyac, á mit az ő testi okofságockal meg né foghatnac. De az Isté más fegyvereket ad mi kezűnkbé, á mellyeckel megelőhelsücaz ő bolódságokat. Mert né illédő, hogy ez ő f. rédelése, az mellyből az mi hitűnc fűp vigasztalást érez, hasfontalánac módafséc. Mert az gyermekkel közöltetött Isteni jegy, mint egy nyilván való peczettel megerőfítiti az hívő füléknec adatott ígéreret, hogy az Ur né czac ő nékiec, hané az ő magvoknakis kegyelmes Istene akarjó léni, mind ezer iziglen. Melly dologbá nyilvánással kitettzic az Isténc véghetetlen nag' jó volta, elő fter, hog' minékűnc okot adgyó, az ő nevénc magasztalására: másodfor hogy az hívő embert vigasztallya, és annac fivét bizodalommal bátorítsa, hogy magát mindeneftől fogva az Istennec ajánlya, midőn láttya azt, hogy az irgalmas Ur Isté, né czac ő magáról, hané az ő gyermekiről és maradékiról is fíorgalmatos gödöt visel. Nemis gödoloc véle, hogyha itt valaki azt veti elő, hogy minékűnc az mi gyermekic idvősége felől megbátoritáfra, meg kellene elégednűnc az Isténc egyigyű ígéreretivel: holott másképpé tettzet legyen az Isténc, á ki látván á mi erőteléségűncet, annac ennyibé kedvezni akart. Azoc annak okaért, á kic az Istennec az ő gyermekeickhez való irgalmaságát fivéc fterint vesic, meggondollyac azt, hogy tistec az ő nékiec, hogy azokat az anya f. Egyházba á kegyelé jegyével való megjegyzésre bémutasác, és abból bizonyos vigasztalást vegyene, hog' fimeickel lattyac azt, hog' az Urnac Szövetsége az ő gyermekieknec testekre nyomattatott: Visontag á gyermekekis vesznec valami hasznoc az ő keresztségekből, mivelhogy az anya f. Egyházban beoltarván, á töb tagoknac annyival kedvessebbec lesznec, és annak utánna osztán, midőn felnevelkednec, ezzel az Isténc nagy obferénységgel való szolgálattyára inditatnac, az kiktől őc az által nyilván való kegyelé jegy által fűságra vétetnec volt fel, előb hogy nem mint az ő idejec fterint ötet Attyoknac esmethettéc volna. Végezetre felette igé kell minékűnc rettegnűnc amaz atoktol és kárhoztattul, hogy az Isten bosfszó álló akarna azon lenni, az ki az ő gyermeket az Szövetségnec jegyével megjegyezretni elmulatná; mert ez megvetés által, egy ftermind az ajánlott kegyelemis megutaltatic, és mint egy esküvéffel elvettetic.

10. Immár az bizonyítalokat rostallyuc meg, az mellyeckel ezt az Istennec f. rendelését némelly dűhös bestiác, nem szűnnec meg őstrom-

lani és rágalmazni. Előfer mivelhogy vesic efsékbe, hogy az Kereftésnéc és Környülmetékedésnéc egyenlőségével keményképpen nyomtatnac és borongattatnac, ez két jegyet azért mefse igyekezne egymástul elfakasztani, hogy egyiknéc az másickal semmi közti ne legyen. Mert azt mondgyac, hogy az jegyeztetett dolog, nem egyféle, és hogy az Szövetségis fockal külömb legyen, és az gyermekeknek nevezetiis nem egyféle értelemben vétéséc. Es az elsőnéc megbizoyítására, azt vetic elő, hogy az környülmetékedés az megöletésnéc volt jegye, és nem az kereftésnéget jegyzotte. Az mellyet mi bizonyara örömeft megengedünc nekic, mert fepen eggyez mi velünc, és ninczen az mi értelmünknek semmi egyéb megbizoyítása, hanem hogy az kereftés és az környülmetelés jegyeilegyenec az megöletésnéc. Innét állattyuc, hogy amaz ennek helyére kövkerkezett legyen, hogy minékünc finte azont jegyzené, az mi régenten az Sidoknac példázattott. Az Szövetségnéc nem egyenlő voltánac megbizoyításában, nagy gorombául és vakmerőjül megvestegetuc és megfaggattyc az fent Irást; nem czac egy helyen pedig, ugy hogy semmit épen és egészen ne hadgyanac. Mert az Sidokat oc, oly igen finte merő azon testté tesic, hogy az baromhoz legyenec hasonlőbbac hogy nem az emberekhoz. Hogy az mellyeckel fereztetett Szövetség mefsebe ne terjett legyen ez idő ferint való élernél, és hogy az ő nekic adatott ígéréc czac az jelen való testi jókatartozott legyen; az melly értelemeac ha helye volna, miczoda kövkerkezne abbol egyéb, hanem hogy az Sido nép egy ideig az Isten kegyelmével betöltetett, (az mint az fereg difno hogy az olban hizlaltatic) hogy végre öröcké elkellyen vesini? Mert mihelt mi az környülmetékedést és az rea tartozó ígérécet béhozzuc, mingyárt ez az ő feleletéc: hogy az Környülmetékedés czac betübéli jegy, és az ő melleje adott ígéréc czac testi volt.

Col. 2. v. 11.

II. Bizonyara ha betüi jegy volt az környülmetékedés, az kereftésnégről sem tarthatni egyebet: Mert az Apastal az Colosse várobéliekhez írott levélnecc másodic részében nem kevesbé tesic az egyiket lelkivé mint finte az másikat. Mert azt mondgya, hogy mi az Christusban környülmetéltettünc, kéznélkül való környülmetékedéssel, levetkezvén az bünnec testét az testben, az mellyet ő Christus környülmetékedésénec nevez: Es job értelemeac okaért mingyárt hozzá tesic, hogy mi az Kereftésnéc által az Christussal eltemettettünc. Mitért ő egyebet ez igéckel, hanem hogy az Kereftésnéc betöltése, és igafsága, igafsága és betöltése az Környülmetékedésnécis, mivelhogy mind egy dolgot jegyezne? Mert azt akarja megbizoyítani, hogy finte az legyen az Kereftésnéc az Kereftésnéc, az mi az előtt az Sidoknac volt az Környülmetékedés. Mivelhogy

hogy azért immár világosson megbizonyítottuc, hogy mind az két Sacramentomnac ígéréc: és hogy az Titkoc az mellyec azokban ábrastarnac, egymással fepen eggyezne, mostan azokról többet nem fólloc. Czac arról intem meg az hiveket, hogy gondollyac meg azt önnön magokban, hogy ha földi avagy betüi jegy néc kellyené azt tartani, az mellyben semmi nem egyéb, hanem czac Lelki és mennyei dolog legyen elröyve. De hogy az egyigyüeknéc fimeket bé ne kennyéc, egy ellen vétéséket mint egy útközben megfeytem, az mellyel ez ő fentelen hazugságokat akarjac fpegetni. Bizonyal igaz az, hogy az főfő ígéréc, az mellyekben befoglalva volt az Szövetség, az mellyet az Isten az ő Testamentomban az Izrael népével ferezett volt, lelkiec voltanac, és az öröc életre nézzenec, és visfontag az Atyaktól az mint illet, Lélek ferint vétettenecc bé, hogy abbol vennéc és meritenéc az kövkerkezendő életnéc reménségét, az mellyre fivők ferint áhétoztanac; az mellett pedig nem tagadgyuc azt, hogy az ő jó kedvét azoknac testi és idő ferint való jótéreményeckel is megmutatta legyen: az mellyec által az lelki ígérécnek reménségeis megerősítetett. Az mint midőn az öröc idvóséget megigérné az ő fólglájanc az Abrahamnac, az ő hozzá való jó kedvénecc nyilvánóságosb bizonságára, hozzája tötte az másic ígérécet az Canaan földénec bírásáról. Illyen formán kelly érteni az Sido népnecc adatott minden egyéb földi ígérécetis hogy az lelkiec, ugy mint az főfő ígéréc, mindenkoron fellyeb és előb valóc legyenec, az mellyekre az többiecc vonyattanac. Es ezeket, mivelhogy az ő és uy Testamentomnac külömbségében bővségessen megforgattam, itt czac rövideden emlitem meg.

Gen. 15. v. 1.
8. 11.

12. Az gyermekeknek nevezetiben, ez külömbséget talállyac, hogy Abraham fiajac nevezettenecc legyen az ő Testamentumban mindazoc, az mellyec az ő magvából fülettettéc volt: De mostan ez névvel azoc nevezettenecc, az kic az ő Hitit követic. Annakokaért az az testi gyermekség avagy fiúság, az melly az környülmetékedés által az szövetségnéc eggyeségébe volt béoltatva, az uy Testamentomnac lelki gyermekeit jegyzette, az mellyec az Isten igéje által ujonnan fülettettenecc az öröc életre. Az melly igékben jóllehet láttyuc valami kicziny fikráczkáját az igafságnac: de ebben keményen vetkeznec, ez alhatatlan lelkec: hogy valami előfer kezec elejébe fordul, mingyárt felragadgyac, holott tovább kellene menniecc: és midőn egyiket az másickal egybe kellene vetniecc, megáltkodottul egyetlen egy igére czüggednecc és törnecc.

Mellyből fiúság annac kövkerkezni, hogy ottanottan megtántorodgyanac, mivelhogy semmi dolognac fundamentoma ferint való esmértetire

liiiiij

nem mennek. Megvállyc bizonyára, hogy az Abrahamnac testi magva, egy ideig az Lelki gyermekek helyett állott legyen, az mellyec Hit által olattanac ő beléje. Mert mi ő fiainac neveztetünc, noha természet avagy vér szerint nem vagyunc ő véle atyafiai fóc. De midön azt értic, az mint nem homályoslan kimuttattyac, hogy az Abraham testi magvánac, az Istenec lelki áldása soha ne ígértetett legyen, ebben felötre igen megczalattanac. Annakokaért fükség hogy az tzilhoz közeleb arányozzunc, az mellyre mi az Iráfnac bizonyos utmutatása által vezetettünc. Igér az Ur Abrahamnac következendő magot, az mellyben meg kellene áldarni oc minden népek nec ez földön: és egy ferf mind azt is felfogadgya, hogy ő neki és az ő magvánac Istene akarna lenni. Annakokaért valakic az Christust, énnec az áldásnac kútfejét, hittel bévefic, örökösi énnec az ígértetec: és azért neveztetec Abraham fiainac.

13. Noha pedig az Christus feltámadása után, az Isten országánac határi, mefse helyel minden népec közé külömbsegnélkül kezdettenec kiterjedni; ugyhogy az Christus mondása ferint, minden helyekről gyüttetnec, az kic az Abrahammal, Isackal, és Jácobbal illyenec az Istenec országában; mindazáltal az Isten fóc fáz estendöckel az előtt, ez ő irgalmaságával egyedül czac az Sidókat ékesítette és ajándékozta meg: és mivelhogy ő hátra hagyván minden egyéb népeket, ez egy népet választotta el, az mellybe egy ideig az ő kegyelmességét rekesztetéje, ezt ő tulajdon örökénec nevezte. Ez kegyelemnec és jó akarát nac megbizonyítására adatott volt az környülméletelés; az melly jegy által az Sidókat megtanitattánac, hogy az Isten ő idvözítőjóc volna, az kinec esmereti által az ő hívóc az örök életnec reménségére felemeltetnec.

Mert miben lehet annac fogyatkozása, az kit az Isten egy fer az ő kegyelmében és hiveségébe felvött? Annakokaért az Apastal, midön meg akarja bizonyítani, hogy az Pogányoc az Sidókkal egyetemben Abraham fia i legyenec, illyen módon szól: Az Abraham (ugymond) hit által igazult meg az környülméletelenségben: annakutánna vötte az környülméletelenség nec jegyét az Hit igazságánac peczétéjül: hogy ő minden Hívóknec atya lenne az környülméletelenségben és az környülméletelésben: nem azoknac az kik nec czac környülméletelés nec vagyon; hanem azoknac az kik járnac az Hit nec nyomdokában, az melly hiti vala Abrahamnac az mi atyanknac környülméletelenségében. Láttyc itt hogy mind kettőt méltosággal egyenlőcké téfi. Mert egy ideiglen

Gal. 4. v. 28.
Rom. 4. v. 12.

Matth. 3. v.
11.

Exod. 19. v. 5.

Rom. 4. v.
10.

ideiglen, az meddig az Isten rendelte volt, az környülméletelés nec volt atya.

Annakutánna, midön az közbe vetött falnac el rontása által (az Eph. 2. v. 14. i mint az Apastal másutt írja) az mellyel az Pogányoc az Sidóktól elválastatván és külömböztetvén vóltanac, nékiec az Isten országára kapu nyittatott, azoknak is atyoc lott, és pedig az környülméletelés nec jegyémélkül: Mert azoknac Keresztésgec vagyon az környülméletelés helyett. Hogy pedig nevezet ferint tagadgya Abrahamot egyedül czac azoknac lenni atyoknac, az kic az környülméletelésben vadnac; azt némelleyek nec kevélység nek lenyomására írta, az kic hátra hogyván az Isteni félelemnec minden igaz valóságot, czac az pusztá ceremoniac kérédenec. Az miképpen mostanis meghamifitathatic azoknac híjába való tettetés nec, az kic az Keresztésgecben nem egyebet, hanem czac vizet keres nec.

14. De itt más mondása hozatic elő Pal Apastalnac az Romabéli közhöz írt levél nec kilentzedic részéből, az holott azt tanittya, hogy azoc az kic azt testből vadnac, nem Abraham fia i: hanem az ígértetec fia i, fámiláttanac az magban; mert ollyannac láttzic, mintha az Abrahammal való testi és vér szerint való atya füság semmi vólna, az mellyet mi mindazáltal tartunc valaminec lenni. De forgalmatoslan meg kell gondolni, miczoda ügyet forgasson ott az Apastal. Mert az Sidóknac azt akarván megmutatni, miképpen ne legyen az Istenec kegyelme az Abraham magvahoz kötötztetve, söt melly igen semmit ne használyon az ön magában; melly dolognac bizonyítására Ismaelt és Esavot hozza elő, az mellyec megvetettetnec mintha idegenec vóltanac vólna: noha test szerint Abrahamnac természetből való örökösi vólnánac, és az áldás az Isackra és az Jacobra szállott. Ebből következc, az mint annakutánna rekeszti, hogy az Idvőség az Istenec irgalmaságából függön, az mellyből megkegyelmez az kinec akar: és hogy az Sidóknac semmi egyéb okok ne legyen az Szóvetséggel való diczekedésre avagy kevélkedésre; hanemha az Szóvetségnec articulusit megtartyac, az az, az Igénec engednec.

Vifontagsággal, minekutánna az ő nemzetségeccel való hiv diczekedésre le nyommasztotta vólna, és mindazonáltal ellenben látnája, hogy az Istétől egy fer az Abrahammal ferzett szövetség mindenestől fogva erőtelgane nem tétethetnec: arról disputalá tizenegyedie részéből, hogy az Abraham

hamnac testi rokonságának ne kellyen minden méltóságos voltától megfosztatni: mellyre nézve taníttya azt, hogy az Sidók legyenec az Evangeliumnac első és terméket ferint való örökös; az mennyiben az ő hálaadatlanlanságokért, ugymint méltatlanoc az örökségből kinem vetteténe: ugy mindazáltal, hogy az mennyei áldás nem fakatt mindenestől fogva el az ő nemzetségektől. Melly okért őket, akarmelley engedetlenec, hiti fegettec és frigy rontóc vólnánakis, mégis fenteknec nevezi, (olly nagyra beczüllő ez fent népet, az mellyet az ő fentéges fővetségével méltoztatott) minket pedig ő hozzájoc képest, ugymint Adamnac utánna hagyott és idétlen fiainac mond, még pedig fogadott fiaknac, nem terméket ferint valóknac: az miképpen hogy ha az le fakastott fiatal ágaczká más idegen fába óltatic.

Hogy azért az ő főbségektől meg ne fosztatnának, fiükség vólt az Evangeliumnac mindeneknec előtte ő nekic prédikáltatni, mert az Istenec háza népében, őc ugymint első fiúlótt. Minekokaért ez tífetség illette őket, miglen az nekic ajánlott és nyújtott drága követ tőlóc elafitanac, és az ő hálaadatlanlanságokkal azt czelekednec, hogy az pogányokra fordítatnec: és noha még mostanis az Evangelium ellen keménynyakurjul dihóskódnec és dulnac fulnac, de mindazáltal ugyan nem kell azért mitőlunc megvetteténe és utáltatnioc: meggondolván azt, hogy az Isten igéretinec erejére nézve, az Istenec áldála még mostanis nyugosic bennec: az mint hogy az Apastal bizonyíttya, hogy soha mindenestől fogva ő tőlóc el ne távozzéc, mivel hogy az Istenec ajandéki és hivatala, megbánáfnélkül valóc.

Rom. 11. v.
29.

15. Ithon látod melly értékes, és minemü arany mértékben kellyen megfontolni, az Abraham magvánac tött ígéteret. Annakokaért noha nem kételkedünc abban, hogy az orfág örökösinec, az fattyaktól és idegenektől való elválasztásában, az Istenec egy Elválasztásnac vagy on egyedül szabad akarattya: láttyuc mindazáltal, hogy így tettett ez ő nekic, hogy az Abraham magvat kivátképpen való irgalmatságával venné környül, és nagyob bizonságnac okáért az környülmételkedéssel megpeczetelné. Szinte illyen formán vagyon az Keresztységi anya fent Egyháznac dolga. Mert az miképpen hogy ott fent Pal tanit, hogy az Sidóc az ő nemzetségi eredetec által fenteltetnec meg, azonképpé mondgya másutt, hogy immár az Keresztýéneknec gyermekei, hasonlatosképpen az ő fiúlójec által fenteltetec meg. Honnét következc, hogy azoknac méltán el kellyen az ollyanoktul választatnioc, az kic ellenben az Irásban tífatalanoknac esmertetnec és tattatnac.

1. Cor. 7. v.
14.

Ki kételkedhetic iru-
mat

tic immar abban, hogy merő hamiság legyen, az mitezec ofrán utánna toldanac, hogy tudnillic az gyermekec az kic régenten környül meteltetnec, czac példázta az lelki fiúságot, az melly az Isten igéjénec uyontan fiületéséből nevedic. Mert olly éleskedő elmével nem bölczelkedic az Apastal, midőn azt írja, hogy az Christus fiolgája legyen az környül metelkedésnec, azoknac az ígétereknec betöltésére, az mellyec az Atyáknac adattac vólt: mintha annyit akarna mondani: Mivel hogy az Abrahammal kötött Szövetség az ő magvára néz, az Christus azért az ő Atyátul tött ígétereknec betöltésére jött az Sidó népnek idvőséjére. Látodé hogy az Apastal, az Christúnac feltámadása utánis az Szövetségnec ígéterit úgy érti, hogy annac nem czac az mennyei példázat ferint, hanem betű ferintis, az Abrahamnac testi magván kellyen betellyesedni? Ide tartozic azis, az mit az fi. Peter, az Apastali czelekedetnec második refében az Sidóknac mond; hogy az Evangeliumnac ígéterit, az Szövetségnec igazsága ferint, ő reájoc és az ő magvokra tartozic: és az következő caputban nevezi őket Szövetségnec fiainac, az az, örökösinec. Az mellytől nem igen különböz az Apastalnac oda fel behozott más mőndáfais, az hólott az gyermekzekre nyomott környülmételkedést, annac az egyyelségnec, az melly ő nekic az Christuffal vagy on bizonyításájul veszi és teszi. És bizonyára, ha az ő esely óskódéseket megengedgyüc, havá marad az ígéter, az mellyel az Ur az másodic paranczolatban megígéri, hogy az ő fiaiknac, ingalmatság tévő akar lenni mind ezet iziglen? Ittis az elroyótt értelmü magyarázatokra faladunké: igen hitvány elhaladá lenne pedig az. Avagy azt mondgyuké hogy eltörtötet ez ígéter? De illyenképpé meg erőtelenitetnec az törvény, az mellynec hísem inkább megerősítésére jött az Christus, az mennyiben az jó és minékünc életünkre fiológ. Annakokaért villongásnélkül, végezett és javallott dolog legyen ez, hogy az Ur Isten olly jó és kegyelmes az öveinec, hogy ő erőttéc, még az ő tőlóc fiuletett gyermekeketis, az ő népe közzé akarja fiámlálni.

Rom 15. v. 8.

Act. 2. v. 39.

Act. 3. v. 25.
Eph. 2. v. 11.

16. Az mi egyéb külömbégeket az keresztség és környülmételés között igyekeznec behozni, azoc nem czac értelemnélkül és fundamentumnélkül valóc és fnytelenec; hanem onnőn magok közöttis ellenkezecnec egy mással. Mert minekutánna azt mőndöttac, hogy az keresztség az keresztyeni viadalnac első napjára nézzen, az környülmételkedés pedig az nyoltzadikta; minekutánna immár az megöldöklés tellyeséggel meg lött; cfre mindgyárt, mint ha az elsőről megfeleltetnec vólna, megfordittac regéjüket; az környülmételést jollehet az test megöldöklésénec példázattýánae mondgyac; az keresztséget pedig eltemettetésnec, az mellybe senki nem tartozic, hanem az kic immár meghóltanac. Kerlec miczoda

bódult embereknek eselyősködése lehetnének ezeknél hirtelenb helyel főkdősök? Mert az ő első mondásoc serint az Keresztégnec kell az környülmelkedés előtt járni; az másic serint annak kell utol menni. De nem uyság ez, hogy az embereknek agyaskodási, midőn az ő álmodozásokat, Isten igéje gyanánt imádgyc, ilyenképpen alá s' fel fedelejenc, Azt mondgyuc azért, hogy az ő első külömbsegec, az mellyről főlnac, merő álom legyen. Hogyha az nyoltzad napban, titkos értelmü magyarázatot akarnának feytegetniis, de ugyan né illenec annak ilyen módon lenni. Sokkal jób vólna az nyoltzad napot az régieckel a felramadára vonni, a melly az nyoltzadic napon lótt, az mellyből az uy élet fármazic, az mint tudgyuc: avagy ez jelen való életnek egéfi folyására, az mennyire az öldöklésnek kellyen kiterjedni, miglen ez életnek folyása elvégeztetvén, az megöletének is békellyen tellyefedni. Noha ollyannac láttzic, mintha az Isten az gyermekczkéknec gyenge időczkéjeket gondolná itt meg, midőn az környülmelkedést nyoltzad napra akarta halasztani: Mivelhogy az uyonnac főült és még az annya méhétül veressellő gyermekczkéknec febec veszedelmeseb és ártalmassab lehetne. Mennyivel vastagab pedig imez ő mondásoc, hogy minékünc főkség előfer meg halmunc, és ugy kelly ostan az keresztégnec által eltemettetnunc? Holott az egéfi fő. Irás ez ellen azt kiáltya, hogy acköppen temetetsünc el az meghalásra, hogy az bünöknek hallunc meg, és hogy ez meghalást innét kezdgyuc meggondolni és megésmelleni. Szinte ily tíftes vitezkedésoc ő nékiec ezis, hogy azt okosolljac, hogy az as főnyí állatokat nem kellene megkeresztelni, hogyha az Keresztégnec egyenlősége vólna az környülmelkedéssel. Mert mivelhogy az Ur az környülmelkedésnek jegye által jelentötte és bizonyította az Izrael népe magvánac megfentelesét és megtíftrítását; bizony dolog hogy az finte ugy főlgált az leánzóknac mint finte az ferfi gyermekczkéknec. De czac az ferfi gyermekczkéknec testec jegyzetett azzal meg, ugymint az mellyeknek természetec arra illendöc vólnanac: az leánzócnec pedig nem, mivelhogy az természetül nem lehetne. Annakokaért midőn az Ur azt rendelte hogy az ferfi gyermekczkécnec környülmeltesenec, azocközze tudra és rekestötte az leánzóczkákatis, mellyec holott az önnön testekben a körülmetzést fel nem vehetnec, nemü nemüképpen réfesi és társai lötenec az ferfiaczkác környülmelkedésenec és környülmeltesetett magnac tartattanae.

Annakokaért ez illyen ő kábalkodásokat messe elvetvén, az Keresztégnec és környülmelkedésnek egyenlősége mellett maradgyunc meg: az mellyet az belső titokban, az ígértenben, az főkasban, az munkálkodásban és hathatoságban igen főpen eggyezni látunc.

17. Ezis nagy erös bizonyításnac láttzic arra ő nékiec, miért ne kellyen

kellyen az kisgyermekeket meg keresztelni, midőn azt fordittyac elő, hogy még idejec serint alkolmarlanoc, az ott jegyzendö titkoknac megértésere, az minemü tudniillic az lelki uyonnac főületés, az mellyet az kisgyermekség meg nem foghat. Innét azért azt rekestic, hogy czac Adam fiainac kellyen tartatnioc, az mig arra az időre nevedeknec, az melly alkolmatos az uyonnac főületésre. De mind ezec fertelen és gyalázatosfan czatáznac az Istenec igafságával: Mert ha Adam fiainac kellyen hadni, tehát az Halálban kell maradnioc: mert az Irás mondgya, hogy az Adamban nincz egyebünc, hanem czac meghalhatunc.

Ellenben pedig megparanczollya Christus, hogy ő hazzá vigyéc az kisgyermekeket. Miért? Azert mert ő az élet. Hogy azért őket meglevenitse, tehát őket magával réfesiti; midőn ellenbe ezec ki akarjac őket fioritani, és az halálnac akarjac utalaydonivá tenni. Mertha finte képegetnec dolgokatis, hogy az apro gyermekec nem vesnének azért el, hogyha Adam fiainac tartatnánakis, de az Irás ez ő tévölgéseket eléggé meghamisittya. Mert midőn azt mondgya, hogy mi az Adamban mindnyájan meg-^{1 Cor. 15. v. 22.} hólunc, tehát az következic, hogy a Christuson kívül az életnek semmi reménsége nincz. Hogy azért az életnek örökösü legyünc, ő véle kell eggyesülnunc. Visontag mivelhogy másutt megvayon irva, hogy természetünk-^{Ephes. 2. v. 3. Pál. 51. v. 7.} ből mindnyájan az Istenec haragjában vagyunc, és bünben fogantatunc, az melly az kárhozatott mindenkor véle hozza: következic, hogy magunc kívül és az minnen természetünc kívül kellyen mennünc, hogy az Istenec orságában réfeselec lehelsünc. Es mi mondathatnec világosabbban; ^{1 Cor. 15. v. 50.} hanem hogy, az test és az vér az Istenec orságát nem bírjac? Annakokaért valaminc vayon, mindeninknec főkség eltoröltetnec, (de az melly nem leszen az uyonnac főületésnélkül) hogy az Istenec orságának elbirására juthassunc. Végezetra holott az Christus, ki az igafság, ő maga mondgya, midőn magát életnek nevezi, hogy főkség ő beléje oltattatnunc, hogy az halálnac igájátul megmenekedgyünc. De azt mondgyac oc, miképpen főlettethetnec uyjonnan a kisgyermekec, holott sem jót sem gonóft nem érténec? Erre mi azt felellyuc, hogy az Istenec dolga, hogyha az emberi elme meg nem foghatyais, de ugyan nem semmi azért. Hogy pedig az idvözüldö gyermekec, (kic közzül bizony az, hogy némellyec idvözülne) előfer az Uról uyjonnan főlettethetnec, ninczen abbá semmi kétség. Mert mivelhogy az beléjec termert gyarlóságot és romlóságot vélec hozzac az ő anyoc méhéből, meg kell abból tíftrulnioc, minekelötte az Istenec orságában beboczáttassanac, az hová semmi tíftratalan és megferteztetett bé nem me-^{A & 21. v. 27. Eph. 2. v. 3. Pál. 51. v. 7.} gyen. Mivelhogy bünössen főlettethetnec, az mint David és Palapaftal bizonyittyac, főkség hogy avagy az Istenec gyüldőségében és haragjában ma-

Ioh. 1. v. 1.

radgyanac, avagy megigazítanac. Es mit keresünc egyebet, midőn az itélobító ő maga mondgya; Hogy senki az örök életre bé nem mehet, hanem czac az ujonnan született? Es hogy ő ez ilyen kajabajáló gézenguzoknac fájokat bedugnája, az keresetelő Janosban meg akarta mutatni, az mellyet az ő anyjánac méhében megfentelt, mit tehesen az egyéb gyermeckeckelis. Nemis segiti őket az menedéc, az mellyel itt jártzodoznac, hogy ez czac egyfer volt legyen: ebből nem mindgyárt következzéc, hogy az Isten egy általlyában minden gyermeckeckel acképpen czelekedgyéc. Mert mi sem acképpen okoskodunc. Az mi fändékunc ez, hogy czac azt mütassuc meg, hogy ez czacczogóc, azt az Istenec erejét az kiczin gyermekekben, az mellyet ő egyfer megmutatott, méltatlanul és hamislan akarnac meghatározni, és foros korlatba forítani. Nem sockal job az másic faladafokis, mellyel azt mondgyac, hogy imez ige: **ANNYA MEHETÜL FOGVA**, az Irásnac köz fokása ferint annyit téhen, mint Gyermekségétül fogva. De világossan láthatni, hogy az Angyal midőn ezt Zachariásnac meghirdette, valamit mást értött, tudnüllic hogy annac az gyermeknec, minekelötte születné, fent Léleckel bé kellyen tellyesfedni. Ne fábjunc annakokaért az Istenec semmitörvént, hogy ő meg ne fenteltye, az kit akar, az miképpen hogy ezt megfentelte, mert nem rövidült meg az ő hatatana.

18. Es bizonyára azért fenteltetöt meg az Christus gyermekségétül fogva, hogy külömbsegnélkül minden idejünc közzül az ő választottit ő magában megfentelnéje. Mert az miképpen hogy az engedetlenség nec vétkénec eltörlesére, az melly az mi restünkben tetetett vala, finte azon testet vötte rája az mi helyettünc való tellyesleges elégtételre: Azonképpen az f. Lélektől fogantatott, hogy annac fentességével az felyött testben tellyesen megöntetvén, minket az ő tellyességéből réseltetne. Mivelhogy azért az Christusban mindenféle ajandékoknac tellyesleges tükörét láttyuc és birjuc, az mellyeckel az Isten az ő fiait megajandékozza, ez tzielkybenis minékünc tanuságunkra és vigasztalásunkra kellett őnéki lennie, hogy az kis gyermeki idő, ninczen az megfenteltetéstől tellyességgel elrekesztvén. De amakar mint legyen, mindazáltal ezt mi minden ellenmondásnélkül valóságosnac tarttyuc, hogy senki az választottrac közzül ez életből ki nem folittatic, a melly előfer meg nem fenteltetné és ujonnan nem születné az Istenec lelke által. Hogy ez ellen azt vetic, Hogy az Lélec az Irásban nem tud egyéb ujonnan születést, hanem az melly az megrodhadatlan magból vagy on, az az, az Istenec igéjéből; abban az f. Peter mondásanac értelmét nem igazán magyarázzac, az mellyben ő egyedül czac az hívőket foglallya bé, az kic az Evangelium prédikállása által

tani-

tanitattatnac meg. Ez illyeneknec, meg vallyuc bizonyára, hogy az Urnac igéje legyen egyetlen egy magva az ő ujonnan születéknec: azt pedig közel sem engedgyüc azért meg meg, hogy innét az hozattathatné ki, hogy az kis gyermeknec ujonnan nem születetné az Istenec ereje által, az melly ő nála olly könnyü és leheteles, az mint minálunc melly igen megfoghatatlan és czudálatos. Annakelőtte nem eléggé bátorosagos dologis, attul az Urat megfosítani, hogy ő magát az ockal valami módon az ő nagy bölcsességéből meg ne esmertethetné.

19. De azt mondgyac, hogy lám az Hit az hallásból vagy on, az mellyel az kis gyermeknec meg igazán nem élhetné, és az Istenec esmeretihöz nem alkölmaztatnac, az mellyekről Moses mondgya, hogy sem jöt sem gonost nem tudnac. De nem gondollyac ezec meg, hogy az Apastal, midőn az **Deut. 1. v. 38.** Hallást az Hitnec kezdetivé teszi, az Istenec czac rendferint való módgyát és fokását írja meg, az mellyet ő az őveinac elhivásában fokott tartani: **de** azonba semmiképpen nem ír örök regulát ő néki elejébe, hogy azon kívül semmi egyéb móddal ne élhetne, az miképpen hogy sokaknac hivatalában él némellykor; az kiket belső képpen világosítván meg az ő lelkével, az prédikállásnac esközenélkül ő magánac igaz esmeretivel megajandékozott. Mivelhogy pedig olly igé képtelenec alittyac lenni, hogy ha az kis gyermeknec, az Istenec valami esmereti tulaydonitné, a kiket Moses mind jónac gonostnac tudásatul meg fosít: Enis azt kérdem ő töléc, Hogy miért akarjac ő az Istenec erejét megkissebiteni és rövideteni, mint ha ő mostan rés ferint az kis gyermeknecben azt meg né czelekedhetné, az mellyet ottan hamar az uran tellyessegessen akarna bennec czelekednéje avagy miczoda védelem volna abban, ha ember azt mondaná, hogy az kis gyermeknec mostan egy rését véficel az ő kegyelménec, az mellynec tellyességétis annakutána ugyan elvéfic? Mert ha az életnec tellyesleges, az Istenec tökéletes esmeretiben áll; és az oc közöl pedig némellyec, az kiket az halál mindgyárt az ő első kiczinségekben elvéfic, az örök életbe menec, tehát bizonyára az Isten fenyénec jelen való látására véterné fel. Az kiket azért az Ur az ő világságanac tellyes fényével akar megvilágosítani; miért ne közlené ittenis ugyan azonockal az ő jó kedvéferint annac valami kicziny fikráczkáját? Nem hogy hirtelen kedvén azt akarnám merő igazság gyanánt állatni, hogy azoknac, finten ollyan hitóc legyen, mint az mine-mót mi magunkban érzünc, avagy az Hit felől hasonló esmeretec legyen, (az mellyet én inkább akarockétes félben hadni) hanem hogy ezzel czac valamennyire harra verném azoknac vakmerő kevélségeket, az kic valamint felfuvallyac posfajokat, nagy bátran hólcz, hól meg amazt, mindgyárt vallyac avagy tagadgyac.

Kkkkkkkk

20. Hogy pedig ez részben vastagabban álhasfánac, ezt adgyác hozza: hogy az keresetség, az penitenciának Sacramentoma: mivelhogy azért ennek egyic sem illic az kis gyermekkének gyenge idejéhez, felő dolog, hogyha az keresetségnek egyeiségébe boczáttatic, hogy ezzel hiába valóvá és erőtelenné ne tételséc az jegyzés és az példázat. De ezec az nyilac inkább lövöldöztenec az Istenre hogynemmint mi reanc. Mert az Irátnac soc bizonyításból nyilván vagy on, hogy az környülmetélkedésis penitenciának volt jegye: annakfelotte fent Paltólis az Hit igafságának peczétinac neveztetic. Oe magátul az Istenül kérdgyec azért okat, miért nyomattatta azt az kis gyermekkeknek testekre. Mert mivelhogy az környülmetélésnec és keresetségnec azon egy igafságoc vagy on, az következc, hogy ha amaz, nem illetlenül sem oknélkül fereztetett az Istenül, tehát ugyan ezen az keresetségben sem illetlen és ninczen az Isten áthatatos bölcségénec ellene. Hogyha ittis ez ő fokott faladó rések felé tartnac, hogy régenten az gyermeki idő által példaztattanac az lelki gyermek, ez ő útoc immár elzárlatott. Azt mondgyec azért, hogy ha az Isten az környülmetélést, noha Penitenciának és Hitnec volna Sacramentoma, az kis gyermekkeckel akarta közleni, tehát egy fálnyé sem illetlen, hogy azonockal az keresetségis közöltetic: hanemha az Istennek nyilván való rendelését akarjác fidalalmazni és káromlani.

De az miképpen hogy az Istennek minden egyéb dolgaiban, azonképpen ebbenis elégséges igafság és bölcség tündöklic, az istenteleknec káromkodó fajoknac bédugására. Mert noha az gyermekkécz azon szempillantásban, az mellyben, midőn környülmeteltettenec, nem értöttéc, mit példázott legyen ez ilyen jegy, mindazáltal ugyan igazán az ő romlott és megferteztetett természeteknec öldöklésére voltanac környülmetélterve, hogy azt ostán midőn felnőnénc, meggondalnác és megtanulnác.

Egy summában ez ellen vetést igen könnyű meghamissítani; hogy azoc, az következő penitenciára és Hitre kereseltettetenec meg: az mellyec, noha még ő bennec ki nem formáltattac, mindazonáltal az fent Léleknec titkos munkálkodásából mind az két részec magva vagy on bennec elrőytettétvén. Ez felelettel egy fersmind elháríthatnac mind azoc az Keresetségnec jegyzéséről és példazattáról való mondásoc, az mellyeket ellenünc béhoznac. Mint az f. Pálnac imez magasztalo mondása, az mellyel az keresetségét nevezi uyjonnan fületésnec és meguyításnac főrdejénec.

Mellyből őc azt rekestic, hogy az keresetséget senkivel ne kellyen közleni, hanem czac az ki mind az uyjonnan fületésre és mind az meg-

uyu-

nyúlásra alkalmas. De visfontag elejőket vehettyüc, hogy ilyenképpen az környülmetélkedéstis czac az uyjonnan fülettetreckel kellett volna közleni, mivelhogy azis az uyjon fületést jegyzette, és ilyenmódon az Istennek rendelése kárhoztattatic mi tölünc. Annakokaért, (az mint immáregynihányfor megemlített) minden rekestő befédéc, az mellyec az környülmetélkedés ellen vadnac, mind inasakattac és semmi erejcc ninczen az keresetségnec megkissebitésére. Ez sem segitené őket, hogyha azt mondanac, Hogy ugyan erőssen megáll az, az mi az Istennek paranczolattyán fundáltatott, hogyha annac semmi oka előtrünc ninczenis, az melly beczület sem az kis gyermekec keresetségét nem illeti, sem egyéb effelét, az mi az Istennek nyilván való igejével nem paranczolatott: mivelhogy ez az tölönc ő nékiec mindenkoron nyakokban ezuggedven marad. Mert avagy törvény ferint való és nem fidalalmazható volt az Istennek az kis gyermekec környülmetéléséről való paranczolattya; avagy pedig méltó volt fidalomra és megfeddésre. Hogyha semmi képtelenség és distelenség abban nem volt; tehát az kis gyermekec keresetségénec megtartásábanis semmi képtelent és feddendőt nem mutathatni.

21. Az mi képtelen balgatagságnac fennyét akarnác ez helyen reanc kenni, azt mi igy mossúc el. Az kiket az Isten öröktül fogva válastott, ha az uyjonnan fületésnec Sacramentomának elvertele után azoc ez világból kimulnánac, minekelötte felnőnénc; ő azokat az ő lelkénec mi tölünc megfoghatatlan erejével uyittya meg, az ferint az mód és mértéc ferint az mellyet ő egyedül igen jól tud: ha pedig öly őreggéc nevedenec, hogy az Keresetségnec igafságára megtanítathatnac: tehát innét az meguyításnac nagyob kívánságára inditatnac, mivelhogy megtudgyac azt, hogy azzal az kegyelemnec jegyével gyermeksegektül fogva megajándekoztattanac, hogy azt ostán egész életkenc minden rendiben mind jobban jobban megfémellenec és meggondolnác. Ide kell igazítani az mit fent Pál két helyeken tanit, hogy mi az keresetségben eltemettettünc az Christussal. Mert ezzel nem azt érti, hogy az, az kinec megkellyen keresetelkenec, annac előfer fükség legyen az Christussal eltemettetni: Hanem czac azt magyarázza meg, miczoda tanuságoc hozzon magával az keresetség: és bizonyára azoknac magyarázza ezt, az kic immár meg voltanac kereseltettvén: ugy hogy senki öly eferül távozott ne legyen, az ki ez mondásból azt akarná kitekenni, hogy az tanításnac mindenkoron az keresetség előtt fükségképpen meg kellyen lenni. Ilyen módon intettéc meg az népet, az Moses és az Profetác, mit jegyezzen és mit kívánnyon az környülmetélkedés noha kis gyermek korokban voltanac azzal megjegyzettvén.

Kkkkkkkk 2

Rom. 6. v. 5.
Col. 2. v. 12.

képpen nem mondgyuc, hogy megkellyen kereszteni, hanemha előfiet az ő megtérélec és hitőc megtudakoztat, (az mennyiben az emberek megtudhattya és megtilhetic), de hogy az kis gyermekek más catalogusra és regyistromba tarrozzanac elég nyilván vagyon. Mert régenten ha valaki az Sidó nép közzé akart állani, hogy azockal egy közönséges Religiót tartson, az ollyannac előfiet az Istenec Szövetségéről és törvényéről szükség volt meggranitattani, minekelötte az környülméletteléssel megiegyeztetnéc, miért hogy eredeti szerint idegen és az Izrael népe kívül való volna, az mellyel az Szövetség volt szerzetve, melly fővetséget az környülméletelés erősfított meg.

24. Az miképpen hogy az Uris, midőn az Abrahámot magához fővetséggel szerkeszti, nem az környülméletelésen kezdiel, elhalgatván azonközbe mit akarjon azzal az jeggyel: hanem előfiet tudára adgya minemü Szövetséget akarjon ő vele venni. Annakutánna, hogy Abraham hisen az ígéterec, ugy teszi ostan őtet résfésé az Sacramentomban. Mint vagyon hogy az Abrahamban az hit után következc az Sacramentum, az ő fiában pedig az Isaakban minden értelemnecelőtte megyen? Azért vagyon ez, hogy midőn koros idejü ember vétetic az fővetségbe, az mellyben azelőtt nem tartozott, annac, az fővetség articulufit és tzikelyeit meg kell előfiet tanulni és érteni: az ő tőle fületett kis gyermeknec ninczen erre szükségé, ugymint az ki az örököségnecc igalságából, az ígéterec szerint, annakelőtte még az annyánac méhében bé volt az fővetségben foglaltatva. Avagy pedig, (hogy az dolog világosan és rövidebben mondáséc ki) hogyha az Hiveknec gyermekei, az megértés kívül, az Szövetségbe valóc, nem kell őket azért az jegytül eltiltani, hogy őc még az Szövetség articulufira és tzikelyeite nem esküdhetnec. És ez

Ezech. 16. v.
20. & c. 23. v.
37.

Eph. 2. v. 11.

az oka, hogy az Isten az Izraelitac gyermekeitől néha illyenképpen folyon, hogy önnön magánac nemzette legyen azokat. Mert mindenkétség nélkül ő magzatnac tartya ő azoknac gyermekeit, az kiknec megígerte, hogy az ő magvoknak is Istene akarna lenni. Az ki pedig hitetlen, és Isten-telen Szüléktül fülettetett, az ollyan az Szövetségnecc egyyességétül ugymint idegennecc tartatic mind addig, miglen Hitt által az Istenel egyyésé legyen. Annakokaért nemis czuda, hogy az jeggyel nem résfésitetic, miért hogy annac jegyzése ő rayta hamis és hiába való lenne. Illyen értelemmel írja sient Pális, hogy az pogányoc, valamig az bálványozásokban voltac bémerülvén, az Isten fővetsége kívül voltanac legyen. Ez rövid summával az én itütem szerint, mind az egész dolog nyilvánással elintéztethetnéc; tudniillic hogy az kic megállapadott idősorokban véfik bé az Keresztyéni Hitöt, mivelhogy annakelőtte az Szövetségből idegenec voltanac,

nac,

nac, ne kereszteleffenecc meg, az elől boczatott Hitnélkül és penitencianélkül: az melly tzikelyec egyedül szerzhetnec ő nékiec bémenetelt az fővetségnecc egyyéségebe. Az kicziny gyermekczkek pedig, kic az Keresztyénektül fülettetnec, az mint hogy mindgyart az ő fületéseccel egyyütt az Istenül az Szövetségnecc örököségére fel vétetnec; azonképpen az keresztségreis fel kellyen vetetnec. Így kelly érteni az miről az Evangelista emlekezic, hogy sient Janostól megkereszteltetnec, az kic az ő hüneiket megvallottac: az melly példát ez mai napon követnüncc kell: Mert ha sient valamelly Töröc meg akarna keresztelecc, nem kell hirtelenben mindgyart megkeresztelni, hanem ha olly vallást tesen, az mellyen az anya sient Egyház megelegedgyec.

Matth. 3. v. 6.

25. Annakelőtte az Christus igejét hozzác bé, sient Janosnac harmadic résféből: az mellyekben, azt alityyac, hogy az uyonna fületésnec jelen volta kívántaséc az keresztségben. Ha valaki nem fületendic viztül és Lélektől, nem mehet az Istenec országába. Ithon látod (ugymond) hogy az Urnac Szája által az keresztség uyonna fületésnec neveztetic. Miczoda sient alatt boczattyuc tehát azokat az keresztséghez, az kic az uyonna fületésnec még nem alkolmatossoc, ha az keresztség az uyjon való fületésnélkül meg nem álhat? Ezec előfiet abban tévelgenec, hogy ott az Keresztségtől alityyac lenni az emleketet, mivelhogy az vizet hallyac emliteni. Mert minekutánna Christus Nicodemusnac az romlott természetet megmutatta, és megtanította arra, hogy uyonna kellyen fületetnec: és az pedig testi uyonna fületést álmodozna: annac módgyat magyarázza meg, mi által sülljön az Isten minket uyonna, tudniillic, viz által és Lélecc által. Mint ha azt akarná mondani: hogy, az által az Lélecc által, az mellynec, az hiveknec lelkeinecc megtisztításában és megmosásában viz módu tulaydósága vagyon. Annakokaért az vizen és lelken, én egygyüen értem azt az lelket az ki viz. És ez állásnac módgya nem uy: mert tellyességel egyyec azzal, az melly sient Mathénac harmadic résfében vagyon: Az ki én utánam jő, sient Léleccel és tüzzel keresztelecc. Az miképpen azért hogy sient Léleccel és tüzzel kereszteni, annyit tesen, mint sient lelket adni, az mellynec az uyonna való fületésben tüzi tulaydonsága és természetü vagyon: Azonképpen vizből és Léleccből fületetnéc semmi nem egyéb, hanem az léleknec erejét venni, az melly az léleccben azt mivelic, az mit az viz az testben. Jól tudom, hogy ez mondást egybec külömben magyarázzac: de én nekem nincz abban kétségem, hogy ez legyen az igaz magyarázatya és értelme. Mert nem egyéb itt Christus sient, hanem hogy arra tanitsen, miképpen kellyen azoknac

Ioh. 3. v. 5.

az ő vélec fületett tulajdon természetéből ki öltöznic, az kic az menyek nec orfágába kívánkoznac. Jollehet hogyha az ő módgyoc ferint kívannanc dohoffi ragarsággal patvarkodni könnyen visszaverhetnőc rájóc, hogy (ha finte nékic megengednőkis ez aránt az mit akarac) mindazáltal az keresetség nec ugyan az Hit és penitencia előtt kellyen járni, mivel hogy az Christu nac favaiban, az viz, az lélec előtt vagyon. Hogy ezt az lelki ajándékokról kellyen érteni, bizony dolog, az mellyec hogy ha az keresetséget követic, tehát megnyertem, az mit akaroc. De az jartodozást elhogy van, az egyigyü magyazatot kell megtartani, az mellyet előhozéc: Hogy senki, valamiglen meg nem uyitatic élő vizzel, az az Léleccel, nem meheibé az Istennec orfágába.

26. Im már ezből nyilván vagyon, hogy megvetendő az óknac költeménye, az kic minden megkeresteleneket öröc halálra kárhoztatnac. Haggyuk háttra azért egy kevéssé, az mint, őc alittyac, hogy az keresetség czac az megnevekedettekre tartozzéc; mit mondanac tehát az olyan gyermekről, az melly az Keresetyéni tudományban jól megtanitatott, ackoron pedig, midőn az ő megkerestelésének ideje elközelitend, hirtelen halállal kerestelen kimulic ez világból? Nyilvánóság az Christus igéreti, hogy valaki az Fiuba hisen, az halált nem láttya, sem itéletbe nem megyen; hanem az halál on által vitetett az életbe: az megkerestelent sohol nem talállyuc hogy kárhoztatta volna. Az mellyet én nem arta akaroc érteni, mintha azt alitanám; hogy az Keresetség könnyen megvethető volna, az melly megvétést én inkább az Isten fővetlegénec megfegésénec tartom hogy nem menteni akarom) hanem azt akarom itt elgyözni, hogy nem finte olyan formán szükséges, hogy mindgyarást elvesztene aliráséc, az ki arra fert nem tehetett. De ha ez ő költeményök nec hélt adunc, minden kivétel nélkül kárhoztatnunc kell mind azokat, az kic valamely eset és nyavalya által az keresetségtől eltáttatnac, hogyha egyéb ként olly jó hitec vagyon is, az melly által az Christussal résesülhetni. Ennek felotte az pokolnac alsófenékére táfigalnac ezec miden apro gyermekeket, az mellyektől őc az keresetséget megvonfác, az melly keresetség nec az önön vállasoc ferint, szükséges nec kell lenni az idvőssegre. Am miglathattyac azért melly fepen eggyezzenec az Christus favaival, az mellyekben ez gyermeki idejű nec megigértetic az menyek nec orfága. Es bizonyára ha nékic mindeneket jóvá hagyunkis, az mennyiben ez mondanac értelmét illeti, de ugyan semmit nem állathatnac belőle, hanem ha az őda fel megbizonyított tudománt az kis gyermekek nec uyjonnan fületéséről, felforgattyac és elrontyác.

27. De az ő legerősebb bastyajokat, az melly el leginkáb diczeked-

ncc,

nec, az Keresetség nec rendelésében mondgyac lenni, fent Mathénac utolsó részében, holott a Ur az Apaftaloknac minden népekhez való elküldésében, előfer azt paranczollya nékic hogy tanítsanac, és ostán hogy kerestellyenec: mellyhez fent Marknac utolsó részéből, eztis hozzá adgyac: Valaki hisen és megkerestelkedic, idvozül az. Mit kívannanc többet (ugymondnac őc) holott nyilvánóságoc az Unac favaival, hogy előfer tanítani kellyen, minekelotte ember kerestelne, és hogy az Keresetség nec másodíc hely engedteric az Hit után? Melly dolog rendinac az ön maga személyében példáját adta az Ur Jesus, midőn az ő életének harminczadíc estendejében akart végre megkerestelkedic. De, élő Isten, melly fokképpen megkötelezic ez aránt magokat, és melly igen kimutatgyac az ő tudatlanságokat! Mert Jelsóban igen gyermek módon tévelgenec ebben, hogy az Keresetség nec első rendelését innét hozzác ki, az mellyet Christus az ő predikallasanac kezdetiben meg hagyott az ő Tanítványinac hogy ki foglaltassác. Nem ez két mondasókból kell azért ő nékic az Keresetség nec törvényt és reguláját venni, mintha az első rendelés azokba volna foglaltatván. Es ha finte ez tévölgést ő nékic megengednőkis, micsoda ereje volna azért ez ő bizonyításoknac és következtetések nec? Bizonyára ha en itt faladasi mentseget keres nec, nem czac valami résséczke, hanem egész tagas mezőm volna nyitva. Mert mivel hogy őc olly igen üz nec az bötüre, hogy ebből ez mondasból: Mennyetec el, predikallyatoc, és kerestellyetec: Ismet, Az ki hisen és megkerestelkedic: azt tekerestic, hogy előb predikállani kellyen hogy nem kerestelni; és előfer hinni, hogy nem keresetséget kívanni: Miért ne fordithatnőc miis el lenec az paist, hogy előfer kerestelnie kellyen, minekelotte azoknac megtartására kellene tanítani az mellyeket az Christus paranczolt? Mivel hogy az is meg vagyon irva: hogy, Kerestellyetec, és tanítsatoc megtartani mind azokat, az mellyeket ti néktec megparanczoltam. Az mellyet abban az Christus mondasában is megemlítettunc az mellyet az Viz nec és Lélec nec uyjonnan fületetéséről oda felbéhoztunc. Mert ha azt, az mint őc akarjac, ugy kellyen érteni, ott bizonyára az keresetség nec az lelki uyjonnan fületésnél első nec kell lenni, holott az bötük nec rendiseint az vagyon előb. Mert az Christus nem mondgya, hogy minékünc Lélekből és vízből, hanem vízből és lélekből kellyen uyjonnan fületetnunc.

28. Ezzel immár valamennyire megfaggattatnac láttatic lenni az ő erősegec, az mellybe olly igen biznac: De mivel hogy az igazság ő magátul elég erős az ő egyigyűségében, nem akaroc efféle vekony

LIIIIII

Math. 28. v. 19.

Marc. 16. v. 16.

Math. 3. v. 19.

Ioh. 5. v. 24.

Math. 23. v. 4.

elmelkedéssel előb állani. Ez fundamentum ferint való feleletet vegyéc azért tőlem, hogy tudniillíc, itt az Christustól kiváltképpen, az Evangelium prédikáltására való paranczolat adatic: az melly mellé mint egy toldalékul figgezti az keresztséget. Annakfelőtte nem külömben vagyott ott az fő az keresztségtől, hanem hogy az ő főlgáltatása az Tanító tífte nec alája legyen vettetve. Mert az Christus ki küldi az ő Apasztalit, hogy az Evangeliumat minden népek nec meghirdeséc, és hogy mindenűnnen az előtt elvefett embereket az idvósészes tudomány által az ő országába gyüjtséc. Kiket pedig, és miczoda embereket? Bizony dolog az, hogy egyedül czac az olyanokrol vagyott itt az fő, az mellyec az tudománnac bevételére alkalmas idejöec.

Utánna adgya oftan, hogy ez ilyeneket, minekutánna megtanítatának, megkereszteltyéc, ez hozzá adott igérettel egybe, hogy ha ők hiendec és megkereszteltetnec, idvözülne. Kérlec, hol vagyott ez egész befédben vagy czac egy betűis az kicziny gyermekekről? Miczoda rekefő befédnec formája leszen tehát az, az mellyet mi ellenűnc forgatnac? Az őregeket előfő tanitanítani kell, hogy hidgyenec, minekelőtte megkeresztelkednec, annakokáert nem jó, és nem igaz, az kis gyermekéket megkeresztelni. Akar ők melly főnyüképpen törjéc fejeketis, de ez mondasból semmit egyebet nem bizonyíthatnac, hanem hogy az Evangeliumot előfő prédikalni kellyen az olyanoknac, az kic azt halgathattyéc, minekelőtte őket megkeresztelnéc, mivelhogy egyedül czac azokról vagyott ott az fő. Hol vagyott hát az az regula, az mellyel az apro gyermekéket az keresztségtől el kellyen tiltani és rekefteni?

29. Hogy pedig még az vakokis megtapasztalhassác az ő családságokat, azt én egy igen könnyű hasonlatosságban mutatom elő. Ha valaki az kicziny gyermekéktől az eledelt meg akarná vonni, ez főny alatt, mivelhogy az Apasztal mondgya, hogy ne egyéc az, az ki né munkáldodic, nem volna ez méltó arra hogy mindenektől megpökdőstetnéc? De miért? Azert mert ő azt, az mi valamely köz és öreg ember korról mondatott, minden külömbsegnélkül mindenekre akarja vonni. Szinte ilyen ékeff helyesfeggel czelekefnek ezekis ez jelen való dologban, midőn azt, az mi egyedül czac az megrégzött idős korra tartozic, az kis gyermekékre vonfác; hogy ez gyenge időczkeis alája vettéséc annac az törvenec, az melly czac az őregek nec rendeltetött.

Az mi az Christus példáját illeti, az egy főalnyé sem segiti az ő ügyöket. Nem kereszteltetett jollehet harmintz estendős koránac clőtte meg, de volt annac oka, tudniillíc, hogy ő akkor az ő prédikáló tífte által, az Kerestésnec

2. Theff. 3. v.
20.

restésnec fundamentomat akarta vetni, sőt inkább azt az fundamentomat erőfőteni akarta, az melly egy kevéssel az előtt Janostól vettetett volt. Mivelhogy azért az ő tanítása által, az keresztséget akarná felállatni, hogy az ő rendelésénec annál nagyob méltóságot és beczületéséget ferezzen, azont az őntulaydon testével megfentelte; és pedig az mellyben leg inkább illet, abban az idő nec alkalmasóságában, tudniillíc az ő prédikálásánac kezdetiben.

Egy summába többet ezzel el nem gyözhetnec, hanem hogy az keresztség az ő eredetit, az Evangelium predikáltatásával együtt vötte. Hogyha pedig minket az harmintz estendős korra akarna kötelezni, miért nem tartyac ő magoc azt meg, hanem az ki ő nékiec mint tettic alkalmasotnac, ugy véféc fel az megkeresztelésre? Sőt még ő magais az Servétus egy az ő főfő mesteric közzül, noha igen üzött ez főbatott időre, mind azáltal hűson egyestendős korában tettette magát Profetánac lenni. Mintha főnt fenyvedni kellene az ollyant, az ki tanító tífte tulaydonit magánac az anya főnt Egyházban, minekelőtte az anya főnt Egyháznac tagjává lenne.

30. Végre azt vetic elő, hogy ninczen nagyob okunc arra hogy kis gyermekék nec nyujtsuc az keresztséget, mint főnt az Úr Vaczoraját; az mellyhöz lám nem bozáttatnac az kis gyermekec: Mintha nem mutatna az főnt Irás felőtte nagy külömbséget ez kettő közzött. Czelekeddegetéc jollehet néha ezt az régi anya főnt Egyházban, az mint Cyprianusból és Agostonból megláttic: De ez főkas méltán hagyattatott el. Mert ha mi az keresztségnec terméferit és tulaydonságát meggondolyc, ollyan az mint egy bemenetel az anya főnt Egyházba, és ugy mint első befentelés, az melly által az Isten népénec főma közzé bevétetettűnc jegye az mi lelki uyonna főlettetésűnk nec, az melly által mi uyonna főlettetűnc Isten főivá: Holott ez ellenben az főnt Vaczora az megőregbültek nec tulaydonitatic, az kic az gyenge gyermekéséget meghaladtac, és már kemény eledeltis megfenyvedhetnec, melly külömböztes az irásban világoson adatic előnkben. Mert az mi az keresztséget illeti, ott az Úr semmi külömbséget né téfő az idős kor közzött: az főnt Vaczorat pedig nem hadgya mindennec egy aránt adatni, hanem czac az olyanoknac, az kic az Úr testénec és vérénec megválasztására, és az őnnön lelki esmeretek nec megprobalására, és az Úr Halálánac hirdetésére és annac erejénec meggödolattyára illendőc és alkalmasotnoc. Kivánhatnánké valamit annál világosbat, hogy né az mit az Apasztal mond, midőn arra int, hogy ki-
1. Cor. 11. v.
ki mind jól megproballya és vígállya magát, és ugy egyéc ebből az kenyér-
28.

ből, és így ez pohárból? Annakokaért az mága megpróbálásának elől kell menni, az melly az kis gyermekkéktől hijában kívantatnéc. Ismet, az ki méltatlan esic, az olyan magánac itéletet esic és esic, azért hogy meg nem válastya az Urnac testét. Hogyha czac azoc chetic méltán, az kic az Urnac fient testét igazán megtrudgyac válastani, miért nyuytananc az mi kicziny gyermekeinknec mérget az megelevenítő étel helyett? Mi tesent az Urnac imez paranczolattya, Ezt tegyétec az én emlékezetemre? Amaz ismet, az mit fient Pal innét kihoz: Valamennyifer ez kenyérből éstec, az Urnac halálát hirdésétec, miglen ő eljövend? Kerlec, miczoda megemlegetését várhattyc mi ez dolognac az kis gyermekektől, az kicennec értelmére még nem jutottanac? Miczoda prédikállását kívánhattyc tölóc az Christus keresztnec, az mellynec jótéteményét és erejét elméjekkel meg nem foghattyc? Ezeknec egyyc sem kívantatic az keresztségben. Annakokaért felötte nagy külömbség vagon ez két Sacramentomoc között, az mint ezt az ő Testamentombéli hasonlo Sacramentomokbanis véfünk esünkbe.

Az környülmetélkedés bizonyára, az melly egyező az mi keresztségünckel, az gyermekeknekis voltrendeltetve: De az Hufveti bárányhoz, az melly helyett az Ur Vaczorája rendeltetett, nem minden vendégeket boczáttanac egy aránt, hanem czac azoktul étetött igazán, az kic annac jegyzéséről és példázattáról idejekre képeft kerdeződhetnéc. Hogyha ez embereknec czac egy czeponyi egészséges agyoc veleje vólnais, miképpen lehetnéc ez világos és nyilvánóságos dologban illy fertelen vakoc?

31. Noha pedig nagy rakás tzondora rongyal nem örömeft terhellem az olvasókat, mindazáltal nem leszen itten hasonlalan, az finesséb ellenveréseket rövideden meghamissítani, az mellyeket Servetus, nem utolsó az visssa kereszteltec között, sőt fő mestere ez gyülevéf porontynac, ez viadalban elő hozott. Előfer azt támaszta, hogy az Christusnac jegyei, mivelhogy tellyesfelec, tellyeséges embereketis kívánnac, avagy ollyakat, az kic az tellyesf tökéletességnec bévetelére alkolmatosoc. Erre könnyü az felelet, Hogy az Keresztségnec tellyesége, melly mind halálunkig kiterjed, nem igazán vonyatic egy szempillantásni időre. Bolonság annakfelötte, mindgyárt az első napon az emberbe tellyes tökéletességet kívánni, az mellyre minket az keresztség egész életünkben garádicionkint vezet. Ostan azt veti elő, hogy az Christusnac jegyei, emlékeztetésre rendeltetnec, az honnét kiki meggondollya hogy ő az Christusnal eltemettett. Felelet, Az mit ez az önnön agyátul költ, nem kíván megtráfólast, sőt az mit az keresztségre vonson, az fient Vaczorára

Vaczorára tartozictulaydonul, az mint az f. Pal savai bizonyittyac, hogy kiki magát meg próballya. Az keresztségfelöl sohól nem találni effélet. Honnét azt hozzac ki, hogy az kis gyermekek méltán megkereszteltetnec, az kic idejekhöz képeft magok próbálására még nem alkolmatosoc. Az mit harmadsforvét elő, hogy mindenec az kic az Isten fiának nem hisnec, az halálban maradnac, és az Istenec haragjában, az kis gyermekkécanakokaért, az kic még nem hihetnec az ő kárhozattyokban fekefnec. Felelet. Nem hól otraz Christus az közönséges kárhozatról, az mellybe kötelezödtene az Adamnac minden maradéki: hanem czac az Evangeliumnac megutalóit fenyegeri, az kic az nékiec nyuytott kegyelmet magoktul nagy kinyessen eltasittyac. Ez pedig az gyermekekre nem tartozic. En pedig ez hamis ockal ellenkező igazságot igy bizonyitom: Az kit az Christus megald, megfabaditatott az az Adamnac átkátul, és az Istenec haragjátul. Az kis gyermekké megaldatranac az Christustul, annakokaért megfabaditatannac az haláltul. Továbbá hamissan hoz ollyat bé, az mi sohól ninczen megirva: Az ki az lélektül fületett, halgattya az, az léleknec savat. Az mellyet ha meg engednénkis, mint ha ugy vólna megirva, de ugyan nem hozhat többet ki belöle, hanem hogy az hivec, az mint benec az lélec munkáldoc, acképpen hozatnac az engedelmessegre. De az mi valamelly bizonyos számról mondattatott, hamis dolog azt közönséggel mindenekre vonni. Negyedfer ezt böffenti elő; Mivelhogy előb vagon az, az mi testi, el kell tehát várni az alkolmatosb időt az keresztségre az melly lelki dolog. En pedig megvallom bizonyára, hogy az Adamnac testül fületett minden fia, annyoc méhétül fogva vélec hordozzac az ő kárhozattyokat, de mindazáltal nem engedem azt meg, hogy ez valamiben azt meg akadémkozhatná, hogy az Isten az ellen, nékiec mindgyárt orvolságot ne nyuythatna. Mert Servetus soha azt meg nem bizonyithattya, hogy soc estendökne bizonyos száma fadatott és iratott legyen az Istentől, az mellyben az lelki uy élet elkezdéséc. Erről nyilván bizonságot téfen az f. Pál, hogy noha természetekből, haragnac fia legyenec, az kic az Hivektül fülettetnec, mindazáltal fentec az természet felött való kegyelemből. Oetödfér hasonlatossággal él, Az miképpen midön David az Sion várába költözött fel, sem vakokat, sem sántákat véle fel nem vitt, hanem jeles vitezeket. Hátha ez ellen énis hasonlatosságot hozoc: Hogy az Isten az mennyei lakodalomba hivat vakokat és sántákat, mint feytözhetic kibelőle az Servetus? Annakfelötte aztis kérdem, hogy az előtt Daviddal nem viseltéké hadat vakoc és sántác, vagy czonka bonkác. De nem szükség előb menni ez ellenverésben, az melly merő hamiságból forraltatott, az mint az olvasóc az Bibliai Historiából esekbe vehetic.

Matth. 4.
v. 19.
Matth. 13.
v. 47.

Más hasonlatosság következik; Miért tehát hogy az Apostaloc embereknek voltanachalásfői és nem kicziny gyermekkéknec. De én azt kérdem, mit jegyez hát az Christus mondása, hogy az Evangeliumnac hálója által, őfvevonyattatnac minden féle halaknacnemei? De mivelhogy nem akarc véle hasonlatosságokkal játszodozni, hanem ezt felelem, hogy minekutánna az tanító tist az Apostalokra bízott volna, azzal az kis gyermekek megkeresztelésétül el nem tiltattanac. Noha még ez aránt akarnam aztis megtudni; midön az Evangelista itt embereket nevez, (melly névvel minden kivételnélkül, az egész emberi nemzetség befoglaltatic) miért nem akarja Servetus az gyermekeket nemzetség befoglaltatic? Hetedfer azt fordittya elő; mivelhogy az lelkiekhöz Lelki dologoc illenec? tehát az kis gyermekkécnem alkalmaztathatnac az keresztésghöz, holott oc nem lelkiec, az keresztés pedig lelki dolog legyen. Itt láttya immár az ember, melly fonakul tekerje ez mondat üstökön fogva ez helyre. Az tudományról vagy az azon helyen az tanítás. Mivelhogy az Corinthusbéliec, az ő hijában való élés elméségec felött diczednéne, feddi sient Pál az ő tnyálkodó henyeségeket, hogy még az Isteni tudománnac czac az A, b, c-jét sem tanultac volna igazán meg.

Ki akarja innét azt állatni, hogy az keresztésget az kis gyermekkéktől megkellyen vonni, az mellyec testtül fülettettec jóllehet, de az Isten az kegyelemből való elválás által őket magánac sienteli? Midön azt veti elő, hogy lelki étellel kell étetni, hogyha uy emberec; erre könyű megfelelni, Hogy oc az keresztés által az Christus nyájja közzé boczáttatnac, és hogy elég ő nekic az fiúságnac esmertető jegye addiglan, miglen idejekben nevedvén, kemény eledeltis megfenyvedhetnac, és annakokaért el kell várnai az maga megpróbálhatásnac idejét, az mellyet az Ur nyilvánással megkítván az sient Vaczorában. Továbbá azt hozza elő, hogy az Christus az őveit mindnyájan hívja az ő vaczorájára. Felelet, Elég hogy, nyilván vagy az, hogy ő senkit hozzá ne boczásson, hanem czac az kic az ő halála emlekezetinec hirdetésére annakelőtte alkalmazatosoc leendnac. Ebből az következik, hogy az kicziny gyermekek, az kiket ő megfentelt és megáldott, kiváltképpen való tulaydon állapotban legyenec, miglen felnevednek, mindazáltal ugyan nem sient idegenec.

Az mit elő vét, Hogy természet ellen való dolog, hogy minekutánna az ember sületic, ne egyéc: Arra én így felelec, hogy az lelkec különbben étetnac, hogy nem az vaczoránac külső ételével; és mindazáltal ugyan nem kevesbé eledele Christus az kis gyermekeknek, noha oc az jeggyel
nem

nem élhetnac. Az keresztésnécnec pedig más módgya vagy az, az melly által nekic czac aytó nyittatic az anya sient Egyházba. Azt mondgya viszontag, Hogy az jó házigazda, eledelt ad az ő czelédinec az ő idejében. Az mellyet noha én örömeft megengedec, de ő miczoda ockal és igazsággal akarja megfábnai és határozni az keresztésnécnec idejét, az mellyel megbizonyítsa, hogy alkalmazatlan időben adáséc az kis gyermekkéknec? Annakelőtte az Christus paranczolatnyát hozza bé, mellyel az Apostaloknac paranczolt, hogy sientenec az aratásra, midön az mező megfejerül és sárgul: Mellyel az Ur czac azt akarja, hogy az Apostaloc, az ő munkájoknac jelenvaló gyümölcsét látván, vidámságosban és ferényebben járjanac el az tanító tistekben. Ki hozhatná ianet azt ki, hogy czac az aratásnac ideje volna alkalmazatos az keresztésre? Az tizen eggyedic bizonyitas ez, hogy az első anya sient Egyházban az emberec egyfer sment Keresztényecké és tanítványocká lóttene.

De miennelőtte meglátoc, hogy alkalmazatlanul lép az réfeczkéről, az egész dologra. Tanítványoknac neveztetnac az felnött emberec, az kic az előtt meg tanitattanac, és nevéket az Christusnac adtac; az miképpen az Sidóknac az Moses törvénye alatt tanítványoknac kellett lenni. Honnét mindazáltal senki azt igazán nem rekeszheti, hogy az gyermekek idegenec lóttenec volna, az mellyeket az Isten az ő czelédi közül valóknac esmert. Annakelőtte azt fordittya elő, hogy minden Keresztényec atyafiác legyenec, az melly fámban mivelünc az kis gyermekkécnec addiglan nem lehetnac, valamig őket az sient Vaczorátul eltiltyuc.

De én ismet az előbbi fundamentumra megyec, és mutatoc, hogy senki nem örököse az mennyeknac orfágánac, hanem czac azoc, az kic ragai az Christusnac: annakutánna hogy az Christusnac amaz apolgatásfa, mellyel az gyermekkeket olébe vévén czokolgatta, bizonyos záloga és jegye volt az fiúságnac, az melly által mind gyermekek, ifiac és mind vénece őfve foglaltatnac: és hogy az Ur vaczorájánélkül egy ideig való ellétel, nem bántatya azt meg, hogy oc az anya sient Egyház testben ne tartoznáne.

Es az megtért tolvay az kereszt fánis ugyan atya fia volt minden híveknek, noha az Ur vaczorájához soha nem járult. Továbbá azt teszi hozzá, hogy senki mi atyánk fia nem lehet, hanem czac az Isten fia nac lelke által; az melly pedig egyedül czac az Isten igejénec hallásából adatic. Felelet Ez mindazon egy notat fudogallya, mert rüt visszafordultul vonfa az gyermekkékre, az mi egyedül czac az öregekről és vénekről mondatott. Szent Pál azt tanittya az helyen, hogy ez legyen

Matth. 24.
v. 46.

Ioh. 4. v. 25.

Act. 11. v. 26.

rendferrint való módgya az hivatalnac, az melly által ő az ő válastottir az Hitre vigye, midőn nekic hivséges tanitokat támaszt, az kik nec főlgálatyoc által segítő kezeit nyuytya. Kiczoda szab azért ő nekic abban rendet, hogy valami egyéb titkos módon az kis gyermekkéket az Christusbanec oltta és plantállyá? Midőn azt fordittya elő, Hogy az Cornelius az f. Lélek nec elvétele után kerefteltetött meg, melly illetlenül csinállyon az kiváltképpen és külön való példából, közönséges és minden rendre néző regulát, nyilván megrettzic az Komornyikon, és az Samariánusokon, az mellyekben az Isten külömb módon czelekedett, hogy tudniillic az kereftés előbjárt az Lélek nec ajándékinál. Az tizen ötödíc felötte izetlen bizonyítás im ez, hogy mi az uyjonnan fületés által istenecké léfűnc: és pedig hogy Istenec azoc, az kikhez az Isten igéje főllatott, az melly az czezemő kis gyermekekhez nem alkolmaztathatic. Hogy ez, az Hivek nec Istenséget tulaydonit, egy fokya az ő esélyösködésénec, az mellyet megforgatni nem ez helyre való. De az Soltárnac mondását illy idegen értelmie vonni, rutilmas gonofság. Christus mondgya, hogy az királyoc és fejedelmec az Profetátul Istenek nec neveztet nec, mivel hogy isteni tistet viselnec. De ez kellemés magyarázó, az mi az gubernáláfnac kiváltképpen való paranczolattya felöl, bizonyos személyekre igazitatic, azt az Evangeliumnac prédikálására vonfa, hogy az kis gyermekkéket az anya f. Egyházból ki tudhassa és ki rekesse. Is megint azt veri elő, hogy az kis gyermekec nem tartathatnac uy emberek nec, mivel hogy nem fülettettene az ige által. Enis azt hozom azért visontag elő, az mi immár gyakorta megmondattott, hogy az mi uyjonnan fületésünkre való tudomány legyen az az rohadatá mag. az mennyiben annac elfogására alkolmatofoc vagyunc. Midőn pedig az tanuságra való tulaydonság időnk ferint még bennünc ninczen, tehát az Istenec vagyon más módgya és utya azoknac uyjonnan fülettettésére, az kiker ő fiaivá felvött. Továbbá visontag az ő titkos értelmére megyen, hogy tudniillic az törvény alatt az juhoc és az keczkéc, nem mindgyárt hogy ellettetec, áldoztattanac fel az Istenec. Hogy ha itt az hasonlatofágnac érteke vagyon, enis vetherem azt elő, hogy minden első fülettetec, mihelt annyoknac mehéből kijöttec, legottan az Istenec voltac fenteltetvén: annak felötte egy estendős bárányt kellyett áldozni. Honnét kóvetkezic, hogy nem kelly az megregzöt időt és ferfiúi vastagságot várni, hanem hogy gyenge uy gyümölcsis válastatic az Istenöl az áldozatra. Eztis hozza ostan elő, hogy nem menec az Christushoz, hanem czac azoc, az kic elő fer Janostól el kéfitet nec. Mintha az kereftelő Janostifti nem egyedül czac ideig tartó dolog volt volna. De hogy ezt elhadgyam, ez illyen elkéfités bizonyára, nem volt azokban az gyermekekben,

A& 10. v. 44.

A& 8. v. 27.

Pfal. 82.

Ioh. 10. v. 35.

Exod. 13. v. 2.

Exod. 12. v. 5.

kekben, az mellyeket Christus apolgatott és megáldott. Ezeknek után na patronusoknac és otalmazóknac fogja az Trismegistust és az Sibyllákat, hogy az fient mosó dáfoc czac az öregeket illeséc. Ihon melly tistetelessen értfen az Christusnac Kereftéséről, hogy az pogányoc főlkására igazittya, hogy az külömben ne főlgálataséc ki, hanem az Trismegistusnac tettése ferint. Minálunc pedig fellyeb valonac kell leni az Istenec becziletes méltóságánac, az kinec ez volt kedves akarattya, hogy az kis gyermekkéket olly fient jeggyel fientellye meg, a melly nec erejét őc idejec ferint, még nem értenec. Es mi nem tartyc méltónac és szabadnac hogy az Pogán moczkolodásokból valami vétéséc, az melly által az Istenec az környül metelésben kijelentett, őrc elváltoztathatlan akarattya, az mi Kereftésünkben meg változtaséc. Végezetre igy okoskodic, Hogy ha az értelem nélkül való kis gyermekké megkerefteltet nec, tehát a kereftés czac játékban és czufolodasképpen az gyermekek tülis ki főlgaltathatic. Ez dolog felölám lássa ha czatázhat az Ur Istenec, az kinec paranczolattya-ból az Környülmetelkedes köz volt az kicziny gyermekekkelis, minekelötte értelmekorokra értenec volna. Bolondság volté azért avagy gyermek játéknac tartatotté az környülmetelkedés: De nem czuda há ez megvetött lézzegő Lélkec, mint ha hagymázban fedelgené nec, illy képtelen és distelen dolgokat hoznac be az ő tévölgesek nec mentegetésére: Mert az Isten effele bódült agyaskodással méltan véri és bünteti meg az ő kevélségeket és megáltkodott kemény nyaku vötrokat. Ugy aránzom, hogy ecképpen eléggé megmutattam, melly nyomorult fegedelemmel volt legyen Serverus az ő Attyafainac az visssa Kereftelt uy kereftények nec.

32. Mind ezekből azért, én nyilván azt itilem, hogy minden értelmes ember általláthattya, melly vak merőjül és melly kinyeffen haborgattyac azoc az anya fient Egyházat, az kic az kicziny gyermekek nec megkerefteltetésék felöl versöngést inditanac. Jól meg kell pedig azt gondolni, mit keressen az ördög ez álnoc csalárdkodással, tudniillic, hogy azt az Hit nec kiváltképpen való hasznát, és lelki örömét, az mellyet mi az kereftésből vesűnc, elfoßfa és tölunc elragadgya, és hogy az Istenec kegyes jóvöltában, annyival többet szakaszon és lopjon el. Mert melly igen örvendetes ez az jó fivék nec, hogy őc nem czac az igében, hanem szemlátomást való esközöckel is bizonyofocká tette nec arról, hogy őc olly igen kedvében és kegyelmében legyenec az mennyei Atyánac, hogy még az ő magvaikat és gyermekeiket is hozzája akarja venni és fogadni? Mert megláttzic innét melly hivséges és főrgalmatos gondviselő czeledes aryanék legyen ő minékünc, hogy még halálunc után is az ő

M m m m m m m

Ezal. 48. v. 21.

mi reáncvaló gondviseletét nem tétele, hanem az mi gyermekeinknekis gondgyokat akarja viselni. Nem kellene jitten minékünc, az fent David példájával, nagy buzgoságos tellyes fivból való hálaadásra felindulnunc és gerjednunc, hogy ez ő nagy kegyes jóvóltára néz veis fenteltetnec az ő diczófeges neve? Ezt, ezt kereli bizonyára az Satan az kis gyermekek kereftségénec ostromlásával, hogy tudniillic, ezt, az Isteni kegyelmességénec bizonyos jegyét eltöröllye; és az ígéteret, az melly abból fiemeine elejébe tündöklic lassan lassan mindenestől fogva kioltta és eltekentse. Honnét nem czac az Istenec hozzáne nagy irgalmasságaért való istentetelen hálaadatanság nevednec; hanem az kicziny gyermekzeknec az Isteni félelemre való felnevelésére nagy forgalmatlanság és gondviseletlenség fármaznec. Mert ez őfőn által nem kevesse izgatattunc azoknac isteni félelemben és az ő törvényénec megtartásában való feltartásokra és felnevelésekre, hogyha meggondollyuc azt, hogy őc mi helt sülettetnec, ő töle fia gyanánt tartatnac és esmertetnec. Annakokaért hogyha nem akarjuc az Istenec jóvóltát gonofságból meghomályosítani, őnékie áldozzuc és fentellyuc az mi gyermekeinket, az kiket ő az ő háza népe közzé, az az, az ő anya fent Egyházánac tagai közzé fámlál.

TIZENHETEDIC RESZ.

Az Christushnac szent Vaczorjáról, és az mit használjon minékünc.

Minekutánna minket az Isten egyfent az ő háza népe közzé felvett, nem czac sólgainac, hanem fiainactartván minket: hogy az ő hívséges és fiaira forgalmatos gondviselető atyánac tistit bétöltse, egyfent mind az mi egész életünc folyásánac eltáplálására és megtartásárais felvésen minket. Ezzel meg nem elégedvén, adott záloggal akart minket ez ő mindenkor tartó bővséges adakozósága felől bizonyosocká és bátorsagosocká tenni. Ennekokaért és ez végre adta az ő anya fi. Egyházánac az ő egyfületert fiánac keze által az másodc Sacramentomot, tudniillic az lelki lakodalmat, az mellyben Christus azt bizonyittya meg, hogy ő legyen az megelevenítő kenyér, az mellyel az mi lelkeinc az igaz és öröc életre étetessnec. Mivelhogy azért ez titoknac esméreri és megudása felötte fükteges, és az ő mélységes voltaért figyelmetesb és serénységesb megmagyarázást kíván; és az őrdög, hogy ez drágalátos kincztől az anya fent Egyházat megfosztaná, már régen ködöket, őfőn setéséget hozott bé ennek világoságánac meg homályosítására, annak felötte visfavonyást és

hars

hartzot indított, hogy az egyigyűeknec fiveket ez lelki eledelnec megkostolásatul elidegenitené, és ez mi időnkbenis finte ezen régi ő mestersegét uyította meg: előfent annakokaért ez tudománc-egész summájar, az mennyire az egyigyűeknec fükséges megtudnioc és értenie, röviden megmagyarázom: annakutánna azokat az czomós kötelező dőseket, az mellyekbe az őrdög ez világot akarta akasztalni, feytem és oldozom meg. Elsőben, az jegyec ez Sacramentomban, az Kenyér és az bor, az mellyecaz láthatatlan eledelt, az mellyet az Christus testéből és véréből vésünc, példázac minékünc. Mert az miképpen hogy az Isten az Kereftségben minket wyonnan sült, és az ő anya fent Egyházánac társaságában avat, és fiaivá fogad: azonképpen (az mint megmondoc) ebbenis megzelekeksi az hiv és forgalmatos czeledes atyánac tistit, hogy minékünc mindenkoron eledelt ad, hogy minket eltartson és táplallyon arra az életre, az mellyre minket az ő ígéje által sült.

Egyetlen egy étele pedig az mi lelkeinknec az Christus: annakokaért az mennyei Atyais azhoz sült és hivat minket, hogy az ő egyfent sége által megnyhitvén és megkönyebitetvén naponkint mind uyab uyab erőt vegyünc, miglen az őrdög halhatatlanságra jutunc. Mivelhogy pedig az Christushnac az ő híveivel való elötytett egyfent ségénec, ez titka, az ő természetiben megfoghatatlan, annac példáját és ábrázattját látható jegyekben adgya minékünc előnkbe, az mellyeket mi megfoghatunc, sőt aztez nekünc adott zálogoc és jelenségeg által olly bizonyosá téfi, mintha finte fimeinckel latnóc: Mert senki nem lehet olly igen felötte tompa elmével, hogy ez esmeretes köz hasonlatoságot meg ne értené: hogy az mi lelkeinc finte olly bizonynyal éretnec és táplaltatnac az Christushnal, mint az kenyér és az bor táplallya és eltartya az mi testeinket ez időfent való életben.

Láttyc azért irmmár miczoda tizra igazitatott ez Sacramentom, tudniillic hogy minket megerősítsen és bizonyosocká tegyen abban, hogy az Urnac teste ugy fentetett egyfent meg mi érettünc, hogy mi immár ötet hozzánc végyünc, és illyenképpen ötet elfogván, ennec ez egy áldozatnac erejét megérezzünc mi bennünc: és hogy az ő vére ugy ontatott egyfent ki mi érettünc, hogy minékünc öröc italunc legyen. Es finte ez értelme az mellette való ígéteretigénec: Vegyétec, ez az én testem, az melly ti érettetec adatic. Azt á testetajanlyác és paranczolyác azért minékünc, hogy el vegyünc és együnc, a melly egyfent az mi idvőségünkre megáldoztatott, hogy midőn láttyc hogy abban réfescet lesünc, azt bizonynyal állassuc, hogy annac az megelevenítő halálnac munkálkodása mi bennünc hatható legyen. Annakokaért nevezi az pohártis Szőverségénec az vérében.

M m m m m m m 2

Matth. 26.
v. 26.
Mar. 14. v. 17.
Luc. 21. v. 19.
1 Cor. 11.
v. 24.

Mert az mi illeti az mi Hitünknek erősfítését, valamennyifet az ő fent véter adgya innunc, nemihemüképpen meguyitya avagy inkább előbnyuytya és terjefti azt az fővetséget mi velünc, az mellyet abban az véterben egyfet felállatott és megerősfített.

2. Ez Sacramentumbol pedig az bizodalomnac nagy örömet és gyümölczét vehetic az mi lelkeinc, mivelhogy itt bizonyágunc vagyon, arról, hogy mi az Christuffal egy teste löttünc, ughogy valami övé, azt miis miénknee, és valami miénc azont övénekis mondhattuuc. Innét az következc, hogy bátran azzal bizathattuuc magunkat, hogy az öröc élet miénc legyen, az mellyec ő örökösé, hogy az mennyeknec orfaga, az hová ő ment, mi tölünc finte ugy nem vétethetic el, mint finte ő tölé. Ismet, hogy mi az mi bünaink miatt, finte olly igen nem kárhoztattathatunc, mint finte ő maga, mivelhogy minket azoktul megfabadított, midön azt akarta hogy azoc ő nékie ugy tulaydonitánac, mint ha finte önnön magaé volhánac.

Czudálatos megváltoztatás és megczérlés ez, az mellyet az ő véghetetlen nagy jóvóltából mivelünc tartott és mivel: hogy velünc együtt embernec fiává lenne, és ez ellenben minket ő magával Istennec fiává tenne. Hogy ő az ő földre leszállásával, minékünc felmenetelt szerzett mennyekbe: hogy felvévén az mi halandóságunkat, az ő halhatlanságát közlötte mi velünc: hogy felvévén az mi erőtlenségünket, minket az ő eréjében felöltöztetett; hogy magára vévén az mi fegenségünket; nékünc adta az ő gazdagságát; hogy felöltözvén az mi hamiságunkat, minke az ő igazsággal felruházott.

3. Mind ezekről olly erős bizonyítáink vadnac ez Sacramentumban, hogy bizonnal kellyen állatnunc, hogy ez jótéteményec minékünc bizonnal megadattassanac és bétellyesítessenec, nem külömben mintha Christus ön maga jelen lévén fimeinc előtt állana, és kezeinckel tapaftratnéc meg: Mert ez ige nem hazudhat, semmikent meg nem czalhat: Vegyétec, egyétec, igyátoc: ez az én testem, az melly ti érettetec adatic: ez az én vérem, az melly az bünöknek boczanattyára kiontatic.

Hogy elvonnünc paranczollya, azt jelent, hogy miénc legyen; midön meghadgya, hogy megegyüc, azt jelenti hogy ő egy állattá lefen mivelünc: Hogy az testrol azt mondgya, hogy mi érettünc adattatott; az vétről, hogy mi érettünc kiontatott, azzal arratantit, hogy azoc nem olly igen övei, mint mieinc legyenec, mivelhogy ő mind az kettőt nem az ő hasnára, hanem mi érettünc, és az mi idvőségünkért vötte fel és ontotta ki. Es bizonyára figyelmetessen meg kell gondolni, hogy ez Sacramentomnac leg-

legfőbb érteke, sőt maydegeft minden ereje ez igeiben állyon: melly ti érettetec adatic: az melly ti érettetec kiontatic: Egyébkint nem sokat használna minékünc, hogy az Úrnac teste és vére mostan kiofstogattatic, hogy ha azoc egyfet az mi váltáságunkra és idvőségünkre nem költetnéc és adattanac volna. Es azért példaztatnac az kenyérben és az borban, hogy megtanullyuc és megertsüc azt, hogy azoc nem czac miénc legyenec, hanem hogy minékünc eledelülis rendeltettenec az lelki öröc életre. Ez az, az mint előb megemlitöc, hogy mi az testi dolgóc által, az mellyec az Sacramentumban előnkbe adatnac, neminemü hasonlatossággal az lelkiekre igazitatunc. Illyenképpen midön minékünc az kenyér, az Jesus Christus testnec jegyzésére és Sacramentomára adatic, mindgyárt ez hasonlatosságot ábrázuc magunkban: az miképpen az kenyér az mi testünknek életit éteti, taplállya és eltartya; azonképpen az Christus testeis, az egyetlen egy eledel, az lelkeknek megelevenítésére és megerősfítésére. Midön az bort az Christus vérenec jegyjül előnkbe tétetni láttyuc, gondollyuc még azt, miczoda hasznokat hozzon az bor az testnec, hogy az által megemlekeztesünc arra, hogy finte azonok feresztessenec az Christus vére által lélec ferint minékünc, az mellyec, az megéleltés, megenyhítés, megerősfítés, és megörvendeztetes. Mert ha vóltaképpen megfontollyuc, mit hasznaltanac legyen minékünc ez fentséges testnec eladarása, és az vérenec kiontása: világossan megláttyuc, hogy ezec az kenyérnec és bornac tulaydoniságai, illyen egymással való hasonlósággal illyenec és alkalmaztassanac mi réanc, midön mi velünc közöltetnec.

4. Nem ez annakokaért főb tifti ennec az Sacramentomnac, hogy az Christufnac testet mélységesb meggondolatnélkül adgya és nyuytfa minékünc: hanem inkább hogy azt az igéretet ajánlya, az melly azt bizonyitya, hogy az ő teste igaz eledel, és az ő vére igaz ital legyen, az mellyekkel mi az öröc életre taplálattunc és étettetünc: Ismet, az mellyben magát életnec kenyérnec nevezi, az kiből valaki ejendic, öröcké él: ez igéretet mondom, hogy megpeczétellye és megerősfitse: és hogy ezt megczelekedgye, minket az Christus Keresztéhez vigyen: az holott ez igéret igazán meg vólt álva, és mindenképpen bétellyesedett. Mert mi az Christust nem efsüc igazán és hasonnal külömben, hanemha ötet mint megfésitetötet ugy efsüc, ughogy az ő halálanc erejét élő hittel fogjuc meg. Es bizonyára hogy Christus magát élő kenérnec nevezte, ez nevezeter nem az Sacramentomtól vötte, az mint némellyec nem igazán magyarázzac: hanem hogy ő az Attyatul ugy mint élő kenyérül adatott minékünc, és ő magais annac bizonyította magát, midön az mi emberi halandóságunkban részesé lévén, minket az ő Isteni halhatatlanságanc tárfaiva és közösi vé töt.

Ísmét, midőn magát feláldoztatván, az mi megátkozottatásunkat magára vőtte, hogy minket az ő megáldattatásával bétöltene. Ísmét, holott az ő halálával, az halált einyelte: Ísmét, midőn az ő feltámadásában ez mi rohadando testiünket, az mellyet felvőtt, diczóségre és meghevadhatatlanságra feltámasztotta.

5. Az immáraz dolog, hogy mind ez mi reáncalkolmaztaséc, és tulajdon miénkétetéséc. Ez egy résfent az Evangelium által leszen meg, más résfent világosabban az szent vaczora által, az mellyben önnön magát minden ő javaival együtt minékünc ajánlya, és mi ötet hittel vesztünc el. Nem czelekefű azért az Sacramentom, hogy az Jesus Christus ott kezdgyen előfű lenni életnek kenyérévé; hanem midőn minékünc az Sacramentum által esünkbe jutattya, hogy ő egyfű minékünc élő kenyérünké lőtt, hogy mi sűntelen azzal étetnéc, és azt az kenyért minékünc megkostolnunc és megennünkis adgya, és azt mivel, hogy ez kenyérnek erejét megérezzünc. Mert bizonyosáteszen arról minket, hogy valamit Christus czelekedett avagy sűnyvedett, az mind az mi megelevenitesünkre lőtt legyen: és hogy ez megelevenítés örökké tartó legyen, az melly által mi sűntelenül tápláltatunc, gyámolitatunc és megtartatunc az életben. Mert az miképpen hogy Christus életnek kenyere minékünc nem lett volna, hogy ha egyfű minékünc nem sűletett, és meg nem holt volna, és fel nem támadott volna: azonképpen mostan sem volna az, hogy ha az ő sűletésének halálának és feltámadásának ereje örökké tartó és halhatatlan dolg né volna. Mind az mellyet Christus ekeszen ki mondott imez igékben: Az kenyér az mellyet én adoc, az én testé, az mellyet én adoc ez világnac életéért. Mellyel kétségnélkül azt akarja jelenteni, hogy az ő teste azért legyen minékünc kenyérünc, az lelkeknek lelki életekre, mivel hogy ő nékie az mi idvőségünkért halálra kellene adatnia: minékünc pedig azért nyuytatic hogy együnc, midőn ő minket hit által abban résfeseckéteszen. Annakokáért adta ő egyfű azt az testet, hogy kenyér lenne, midőn azt ez világnac megváltságára az megfizetésfe adta. Naponkint adgya pedig azt, midőn az Evangeliumnac igéje által magát nekünc ajánlya és nyuytya, hogy mi ő benne résfesecc legyünc, az mennyiben mi érettünc megfeszitetett: és ostra ez egyesülést és közösülést az s. vaczoranac titkával megpeczételi: Sőt belsőképpen bétűlti, az mit külsőképpen jelent és mutat. Itten pedig két fogyatkozásokat kell eltávoztatnunc: hogy az jegyeket avagy felötténe kiczényitsünc és ocsárollyuc, mintha azokat el akarnóc sűkafastani az ő titkaitul, holott neminemüképpen azokhoz figgezteszenec: avagy pedig hog azokat felötténe fel ne magastallyuc és ezzel az titkokatis neminemüképpé meghomályosítünc. Hogy az Christus, az, az életnek kenyere legyő, az mellyel

Ioh. 6. v. 51.

lyel az Hívőcc az ötőc idvőssegre étetnec, nincz senki olly istentelen hogy meg né vallaná. De ebbé né mindenec eggyeznec, mi legyő a véle való közösülésnec módgya. Mert vadnac némellyec, kic a Christus testének ételét és vérének ivását, egy sűval magyarázzac, hogy sémi egyéb ne legyő, hané a Christusba való hitel. De enneké ugy tertzic, hogy a Christus valami felségesbet akart legyő mondani abbá az jeles prédikatzóbá, az mellybé mi nekünc az ő testének ételét paráczollya: tudnüllic hog mi az ő sűyát igaz megétele által megelevenitesünc. Azértis módotta ezt ki az événec, és ivásnec igéje által, hog senki azt ne alitaná, hogy az élet, a mellyet mi ő tőle vesztünc, a pusztasmeretbé álljó. Mert a miképpé hog né a kenyérnek meglátása, hané a megévése ad az testnek erőt és táplálást: Azonképpé az mi lelkünknek igazán és valóba kell a Christusba résfésülni, hogy az ő ereje által az lelki életre el tápláltaséc. Azonközbe pedig megvallyuc azt hogy ez né egyéb hané hittel való étel legyő, a mint hogy nemis gódolhatni mást. Hané czac ez a külömbség az én sűavaim között és az ővécc között, hogy őc az alittyac hogy enni annyit teszen mint hinni: én pedig azt mondom, hogy mi hívén esztünc a Christusnac husát vagy testét, mivel hogy az, hit által miénc leszen, és hogy ez illyen évés gyümölcze és ereje legyen az mi Hitünknek. Avagy ha világosban akarod: Enni ő náloc anyyi mint az Hit ő maga; én pedig azt mondom, hogy inkább ez évés az Hitből következéc. Az igékben jóllehet kicziny a külömbség, de né olly igé kicziny a fundamentumbá. Mert noha azt tanitya az Apastal, hogy a Christus Hit által lakozic a mi fiveinkbé, mindazáltal séki né nevezi ez lakóhelyét a Hitnec, ő magánac, hané érti Eph. 3. v. 17. mindé, hogy ezzel az hitnec jeles gyümölcze jelentéséc, a mellyet az által az hivec elvesztünc, hogy az Christust bēnec lakójul birjac. Azonképpé az Ioh. 6. v. 51. Ur midőn magát életnek kenyérének nevezte, né czac arra akart tanitani, hogy az ő halálában és feltámadásában való bizodalóbá álljon az mi idvőségünc: hanem hogy az ő véle igazán való közösüléssel, az ő élete mi hozzánk jöné és miénké lenne: sűinte mint az kenyér hogy az testnek erőt ad midőn eledül bevétetic.

6. Es né egyéb értelmel írta azt s. Agostó, az mellyet őc segítsegeknek tartnac; hogy mi az Christus testét esztünc, midőn ő bēne hisztünc: hané hogy azt mutatná meg, hogy ez, Hitnec ételé volna, és né a sűaynac. Az mellyet én sé tagadoc, de hozzá teszem ezt is, hogy mi hit által az Christust nem ollyan formán fogiuc, mintha távúlról mutatná magát, hané mint ki magát úgy eggyesíti velünc, hogy ő minékünc fejtünc, és mi ő néki tagai legyünc. Mindazáltal né vetem tellyeséggel meg ez sűállnec módgyát: hanem czac azt mondom, hogy nem elégséges annac, megmagyarázására, hogy mi legyen az Christus testét enni. Látom egyébként hogy sűent Agoston gyakorta elti legyen ez sűállnec módgyával: az mint midőn azt írja, az Kerestűyeni

Hom. in to.
31. & 40. &
alibi.
A. 2. v. 41.

Hom. 60.

tudománac harmadic könyvében: Hogy ha nem ejenditec az ember nec
fianac testét, nem lehet tinek tec életetec ti magatokban; példázati föllás ez;
az melly azt akarja, hogy minékünc az Christusnac menyvedésében réfe-
fecké kellyen lennün; és edesdeden s' hahnoffon meggondolnunc, hogy
az ő teste mi érettün megfésitett és mg sebesiteteit. Isnet midön azt
hogy az három ezer emberec, az mellyec fent Peter prédikálására megter-
tenec, azt az Christusnac véret, az mellyet dihösködven kiontottanac, hi-
vén, avagy hitöckel ittac. De foc egyéb helyeken, jelessen megdiczeri az
hitnec ez jöteteményét, hogy tudniilic, az által az mi lelkeinc nem kevesbé
enyhitessenec és uyitassanac meg az Christus testénec közösülésével, mint
az mi testeinc az kenyérel az mellyet esün. És finte ez, az mit másutt az
Chrysofostomus ir, hogy az Christus nem czac az hit által teszi hogy ő teste
legyün, hanem czelekedetelis. Mert nem alittya azt hogy ez jötete-
mény egyebünnet farmaznec hanem czac az Hitből: hanem czac azt akar-
ja ki rekesteni; hogy senki azt ne gondollya, midön az hitet emliteni hal-
lya, hogy czac az püfra ábrázolás által legyen közösülésün az Christuffal.
Azoknac pedig, az kic az fent Vaczorából czac külső esmertető jegyeta-
karnac tenni, az mellyel az mi Kereettyénységünket emberec előtt meg-
vallyuc, én mostan békét hagyoc: mert azoknac tévelgéseket eléggé meg-
hamissítottam, midön az Sacramentomokrol közöségessen tanítottam.
Mostan legyen elég erről intenem az Kereettyen olvasokat, tudniilic, hogy
az pohár az Christus véreben való Szövetségnek azért neveztetec, hogy ez-
zel nyilván kifejezteséc és mutattaséc az igéret, az melly az Hitnec mege-
rösítésére fogal. Honnét az következik; Hogy ha mi az Istenre úgy nem
nézün, hogy az ő jóvólta felől bizonyosoc legyün, és hogy el vegyuc azt
az mit minékünc ajánl, tehát nem élün igazán ez fent Sacramentómmal.

7. Azok sem tesnec ez dologban éleget, az kic megesmeric jölle-
het hogy az Christus testével vagyon valami közösülésün, de az mellyet
midön meg akarnac mutatni; egyedül czac az ő lelkevel tesnec minket ré-
fésé, úgy hogy az ő testéről, véreéről meg ne emlekezzenec. Szinte mint-
ha mind hiába mondartac volna ezec; Hogy az ő teste bizony étel, és az ő
vére bizony ital, és hogy senkinec élete ne legyen, hanemha ez testben
esic, és ez vérben ific; és az többi az mellyec ide tartoznac. Annakoka-
ért mivelhogy ez ő megírásoknál, (mellyet igen fiorosfan sabtac) küllye-
terjedgyen az Christuffal való igaz közösülés, megemlitem rövideden,
mennyre mennyen és érjen az, minékülte ez ellenben való temerdekec
fogyatkozásról föllanec. Mert némelly magassán hágó doctorockal
hösszab disputálásom léfen, az kic midön az ő eselyösködéséc ferint go-
rombául, és az Iráshoz nem illendő módon akarjac az Christus testét enni,

és az ő véret innia, meztagadgyac az Christusnac igaz emberséget, és az ő
testét nem tudom miczoda tündéres látásá változtattyac: czac úgy intéz-
retic mindazáltal ez disputatio az mennyire befédde ez magasságos titkot
felérhetni, mellyet jólérzec, hogy még elmével sem foghatni eléggé meg.
Esezt azért vallom örömeft meg, hogy senki ennek felséges vóltarol az én
gyermeki kibefélhetésem ferint ne tegyen itilletet. Hanem sockal inkább
arra akatom az Kereettyen olvasokat intenie, hogy az ő értelmekec ilyen
fioros korlátba ne fioritsac, hanem sockal magassabban emelkedni fändé-
kozzanac és vagyódgyanac, hogy nem az mint én tölem vezetethetnec.
Mert én magamnakis, valamikor ez dologról vagyon az beféd, midön
mindeneket igyekezném mondani, annac méltóságához képeft, úgy ter-
tziec mintha czac egy igen kiczint fölhattam legyen. Noha pedig az elme
értেকেc az meggondolástia, hogy nem mint az nyelv az ki mondásra, de
mindazáltal még az elmeis meggyözeric ez dolognac fulyóságos mivólta ál-
tal. Czac abban vagyon azért az dolog, hogy én ezen az mélységes tit-
kon czudálkozzam és álmeckodgyam, az mellyet az elme eléggé meg nem
gondolhat, és az nyelv elégségesen ki nem mondhat. Mindazonáltal az
én értelmemnek summájár az mint tölem jobban lehet rövideden megma-
gyarázom, mellyet mivelhogy minden kétség nélkül tudoc igaznac lenni,
elhittem hogy az Istenfelő five kis fogjanackedvelleni.

8. Mindeneknekülte az fent Irásból tanitatunc, hogy az Christus
kezdetül fogva megelevenítő igéje vólt az Atyánac, kütfeje és eredeti az
életnec, az honnét minden dologoc az ő életetec és álló vóltokat vóttéc.
Annakokaért az fent Janos ötöt hól életnec igéjénec mondgya, hól ifimeg
azt írja, hogy ő benne vólt legyen az élet, mellyel azt jelenti, hogy ő elejé-
tül fogva az ő erejét, mindékörö, minden teremtettdolgokra kiontótte lo-
gyen, és azoknac életet és erőtt ofrott és réfeltetett. Mindazáltal ottan ha-
mar azt teszi utánna, hogy ackor jelentetett ofttán végre kiaz élet, midön az
Christus, felvévén az mi testünket, magát az emberec nec fimeckel meg-
láltatta, és kezeckel megtapasztaltatta. Mert noha annakelötteis az ő erejét
kiontótte az teremtettdolgokra, de mivelhogy az Istenül az bün által el-
degenitetett ember, az élethöz való közöséget elveftvén, az halált min-
denfelől fejére jární látná: hogy az halhatatlanságnac reménségét ifimeg
megnyethetné, annak az igéneccartaságába és eggyelségebe visfontag buk-
ság vóltó néki felvetettetni. Mert miczoda reménséget vehetnél abból,
hogy annál az Istennek Igejénec, az mellytöl te megfese elszakadtál az életnec
tellyesége vagyon, te magadban pedig, és mindenfelől környüled semmit
halálnál egyebet nem láthatnál. De minekutánna az életnec kütfeje az mi
testünkben kezdetlakozni, ninczen ő immár mi tölinc megfese elrotyvc:

Nnnnnnn

Joh. 1. v. 1.
Joh. 1. v. 4.

hanem jelen léven közli magát mi velünc. Látod itt miképpen közli-
 tett mihozzánc az Jesus Christus, és annac az igaz élet nec, az melly nec ő
 kutfeje, ajándékát mint szerzette meg mi nekünc. Sőt finte az testetis, az
 mellyben ő lakozic, megeleveniti minékünc, hogy az mi ő véle való közö-
 sülésünk által az halhatatlanságra étettefűnc és tápláltassünc. En va-
 gyoc az élet nec kenyere, (ugymond ő) ki ményből szállottam le: Ismét, az
 kenyér az mellyet én adoc, az én testem, az mellyet én ez világnac életéert
 adoc. Melly igéckel azt tanittya, hogy ő nem czac az élet legyen az men-
 nyiben ő az, az Isten öröc igéje, az melly ményből mi hozzánc jött; hanem
 hogy az ő le szállása által, ez erőt arra az testre is az mellyet felvört, ki ön-
 tötte, hogy abból az élet nec közösülése és eggyesége mi reánk is elérne és
 elhatna. Innét következnec azért imez mondásoc, Hogy az ő teste igazán
 étel, és az ő vére igazán ital legyen, az mellyeckel az hívek az öröc életre
 tápláltatnac. Annakokaért kiváltképpen való vigasztalásünc vagy on eb-
 ben, hogy immáran az életet az mi tulaydon testünkbe talállyuc. Mert
 ilyenképpen mi nem czac az életre megyünc, hanem az élet ő magaj ő
 minékünc elönkbe, hogy magát minékünc anyánly és nyuytfa: czakhogy
 az mi fivcinket annac elvételére felnyiffuc, és így immáris elvöttünc és
 birjuc.

9. Noha pedig az Christus testének ő magátul olly ereje ninczen,
 hogy minket megelevenithetne, mivelhogy az ő első eredeti szerint az ha-
 landoságnac alája volt vettvén, és immár halhatatlansággal megékesítet-
 vén, nem ő magátul él, hanem másunnat veszi az ő erejét, mindazáltal ugyan
 igazán mondatie megelevenítő nec, mivelhogy az élet nec tellyeségével
 megöntetett és bétöltetett, hogy azt mi velünc közöllye. Ez ilyen érte-
 lemben vessem én az Cyrillussal az Christusnac ez mondását; Az mikép-
 pen az Atyánac élete vagy on ő magában, azonképpen adta az Fiúnak is,
 hogy élete lenne ő magában. Mert az helyen nem áll tulaydon, azok-
 rol az tulaydonságokrol, az melly öröktül fogva benne volt az ő Istensé-
 gében, hanem azokról az ajándékról, az mellyec ő nekic adattanac az test-
 ben, az mellyben megjelent. Megmutattya annakokaért, hogy az ő em-
 berségében is az élet nec tellyesége lakozzéc, úgy hogy valaki az ő testé-
 ben és véreben részesül, az életben részes legyen: az mellyet mi más esmere-
 tesb példával is megmagyarázunc. Mert az miképpen valamely kútból
 néha ifnac, néha vizet merit nec, néha ismét belöle czatornákon az föld nec
 nedvesítésére vizet vesfnec és öreft nec: az melly noha nem önnön magátul
 önti ki magát mind ennyiféle hasonra, hanem az eredeti forrástól, az melly
 süntelanül mind uyab uyab bővséget folyat: Azonképpen ollyan az Chri-
 stus teste mint az kimerithetetlen bővséges kút fő, az melly az Istenségtül,
 ő maga-

Joh. 6. v. 48.
 51.

I. Cor. 5. v. 29.

ő magába folyo életet mireánk önti. Ki nem láttya azért immár, hogy az
 Christus testének és vére nec közösülése, fűkséges legyen mindenek nec,
 az kik öröc életre igyekez nec? Ide tartoznac az Apastalnac imez monda-
 s; Hogy az anya fent Egyház az Christusnac teste, és annac tellyesége, ő
 pedig az fő, az mellybe az anya fent Egyház egybe foglaltatott, és az tagok-
 nac egy mással öfvebocztatása által izenkint egybe szerkeztervén az test ne-
 vekedic. Ismét, hogy az mi testeinc, tagai az Christusnac. Mind az
 mellyec, láttyuc hogy külömben ne lehessenec, hanem ha ő mind testével
 és lelkével mindenestül fogva mi hozzánc ragazkodic és velünc öfve szer-
 kezetic.

De ez igen közel való és boros közösülést és eggyesülést, az melly ál-
 tal mi az ő testével öfve foglaltatunc, még nagyob bizonsággal ki magya-
 rázta, midön azt mondotta, hogy mi tagai vagyunc az ő testének, az ő husá-
 ból és az ő czontyából, az az, részei az ő testének husánac és czontyainac.
 Végre hogy megbizonyítsa azt, hogy ez dolog minden ki befélhetést fel-
 lyül haladgyon, czudalkozással végezi el: O melly nagy titoc ez (ugy-
 mond!) Legnagyob bolondság volna annakokaért, hogy ha mi az Hívek-
 nec, az Urnac testével és vérevel semmi eggyeségeket nem akarnóc esmer-
 ni, az mellyet olly nagynac tartson az Apastal, hogy azon ő nekic czudal-
 koznia kellyen inkább, hogy nem mint azt ki magyarázhatná.

10. Legyen ez az summája, hogy az mi lelkeinc az Christusnac tes-
 tével és vérevel nem kevesbé étesse nec, mint az kenyér és az bor hogy az
 testi életet éteric és táplállyac. Mert egyébkint illetlen volna az jegy nec
 hasonlatossoga, hogy ha az lelkec az ő táplálásokat és eledeleket az Chri-
 stusban nem talál nac, az melly meg nem lehet, hanem ha az Christus eggyé-
 nekedic mi velünc, és minket az ő testének ételével éter és az ő vére nec
 iralával vidamit és enyhit. Noha pedig hihetetlen dolognac láttzic, hogy az
 Christusnac teste, az melly olly méfse vagy on tölünc, mi hozzánc juthas-
 san és ugy belénc hathasson, hogy minékünc eledelünké legyen: de mind-
 azáltal meggondollyuc azt, melly igen felllyül haladgya az fent Lélek nec
 titkos ereje minden mi értelmünket, és melly nagy bolondság volna annak
 megfoghatatlan és megmérhetetlen voltát, az mi értelmünk nec megfog-
 hatása szerint mérséklenünc? Annakokaért az mit az mi elménk meg nem
 foghat, az Hírnec kell azt elfogni, hogy tudni illic, az lélec igazán öfve fog-
 lallya és eggyé tegye az mellyec helyec szerint méfse vadnac egymástól.
 Immár azért ez az ő testének és vére nec benséges eggyesülését és közlé-
 sét, az melly által Christus az ő életet mi belénc önti, megbizonyittya miné-
 künc és megispeszteli az fent vaczorában, nem külömben mintha az mi

Eph. 1. v. 22.
 & 4. v. 15.

1. Cor. 6. v. 15.

Eph. 5. v. 32.

veleinket és ezontainkat általjárna, és bizonyára nem csak üres jeggyel, hanem az ő lelke erejének megmutatásával, az mellyel ő bétellyesíti az mit megígért. Es bizonyára az itten jegyzett dolgot eleikbe adgya mindenkinek; valakic ez lelki lakodalomba eljönec, noha csak az Hívek lesnéec ez elő hozott jóban részesec. mivelhogy ez nagy kegyelmec Hittel és hálaadással véstic el. Melly értelemmel mondotta az Apastal, hogy az kenyér az mellyet megfégünc, közösülése az Christus testének, és az pohar az mellyet mi az Evangelium igejének hirdetése által és az könyörgés által fient. Sokáfra és véle eléste elválastunc, legyen közösülése az ő véténec. Es senki itt azt nem vetheti elő, hogy ez példázati állásnac módgya legyen, az mellyben az jegyzett dolognac nevezeti; az jegyekről mondatic. Mert midőn azt mondgyac, hogy nyilván legyen az, hogy az kenyér feles külső jegynél nem egyéb, és ő nem ő maga legyen az általa jegyzett lelki jó: Noha mi az fient Pal savainac ez ilyen magyarázattyát ő nékiec megengedgyünc: abból mindazonáltal, hogy az jegy az Uról minékünc adatic, azt hozhattyc ki, hogy finte az valóságos jóis igazán megadatséc minékünc. Mert hanemha az Istennec csalárdkodást akarna valaki tulaydonítani, de különben nem meri azt mondani, hogy ő minékünc pusztá és üres jegyett nyuytson és adgyon előnkben, és hogy nem azt az jótis az mellyet az által ígér. Annakokaért hogyha az Ur az kenyér feles által, az ő testének közösülését igazán fimeinc eleibe adgya, tehát semmi kétség abban ninczen, hogy ő minékünc az ő testének finte azon közösülését is egyferrmind meg nem adnája. Es bizonyára az Hívek nec ez regulát jól meg kell tartanioc, hogy valamennyifér oc az Uról rendeltetett jegyeket megtekintic, egyferrmind azt is mindgyárt meggondollyac, hogy bizonynal az az igazság és az az jó, az melly az jegyec által fimeinc elejébe adatit, és nyuytatic, az ockal együtt legyen, és effelől az ő hívekbe tellyeséggel bizonyosoc legyenec. Mert miért adatná az Ur az ő testének jegyét kezébe, hogyha téged az által az véle való igazéléstől és közösüléstől nem akarna bizonyosá tenni? Hogyha igaz, hogy az látható jegy, az láthatatlan ajándéknac megpeczételésére adatic minékünc, tehát ez kételkedésnélkül való bizodalommal kelly az Christushoz lennünec, hogy midőn az ő testének jegyét elvefűc, egyferrmind az ő testet is elvegyünc.

II. Azt mondom annakokaért, (az melly mindenkoron megtartott az anya fient Egyházban, és mostanis tanitanac az kic igazán értene) hogy az Ur Vaczoraja két dologból állyon: tudniillic az látható testi jegyekből, az mellyek az láthatatlan ajándékokat, az mi gyenge értelmünk ferint fimeinc elejében állattyac; és az lelki igazságból, az melly az jegyec által

I. COR. 10. V.
16.

által egyferrmind példázatic és megadatic. Ez miczoda lelki igazság és jószág legyen, midőn meg akarom mutatni, az jegyec mellett, az mellyekről most nincz az kérdés, az Sacramentumokban, imez három czikkelyeket is foktam meggondolni: az jegyzést: az igaz valóságot, az melly az jegyen függ; és az erőt avagy munkálkodást, az melly mind az kettőből következc. Az jegyzés az ígéretekben áll, az mellyec az jegyekbe nyomattattanac: Materianac avagy valóságnac nevezem az Christust az ő halálával és feltámadásával egyetemben: az erőn pedig értem az megváltást, igazságot, megfentelest, az örök életet, és az egyéb több jótéteményeket, az mellyeket az Christus minékünc hoz.

Noha pedig mind ezec hit által vétene el, mindazáltal semmi helyezzel nem adoc imez patvarkodásnac, mintha, midőn azt mondom, hogy az Christus hit által vétetic el, finte csak azt érteném rayta, hogy ő csak gondolattal avagy elmében tünt ábrázással vétetséc el. Mert az ígéretec az Christust ugy adgyac mi előnkben, hogy nem csak az meglátásban és pusztá megismeretbe akadgyunc, és abban maradgyunc meg, hanem hogy az ő igaz eggyesülésével és közösülésével éllyünc.

Es bizonyára nem láthatom, mint vigaztalhatná valaki azzal magát, hogy ő nékie az Christus kereszében vagon megváltása és igazsága, és az ő halálában legyen ő nékie élete, hanemha előfer bizonyos abban, hogy ő nékie ő véle igaz eggyesége és közösülése vagon. Mert az megemlitett jók mieinc nem lennéec, hogyha az Christus annak előtte magát mienké nem tenné. Azért mondom, hogy az f. Vaczorában az kenyér nec és az bornac jegye által, az Christus igazán adatséc minékünc, sőt az ő teste és vére, az mellyekben, az igazságnac nekünc megferzésére, minden engedelmeséget bétellyesített: hogy tudniillic előfer ő véle egy testé legyünc; másodszor, mivelhogy mi az ő állattyában részesec lettünc, annak erejét is megérezzünc, az ő mindenféle javaival való közösülésünkben.

12. Immar az elvegyes offtoba eselyős kódésekre megyec, az mellyeket az babonáság hozott bé. Czuda álnoc játékot ferzett az Sárán ez aránt, hogy az emberek nec elméjeket menyek felől elvonyván, visstafordult tévelgesbe meritené és sülyestene, mintha az Christus az kenyér nec elementomához volna figgeztelve és ragasztatva. Es elsőben bizonyára, semmikppén az Christnac az fient Vaczorában semmi olly jelen voltár nem kelly álmodoznunc, az minemüt az Romai udvarnac mesterei költöttene; mintha az Christusnac teste az asztalra avagy oltárra leballana, és ott illyen képpen test ferint jelen volna, hogy kezeckel

Nnnnnnn 3

megillettetnéc, fogackal megrágnac, és az fájjal elnyelettetnéc. Mert ilyen revocalást és vissza mondást, irt Miklos Papa az Berengariusnac elejébe, az mellyel igaz penitencia tartónac és dolgát meg bánónac bizonyítaná magát, ez kietlen czudás főckal, úgy hogy az ki erre, az magyarázatot kerzette, azt írta az levél félére, Hogy felő legyen, hogy ha az olvasóc jól nem őrizkedendene, ezekből nagyob eretnekséget ne vegyene, hogy nem az Berengariusé volt. *Distinct. 2. cap. Ego Berengarius.* Lombardos Peter pedig, noha keményen munkálkodik ez kietlen otromba dolognac mentegetésében, mindazáltal mégis inkább hajol az külömb értelemre. Mert az miképpen hogy nem kételkedünc abban, hogy az Christus testéne, megtapasztalható nagy volta és mértéke legyen az emberi testne, terméferi és tulaydonsága kerint; és hogy mennyekben, az hova egy fer fel vétetött, mind addig meg maradgyon, miglen eljő az utolsó iteltre: Azonképpen istentelennac és hámisnac tartuemi, őtet ismét alá vonni ez elmulandó elementomoc ala, avagy mindenütt jelen lévőne, álmodozni.

Nemis fűkséges bizonyára ez az ő véle való közösülestre, mivel hogy az Ur ez jó tétémént az ő Lelkéne általa közli mi velünc, hogy mi ő véle testestül lelkestül egyec legyünc. Annakokaért az Christufnac lelkenec az Eggyesüléne kötele, az melly által mi ő véle egybe kötöttetünc. Es annakokaért olyan ez Christus lelke mint am az Czév avagy czatorna, az melly által minden valami az Christus, és valami ő néki vagyon, mireanc folyattatic és fármaztatic. Mert ha az Nap az ő fényével ez földre alá tündökölvén, nem inemüképpen az ő állatvát és valóságát lattatic leerefteni az ő gyümölcszeinec éllektésére és nevelésére; miért nem volna az Christus lelkéne fenyeinec annyi ereje és érteke az ő testéne és véréne, eggyesülésene és közlésene, mi reanc hozására? Valamenyifer azért az Irás az Christuffal való mi eggyesülésünkről szól, annac erejét mind az ő lelkéne tulaydonittya. Sokac közzül mi czac egy mondást hozzunc bé. Mert sient Pal az Romaiaknac írott levélne nyoltzadic részében bizonyittya, hogy Christus nem külömben lakozic mi bennünc, hanem az ő Lelke által. Ezzel mindazáltal ezt az ő testéne és véréne eggyesülését, az mellyről mostan főllunc, el nem törli; hanem azt tanittya, hogy az egy Lélec által léfen, hogy mi az egéf Christust birjuc, hogy mi bennünc lakozzéc.

13. Az Papistas Scholai Tanitóc, mivel hogy ifonyodnánac ez istentelen gorombaságtul, valaményiben enyegetni, és palástolni akartac: de mindazáltal ugyan azoc sem czelekednec egyebet, hanem czac czalárd sem

fem fény vesztéssel jättzodoznac, és merő faladást kerésnec: Megengedic hogy az Christus ninczen az jegyekben környülmegiratott avagy testi módon; hanem más egyéb módot gondolnac, az mellyet ő magok fem értene, nem hogy egyebkenc magyarázhatnák azt meg, az melly mindazáltal arra néz, hogy az Christust az kenyérne fine alatt, az mint őc főlnac, kellyen kerésni: Mert midön azt mondgyac hogy az kenyérne állattya, Christusa változzéc, hisem ezzel az Christust az kenyérne femellyőhöz és fejer finéhez ragaztyac és kötözc, melly kenyér felől mondgyac, hogy czac az fine maradgyon meg. Sőt azt mondgyac hogy úgy vagyon az kenyérne fine alatt, hogy mindazáltal ugyan mennyekben maradgyon; és hogy őc nem tartyac egyéb jelen létet, hanem czac HABITUDINIS. De am akar miczoda nevet költfenekis az ő hazugságoknac fedezgetésére, és ékeftésére, de végre ugyan mindenecarra hajol, hogy az consecratio által, avagy az ő megguggoláfoc által Christusa legyen, az mi az előtt kenyér vala: ughogy őstán, annac az kenyérne fine alatt röytözzéc az Christus. Az mellyet nyilvánással kimondani fem fégyenlene. Mert ezec, az ő fő mesterök-
Lib. 4. Sent. distinct. 11.

nec, Lombardosnac fávai: Hogy, az Christufnac teste az melly ő magában látható, az Kenyérne fine alatt, az consecratio, vagy megáldás után, elröytetött és elfedeztetett. Illyenképpen (az ő értelme kerint) az kenyérne fine, femmi nem egyéb, hanem czac valamely larva, vagy valami állortzai garabontza, melly az Christufnac femmel látható testet, az femec előtt elrántya és eldugja. Nemis kell ide igen munkás el aránzás, hogy azt feltalálhassuc, miczoda left akattanac legyen azockal az igéckel hanni, midön ő maga az dolognac mivolta világossan kimutassa magát.

Mert minemü nagy babonáságban hevertene, legyen immár egy-nihány fáz estendöről fogva nem czac az köz népec, hanem még az elől járókis, és még mostannis heverjenec az Papistaságban, eléggé meglátzic. Mert keveset gondolván az igaz Hittel, az melly által egyedül jutunc az Christufnac tarsaságába, és lefünc ő véle eggyé) azt alittyac, hogy igaz eléggé jelen vagyon ő nékiec az Christus, czac hogy test kerint való jelen volta legyen náloc, az mellyet az igenélkül és kívül költöttec. Láttuac azért, hogy annyira ment végre az dolog, ez élefs elmélkedés által, hogy az kenyér istenne tartatott legyen.

14. Innét fármazott az költöt *Transsubstantiatio*, az mellyért ez mái napon az Papistac főckal keményebben czatáznac és hadakoznac, hogy nem az ő hitökne minden egyéb ágazatiért: Mert az testi jelenlérelnec főfő mesteri né feythettéc magokat ki belöle, miképpen egyelednéc a Chri-

stut teste az kenyérnek állattyaival úgy öfve, hogy mindgyárt elejekbe fát képtelen balgatag dolog ne fordulnának. Az fiükség kéferitőtte azért őket, hogy ez költeményhöz és nyomuralt elhaladáshoz fognának, tudniillíc hogy az kenyér teste változic, nem hogy tulaydonság ferint az kenyér teste legyen, hanem hogy az Christus az kenyérnek állattyaát semmivé téfí, hogy magát annac sine alatt eltöytfé. Czudálatos dolog pedig, hogy illy tudatlannocká sőt értelemnélkül valócká lehettenec, hogy nem czac az Iras ellen, hanem az régi anya fent Egyháznac consensusa és egyértelme ellen illy ottromba kietlenséget hoztanac sem elejébe. Meg vallom jóllehet, hogy az régi tanitóc közzül éltene nemellyec néha az Megváltozáfnac igéjével, nem hogy az külső jegyeknek állattyaokat és mivoltokat akarnác elvenni, hanem hogy czac azt mutatnác meg, hogy az az fent ufusra és ceremoniára rendeltett kenyér, igen meglegyen különbözve az köz kenyértül, és hogy ugyan más legyen. Ezenközben pedig az Papista Tanitóc ebben mindnyájan eggyeznec, hogy az fent Vaczora kétféle dologból állyon, földiből és mennyei dologból: ez az földi dologon minden vifífa vonnyas nélkül az kenyért és az bort értic. De ám akar mit czaczogjanac, de nyilván való, hogy ez articulusnac mentegetéfben fogatkozaloc vagyon az régieknek mellettec fogó fogedelmekből, az kiknek autoritáfokat, és méltóságokat néha még az Ur Istennekis elle ne meric vetni. Mert még nincz igen locideje, hogy ez hamis velekedés gondolatott és költetött, Efmeretlen dolog vólt ez nem czac az tífra időkben, midön még az tudomány tífra vólta, hanem még akkor is, mikor az régi tífra immár igen megmocz koltatott vólta. Senki ninczen az régi tanitóc közzül, az ki nyilván való főckal meg nem vallaná, hogy az fent jegyec az Szent Vaczorában kenyér és bor legyenec; noha azoknac néha különbkülömb nevet adnac, (az mint megmondottuc) a nagy títoknac beczületire és tífteletire.

Mert midön azt mondgyác, hogy az Consecratioban elröyterett megváltoztatás legyen, hogy immár az kenyér és az bor valami más legyen, megmondam ez előtt, hogy ezzel nem azt értettéc, hogy Semmivé tétetnec, hanem hogy immár másnac valaminec kellene tartatnioc, hogy nem az köz eledelec, az mellyec czac az hasnac megelégitésére rendeltetec: mert ezekben az lelkeknek lelki étele és itala adatic minékünc. Azt mi sem tagadgyuc. De oc azt mondgyác, hogyha megváltozás (ugymond) tehát egyből más dologgá kell lenni. Hogyha azt értic, hogy valamivé egyebbé legyen, hogy nem az előtt vólt, hát meg engedem. De ha az ő efelyősködéfelekre akarjac vonni, mondgyác meg ennékem miczoda megváltozás lefen az kerestségben.

Mert

Mert az régi Atyác abbanis czudálatos, nagy változást mondanac: hogy az elmulando elementumból lelki feredője lefen az lelkeknek, és ugyan nem tagadgya mégis senki, hogy az viz meg ne maradna az ő állattyaiban. De azt mondgyác oc; hogy semmi effele nem talaltatic az kerestségben, az mi itt az fent Vaczorában vagyon: Ez az én testem. Miat ha itten czac az igéc felől vólta az disputatio, az mellyeknek elég világos értelmec vagyon, és nem inkább az Megváltozáfnac igéjéről, az mellyec az Vaczorában ne kellyen többet jegyezni, mint az kerestségben. Elmehetnec azért ez ő syllabákban és főckban való kapdosásokkal, az mellyel semmit nem nyernec egyebet, hanem az ő fegény rongyos tzondorájokat hozzac nap fény eléjébe. Es bizonyára az jegyzésnec egyébkint semmi illendő helye és alkalmatofsága nem vólta, hogy ha az valóságnac és igazságnac, az melly abban ábrázatic élő képe vólta az külső jegyekben. Az Ur Christus külső példával és jeggyel akarta bizonyítani, hogy az ő hufa, étel legyen. Hogyha azért az kenyérnek czac pufta képét és ábrázattyaát adta vólta elő, hól maradna az egyenlőség és hasonlatóság, az mellyec minket, az látható dolgoktul az láthatatlan jóra, (az melly minékünc az oc által adatic fimeink eléjébe) kellyene vinnec és igazitanic? Mertha egyébkint minden dologc eggyeznének is, de az jegyzés ugyan nem menne és érne tovább, hanem hog mi az Christus testének sinevel tápláltatunc és étettetünc. Szinte mintha az kerestségben az viznec czac az sine vólta, az melly az mi fimeinket jattzodtatná és czalogatná, s nem vólta igaz és bizonyos záloga a mi megmofattatásunknac, sőt a czalárd fin által ok adatnec minékünc az kételkedéfre. Rövid főval, felforgattatnec az Sacramentomoknac természetü és tulaydonsága, hogyha az földi jegy, a mennyei dologgal nem eggyezne. Es illyen képpen ez titoknac igazságot elvesztenoc, hogyha igaz kenyér nem vólta előttünc, a Christus igaz testének sineinc elejében való állatására. Ezent ífmet előhozom: Mivelhog né egyéb az f. Vaczora, hané ftemplomatást való jegye annac az igéretnec, az melly f. Jánosnac 6. részében vagyon megírva; tudniillíc, hogy az Christus az életnek kenyere az melly menyből jött, tehát fiükség az f. Vaczoránac főlgáltatásában látható és megtapaftalható kenyérnec lenni, a melly által az lelki kenyér kipéldázatáséc: hanemha azt az esközt, az mellyet az Isten az mi erőtlenségünknek gyamolítására adott, minden hasnával és gyümölczével egyetemben elakarnoc vesíteni. Ífmet, miczoda fundamentommal rekerstenéc az f. Pal, hogy mi mindnyájan egy kenyér, és egy test vagyunc, mivelhog mindnyájan egy kenyérel részefitetünc; hogyha az kenyérnek czac tüneti és sine vólta, és nem inkább az ter-

Cor. 10. v. 17.

Ooooooooo

15. Soha pedig az ördögnek sem fenyfítő czaládsága által illy ritalmassan meg nem czalattatnac volna, hogyha annac előtte ez tévelgőssel meg nem igéztettenec és meg nem büvöltettenec volna; hogy az Christusnac az kenyet alá röytetett testét testi fájokkal vennéc, és az hafokba boczatnac.

Ez baromi eselyőtségnek oka ez vólt, hogy az Consecratioból avagy megfentelésből varásló megguggolást csináltanac. Ez fundamentomot pedig őc nem tudtác, hogy az Kenyér czac azoknac az embereknek volna Sacramentomoc, az mellyeknek az ige mondatnéc: az miképpen hogy az Viz az keresztségben, ő magában meg nem változic, hanem minékünc kezdolly dologgá lenni, az melly az előtt nem vólt, mihelt az ígélet hozzá járul. Hasonló Sacramentumnac példájával ez könnyebben megértethetic. Az kősziklából folyó viz az Pustában, az Atyáknál finte ezen dolognac volt Sacramentoma, az mellyet minékünc az bor ábrázolaz Vaczorában. Mert fent Palranittya, hogy azoc mivelünc ugyan azon egyféle lelkiitalt ittanac. Azon viznec itala pedig egyébként az népnek köz vólt az barmockal. Az mellyből könnyen kihozhatni, hogy az földi elementomokban, midőn az lelki gyakorlásra vonyottatnac, semmi egyéb változás nem esic, hanem czac az emberekre nézve, az mennyiben ő nékic peczétic az isteni ígéletnec.

Annakelőtte mivelhogy ez itt az Istennek tanácsa és fándéka, az mint gyakorta elő hozom, hogy bizonyos eszközök által, az mellyeket ő legalkolmatossabbknac esmer, minket oda felvonnyon magához: az következic, hogy azoc, az kic minket az Christushoz hinac, de azonban azt akarjác, hogy mi őtet az kenyer alá láthatatlanul röytetöttne tartfuc, és ott keressic, finte magockal ellenkező dolgot czelekesnec. Hogy az embernec az ő elméjét oda fel kellene az Christushoz emelni, azzal őc keveset gondoltac, mivelhogy az az út ő nékic meffénc tettett. Az mit azért az természetnec erőtlensége miatt meg nem czelekedhettenc, azt őc fockal ártalmas eszköz által akartác megjobbitani, tudniillic, hogy minékünc ez földön lakrunkban, ne kellene oda fel mennyekbe törekednőnc, hogy az Christussal az mi fejünckel egyesülnenc. Ihon ez az egész kéferítő sükség, az melly őket kételenítötte, hogy az Christus testét ründeré változtatnac. Szent Bernard idejében, noha immár az solásnac kemény és darabos módgya vótt volna erőt, de az *Transsubstantiatio*, (az az, az kenyérnec, az Christus valóságos testévé való változása) még nem vólt esmeretes. Es fok fáz estendőckel annakelőtte, mindenkenec fájokban forgott ez az hasonlatosság, hogy az kenyérral és az borral az lelk

Exod. 17. v. 6.

1 Cor. 10. v. 4.

az lelki jó eggyé lenne ebben az Sacramentomban. Az mi az nyilván való textust illeti, az mellyet Szent Pálból hoztunc bé, holott mind az két részec az Sacramentumnac értelmes ígéckel kenyérnec és bornac neveztetnéc, erre őc éles elmélkedést hoznac elő az mint ő nékic tettic, de az melly semmit nem fogal az jelen való dologra. Az Moses vesfője (ugymondnac őc) az melly kígyóvá változott, noha kígyónac neveztetic, de ugyan megtartya azért az ő természetet kerint való nevét, és vesfőnec neveztetic.

Exod. 4. v. 1. & 7. v. 10.

Innét azt rekeszic ezec, hogy nem illeten dolog az, hogyha az kenyér, noha az immár más állattá változott legyen, mindazáltal ugyan Kenyérnec mondassac, azért mert az kemekül annac láttatic. De miczoda hasonloságot találnac ezec, ez Mosesnec jeles czuda teteménye között, az melly mindeneftől fogva nyilvánóságos, és az ő költött, ördögi czaládságoc között, az mellyről ez földön semmi sem bizonságot nem tehet? Az Egyiptomi ördögösök mesterségeffen varáslottanac, az Egyiptombelieknek elhitetésekre, hogy ő náloc isteni erő volna, az teremtett dolgoknac természetec folyása ellen való elváltoztatására. Elő járul ott az Moses, és az ő czaládságokat az földhöz veri, és megbizonyittya azt, hogy az Istennek megmozdithatatlan nagy ereje ő véle tartya: mert az ő vesfője, az többeket mind elnyeli és megemésti. De mivelhogy az az elváltozás kemlätomást való vólt, semmiben nem tartozic ez dologra, az mint megmondoc; és az az vesfő ottanhamar az után, ismet azon ő előbbeni látható formájára tért. Annakelőtte nemis tudhatni, hogy ha az, az egy ideig tartó elváltozás állattya kerint való vólté. Meg kell itt azt is tekinteni, hogy Moses az ő vesfőjét az ördögösök vesfőjeivel ellenbe veti, és annac azért hadgya meg az ő természetit nevét: (midőn azt mondgya, hogy az ő vesfője, az Varáslóknac vesfőjeiket elnyelte legyen) és az ördögös varáslóc vesfőjeiket is azért nem akarta kígyóknac nevezni, hogy senki azt ne alitaná hogy azt elváltozást tartaná, holott nem az volna; mert az varáslóc czac az embereknek kemeket játtzottattac meg. Miczoda hasonlosága vagyon pedig ennc imez ígéckel: Az kenyér, az mellyet megfegünc; Ismet, Valamennyiszer az kenyérből esztec: Ismet, Athatatossan megmaradtanac az kenyer fegésben, és ez őkhöz hasonlókcal? Az mi az Varáslókat illeti, bizonyos az hogy őc az ő Varáslófokkal czac az kemeket vakítottac és czaltac meg. Az mi pedig az Moses dolgát nézi, az valamennyire homályosab, mivelhogy az ő keze által az Istennek finte olly lehetséges vólt az vesfőből kígyót csinálni, és viscontag az kígyóból vesfőt tenni: mint az Angyalokat hufos testekben öltöztetni, és azokból ismet kiöltöztetni.

1 Cor. 10. v. 16. & v. 16. Act. 2. 41.

Jerem. 11.
v. 19.

Pfal. 69. v. 22

Hogyha egyfele vagy hasonló értelme volna az fent Vaczoránac, tehát lehetne valami sine az ő feleleteknec. De mivelhogy az ugy ninczen, áthatatossan megmarad ennek igazsága, hogy az Ur Vaczorájában minékünc igazán és illendőképpen az nem jegyeztettetic, hogy az Christus hufa minékünc igazán ételünc; hogyha az külső jegynec igaz valósága véle nem eggyez és illendő nem leend. Ennekelőtte, (az mint egy tévelgésből más fokott nevededni) az Jeremias mondasát olly illetlenül vontác ez kietlen otromba elváltozáfnac bizonyítására, hogy fegyenség czac elő hozniis. Panafolkodic az proféta, hogy fa teterett legyen az ő kenyérébe, mellyel azt jelenti, hogy az ellenség miatt való öldöztetés által, keferüvé tétetett az ő kenyere. Az mint David hasonlóképpen panafolkodic, hogy ő néki az ő ételét epével, és az ő italát etzettel vesztegette meg. Ezt őc titkos értelem ferint arra vonfác, hogy az Christus teste az kereft fára fegefttetett volt. De lám Ugyan voltanac (ugymondnac őc) az régiec közzül némellyec ilyen értelemben. Bezzeg mintha nem kellene inkább fánakodni azoknac tudatlanságokon, és gyalázatyokat fedezni, hogy nemmint semtelenül öregbiteni, hogy az Profétanac tulaydon értelmével még mostanis ellensegeffen kellyen viaskodnioc.

16. Némellyec látván azt, hogy az jegynec és az jegy által éített dolognac hasonlatossága fel nem forgattatic ugy, hogy az Sacramentum igazságánakis le ne kellyen fakadni, megvallyac bizonyára, hogy az kenyér az fent Vaczorában, igazán valósága legyen az földi és romlandó elementumnac, és hogy semmi elváltozást magában ne fenyvedgyea, de mindazáltal azt tartyac hogy ugyan maga alá foglallya az Christufnac testét. Hogy ha az ő értelmeiket egy általlyában ugy magyaráznác ki, hogy midőn az Vaczorában az kenyér adatic, egyferf mind az Christus testének igazán ételüs meg legyen, mivelhogy az igaz valóság az ő jegyétül elszakasthatatlan; tehát az ellen nem igen tusakodnám. De mivelhogy az testet az kenyérbe akarván helyheztetni, az testre olly mindennüit való jelen lételt költene, a melly ellenkeziec az ő természetivel: és így az kenyér alá tévén akarjac elröyteni: Efféle álnok ravafkodásokat az ő röyötöc helyeiből lassan lassan elő kell vonyogatni.

Mert még nincz fándékom, hogy ez egez tanitást itt yegezzem el, hanem czac az következő disputaciónac akarom fundamentomát verni, az melly az ő tulaydon helyén mayd elköverkeziec. Azt akarjac annakokaért hogy az Christufnac teste láthatatlan és véghetetlen legyen, hogy az kenyér alatt elröytetvén lehessen; mert azt alityac hogy külömben ő benne

benne réfésec nem lehetne, hanem ha le fáll az kenyérbe. Az lefállásnac módgyát pedig, az mellyel minket ő hozzája felemel, nem akarjac megerteni. Ennek fepegetésére mindenféle finyeket, valamellyeket meggon-dolhatnac, reá mazolnac; de ha mindent elő befellenekis, láttya az ember hogy czac az testi jelen lételre törne. Miért pedig? Azert, hogy az ő testének és vérenek semmi egyéb közlését és eggyesülését nem érthetic, hanem czac az melly megilletéssel, környülfogással avagy bérekeftéssel lefen.

17. Es hogy ez ő egyfer hirtelenben bevött tévelgéseket, keményakújul megáltalkodván otalmazzac, azzal mernecc kérkedni némellyec, hogy az Christus testének soha egyéb nyértékei nem voltanac hanem az melly mefse az meny és föld félyel kiterjedne. Hogy pedig ő az annyánac méhéből gyermecké fületett, hogy nevededett, hogy az kereftfara fésitetett, hogy az koporsoba zárlatott, az mind Dispensatiobol, avagy megengedésből lett; hogy láthatóképpen fülettetné, meghalna, és egyéb emberi dolgokat vihette véghöz. Hogy feltámadása után az testnek fokott ábrázattában láttatott, hogy mennyekbe felment; és végre hogy felmenetele után fent Istvanul és fent Páltul megláttatott, azis hasonló Dispensatiobol avagy megengedésből lött, hogy az emberek nec semmi láthatnác, hogy ő királyalött mennyekben. Miczoda ez egyéb, hanem az Marciont pokolbol ismét elő vonni? Mert senki abban nem kételkedhetic, hogy az Christus teste czac tünder vagy tüneti czudalátás volt legyen, hogy ha ilyen volt az ő állapattya. Némellyec még élefebben így okoskodnac: Az test az melly az Sacramentumban adatic, megdicz őült és halhatatlan, annakokaért nem képtelenség; hogy egyferf mind soc helyeken jelen vagy on, avagy sohol jelen nincz, és az Sacramentumban semmi látható testi ábrázattya ninczen. Azt kérdem azért tölöc, hogy vallyons miczoda testet adott volt Christus az ő tanitványinac az ő fenyvedése előtt való etzakán; nem jelentiké azt az igéc, hogy azt az halando testet adta legyen nékiec, az melly nec ottan hamar az után kézbe kellene adattatni? Mert annakelőtte (ugymondnac őc) az három tanitványokkal megláttatta az hegyen az ő diczőségét. Igaz bizonyára hogy megláttatta, de azzal az diczöültséggel czac mint egy kostolítását akarta mutatni az halhatatlanságnac, aztis pedig czac egy kevés ideiglen. De ugyan nem találnac azért ott ezec két testet, hanem egyedül czac azt az mellyet Christus hordozott, uy diczöséggel láttyac megékesítetvén. Ackoron pedig mikor az ő testet az első vaczorán kioftogatná, igen közel volt az óra, az mellyben az Istentől megfanyargattatván, és megaláztatván, minden ékeségnélkül mint egy poklos ugy fekünnéc, nem hogy akkor az ő feltámadásanac di-

Act. 1. v. 3. &c
7. v. 55. &c 9.
v. 3.

Matth. 17. v.

Esa. 53. v. 4.

czőségét akarta volna láttatni. Es itten ísmegint melly nagy kapu nyitatic az Marcionnac eretnekségére; hogyha az Christus teste, egy helyen halandónac és alázatosnac látatott: más helyen viszontag, halhatatlanul és diczõülten maradott meg? Naha, hogyha az õ értelmeke nec érteke leend, ez naponkint meglefen, mert meg kell azt vallanioc, hogy az Christuſnac teste, melly az kenyér alatt, (az mint õc mondgyác) vagy on elrõytetvén, az õ állattyában és tulaydonságában meglátható legyen. Es mindazonáltal ezec, az kic ez kietlen képtelenségeket ki õntic, olly igen nem fegyenliccz õ rutalmas gyalázódáfokat, hogy még azon fellyül minket kegyetlenül rágalmaznac, mivelhogy ez õ kellõ értelmeke nem akarunc Ament mondani, és annac javallaſunkat alája nem írjuk.

18. Hogyha azért az Urnac testét és vérét ugyan illyen módon kellyen az kenyérhöz ragasztani, tehát az vér nec az testül fükség léfen elvalasztani. Mert miképpen hogy az pohár az kenyérrül elvalasztva külön ofogattatic: azonképpen az kenyérrül õ fveferkefeterett testnekis, az pohárban boczátott vértül fükség megvalasztani. Mert mivelhogy azt mondgyác, hogy az test az kenyérben, és az vér az pohárban vagy on, az kenyér pedig és az bor helyec ferint egymástul külön vadnac, el nem kerülhetic azt, hogy az test nec az vértül el ne kellyen valasztani. Az mit pedig elő foktac vetni, hogy az együtt kõvetkezésbõl, az melly költemént *Concomitantianac* nevez nec, az vér az testben és viszontag az test az vérben vagy on: felõtte romlékony és semmire kellõ, mivelhogy az jegyec, az mellyekbe az test és az vér fioritatnac, megvalasztatnac és távól vadnac egymástol. De ha mi az mi fsemeinket és fveinket mennyekbe emellyuc fel, hogy mi az Christust ott fen az õ orfáganac diczõségében keresuc: az lefen, hogy az miképpen az jegyec minket õ rea egésfien mutatnac, az kenyéri jegy alatt az õ testével étettefsunc, és az bornac jegye alatt, az õ vérvével olly különbséggel itatattunc, hogy õ magával mindenestõl étettefsunc és élyunc. Mert noha az õ húsát mirõlunc elvõtte, és az õ testével felment mennyekben, de mindazáltal az Attyánac jobján ül, az az, regnál, orfágol és uralkodic az Attyánac hatalmában, felségében és diczõségében. Ez az orfág, az hely nec megvalasztatása vagy különbõzterése által nem határozatott ugy meg, és semmi mértéckel ugy környül nem irattatott, hogy az Christus az õ erejét, mindenütt valahõl õ akarja, mind mennyen földõn meg ne mutathatná, az õ hatalmával és erejével, az õveinek jelen nem lehetne, az életet vélec nem közõlhetné, õket erõsithetné, taptalhatná, finte olly igen jól, mintha teste ferint jelen volna. Sõt hogy finte az õ maga testével nem érethetné, az melly nec egyyefségét az õ lelkénec ereje által közli

közli õ vélec. Ez illyen értelem ferint adatic minékünc az Sacramentumban az Christus teste és vére.

19. Minékünc pedig olly jelen voltát kelly az Christus testénec állatnunc az f. vaczorában, az melly õtet az kenyérhöz ne ragasfca és kötõzæ, avagy az kenyérbe ne zárollya, avagy valami egyeb módon ez romlandó elementomoc alá ne rekefse, és meg ne hátározza, (az melly az õ mennyei diczõfelségénec mind kifsebségére vólna) annak felõtte, a melly az õ megfogható és megmértéklett állapattyát el ne vegye, avagy egyferf mind foc helyekre ki ne febitse, avagy õ nekic olly nagy megmértékletetlenséget ne tulaydonitson, hogy mind mennyé és földõn és azokõ kivülis elterjedgye: mert mind ezec az õ emberi természetinac igafságával és tulaydonságával mindenestül fogva ellenkez nec. Ez két kivételt mondó, hogy soha tõlunc el ne hadgyuk vonni. Elsõben, Meg ne engedgyuc azt, hogy az mi Urunc Christuſnac mennyei diczõségében czac valami kiczinykeis elfakafstaséc: az melly meg lefen, hogyha ember õtet, merõ cfelyõskõdéffel mennyekbõl le akarja vonni, és ez világnac elmulandó elementomi alá akarja vetni, avagy az földi teremtett dolgokhoz akarja kötõzni: Másodfor azt se engedgyuc meg hogy az õ testére valami olly költséc, az melly az õ emberi természetinac ellené vagy on: az melly meg lef, hogyha ember azt mõdgya, hogy az véghetetlen és hogy egyferf mind foc helyeken jelen legyen. Ezen kivül ez két képtelen balgatagságoc kivül, valami az Christus testénec és vérenec, igaz és valóságos egyyefségénec, az mellyet õ az f. Vaczora által az õ hiveinac ad, ki mondására és ki magyarázattyára fõlgálhat, azt én õrõmest mind bévefse. Sõt olly ki mondására, mondó, hogy ember megefmerje, hogy mi az õ testét és vérét, nem valami elmélkedéssel avagy pufsta gondolattal vefseuc el, hanem hogy annac állattya és valósága bizonyal és igazán adaséc minékünc és hogy mi azockal, igazán és vólaképpen refesülunc az örõc életre való étetése. Hogy pedig ez értelem ez világ elõtt illy gyülõséges legyen, és hogy illy igé irgalmatlá és igasfagtalá itelõji legyene ez értelem otalmazõin, semmi egyeb oka nincz, hané hogy az õrdõg foc emberek nec értelmeke meg vakította és rettenetese megbüvõlte, varaslotta. Bizonyára a mi tudományunc mindenekbõ egyy az f. Iráffal, nem illetlen, né homályos sem pedig nem kétséges, az igaz isteni felelem nec és Kereftyéni éppület nec nincz ellene, és egy summábá semmi botránkozatás benne nincz: hané czak hogy egynihány fáz estendõtõl fogva, a miglé az Sophistaknac tudatlan gorõbaságoc által gubernáltatott az anya f. Egyház, ez tífsta világoſság, és fclátomáſt való igafság fõrnyüképpé el nyomatatott vól. Mivelhogy pedig az õrdõg az nyughatatlá lelk ec által ez tudománt még ez mái naponis minden erejével és nagy ferénséggel igykezcic

fidalmazni és káromlani, illic és méltó hogy annyival forgalmatossábban és jobban otalmaztassék és erőssítessék.

20. Minekelőtte azért méssébb mennénc, az Christus rendelését kell meglátnunc és megforgatnunc: kiváltképpen mivel hogy az velunc ellenkezőknek, ellenünc való fines panafocoz; hogy nē maradunc az Christus savai mellett. Hogy azért az hamis gyanúság és gyűlöség az mellyel minket terhelne, rólunc elháritassék, legalkómatosb léfén ez dolgot elkezdni, az igéknek értelméről, (az mint az az írásban vagyón befoglalva) Három Evangelistác írjác, és az s, Pal Apasztal; hogy az Christus vőtte legyén az kenyeret, halákat adott, megfiegte, tanítványinac adta és ezt mondotta: Vegyétec, egyétec ez az én testem, az melly ti erőttetec adatic, avagy megtöretic. Az pohárról azt mondgyác sient Mathé, és sient Marc: Ez pohár az uy testamentomnac vére, az melly fokakért kiontatic, bűnöknek boczanatyára: sient Pal pedig és Lukác az imigyén fiólnac: Ez pohár az uy Testamentum az én véremben. Azoc, az kic az *Transsubstantiatiót* avagy az állat ferint való elváltozást otalmazzác, ez (A z) ige által, az kenyérnek finét akarjác érteni. Mert az *Consecratio* nem lefén külömben, hanem az igéknek tellyes kimondása által, és hogy semmi látható dolog ott, (az ó értelmek ferint) jelen ne legyen, az mellyet ez (A z) igéczkével mutathatnanc. De ha az igékre nézve olly igen féltic lelki elméreteket, mivel hogy az Christus arról, az mit az tanítványoc kezébe adott, mondotta azt, hogy az legyen az ó teste: tehát bizonyára az igéktől igen méssébb eltávozás ez, midőn azt glossallyác és magyarázzác, hogy finte az, az mi az előtt kenyér vala, mostan immár ó maga az test. Az mit Christus kezében vőtt, és az ó Apostolinac adott, arról mondgya hogy ó teste az. Ó pedig az kenyeret vőtte: ki nem értené azért, hogy az utannis ugyan kenyér mutattassék? Ninczen tehát semmi képtelem balgatagság, hogy nem mint azt az kenyérnek finére vonni, az mi az kenyérről mondatic. Némellyec, ez EST, (Ez az) ige igy magyarázzác, hogy annyit tegyen mint elváltozni; finte mintha ezt monda volna az Christus: Ez az én testemmé változott; De ezec az Christus igéjéről sokkal gorombab glossara és magyarázatra térne. Annakokaert sem ezec sem azoc nem mondhattya semmi sinnyel hogy ó az Christus savai mellett maradnac, mert minden népnél, és nyelvekben halhatatlan dolog, hogy ez igéczke EST, Ez az, illyen értelemben vétessék, hogy annyit tegyen mint, valamivé mafsá változzék. Az mi azokat illeti, az kic az kenyert az vaczorában megmaradni mondgyác, és azt állattyác hogy az kenyér legyen az Christus teste, ezec egy más között felőtre igen egyeneledec. Az mellyec igen métrekletefén fiólnac az dologról, noha egy általlyaba erre az Berüre,

Matth. 26.
v. 26.
Marc. 14. v.
12.
Luc. 22. v. 17.
19.
1. Cor. 11. v.
24.

Berüre, Ez az én testem, üzne és tartnac: de mindazáltal ugyan aláb hadnac valamit benne, és azt mondgyác, hogy finte annyit tegyen: hogy az Christus teste az kenyérrel, az kenyérben, vagy az kenyér alatt legyen. Mi legyen fundamentomá ferint ez ó értelmec, immár egy réfent megemlített, és maydan többet fölunc róla. Itten pedig egyedül czac az Christus igeieiről vagyón az fő: az mellyeket óc utokban állani mondanac, á miért ne engedhessék azt meg, hogy az kenyér azért nevezessék testne, mivel hogy jegye az testne. Immár hogyha az Christus savainac semmi magyarázattyát nem akarjác venni, mint ha ugyan czac az igékben kellyen megmaradni, miért hadgyác tehát el az Christusnac egyigyü beszédet, és miért térne az önnön magoc ellenkező állásokra? Mert ez kettő méssébb vagyón egymastol, Hogy az kenyér legyen az test; és hogy az kenyérrel vagyón az test. De mivel hogy látnac, hogy lehetetlen volna ó nékic, ez mondaft egyigyüen czac az betü ferint vennie, tudni illic hogy az kenyér tulaydon teste legyen az Christusnac, ez tekerős réfen akartac ki czufamodni, hogy az test az kenyér alatt, és az kenyérrel adassék. Némellyec pedig meréssébbec, és nyilvánssággal meric azt mondani, hogy az kenyér finte tulaydonul rola fiolván legyen az test, és azzal akarjác bizonyítani, hogy ó az igaz Berü követőec.

Hogyha nékic az vettetic ellenec, hogy tehát az kenyér Christus és Isten: tagadnac azt bizonyára, mivel hogy az Christus savaiában ninczen az nyilvánssággal kimondva: De nem használ semmit az tagadás, mert minde nektül megengedetic hogy az egéfi Christus ajánlattassék minékünc az vaczorában. Elsenvedhetetlen isteni káromlás volna pedig, egyeneffen czac az betü ferint, minden FIGURA állás nemenélkül az elmulandó és romlandó elementamról azt mondani, hogy az legyen az Christus. Azt kérdem azért tőlőc, hogyha imez kettő, azon egy állásnac neme legyene: Az Christus az Istenec Fia: és Az kenyér az Christusnac teste. Ha megvallyác, hogy külömbec legyenec (mellyet nem örömeft fognac czelekedni) tehát mondgyác meg miczoda külömbőség vagyón közöttőc. Az mint én aránzom, nem hoszhatnac egyebet elő, hanem hogy az Sacramentom módgya ferint nevezessék az kenyér Christus testne. Honnét következc, hogy az Christus savai ninczenec köz regula alá vetetvén, és hogy ne kellyen azokat az *Grammatica* ferint examinálni. Az tis kérdem ez keményen agyaskodóktul, az kic nem fenvedhetic hogy az Christus savai megmagyarázatlanc: Midőn sient Lukác és sient Pal az Pohárt nevezic Testamentumnac az vérben, hogyha nem ugyan azont mondgyáké ki, az mit az előtt az első mondasban mondottanac ki,

PPPPPPPP

LUC. 22. v. 20.
1. COR. 11.
v. 25.

holott az kenyert testnec nevezic? Bizonyára azon egy figyelmetes valósággal vóltanac az Sacramentomnac egyic rzickelyében mint finte az máfikban: és az mi az rövid mondasban valamennyire homályosb, az ofiran az hofstabbban, értelmefstebben mondatic ki. Annakokaert valamennyifer oc ez egy igénece sine alatt azt akarjác elvitatni, hogy az kenyér az test, én mindenkor az fent Palnac és fent Lukacznac favaiból illendő magyarázatott hozoc elő, tudniillic, hogy az kenyér Testamentoma avagy erőfitő bizonsága legyen, hogy az Christus teste minékünc adatott. Mert miczodat? Job és bizonyosb magyarázót kelle keresnunc, hogynem az fent Pal és fent Lukacz? Mindazáltal nem arra nézec ebben, hogy valamit elszakassiac az tölem megvallott Christus testével való eggyesülésben: hanem egyedül czac ez fändékom, hogy az megáltalkodott gyűlösféges főbéli villongást megtzáfollyam.

En az fent Pal és fent Lukacz bizonyitása ferint, az kenyéren érttem az Christus testét, az mennyiben az kenyér az Christus testénece Testamentoma avagy Szövetsége. Hogyha ez ellen tusakodnac és hartzolnac, tehát nem én velem, hanem az Istenec lelkével czatáznac. Es akar mint panafolkodgyanakis, hogy oc az Christus favainac beczületiből tartoztassanac attul meg hogy azt ne értséc figuratè és példaképpen, az mi vilagofon mondatott: mindazáltal ugyan ninczen elég finyec és festékjec arra, hogy minden miellenec való befédinket olly vakmerőjül megvefséc. Azonközben forgalmatosan és figyelmetessen meggondollyuc azt, hogy miczoda Testamentum legyen ez az Christunac testében és véreben. Mert az Christus halálával megerősítetett fővetség külfömben minékünc nem hafnálna, hogyha az belső közösüles melleje nem járulna, az melly által mi az Christussal eggyé lesünce.

27. Abban vagyon azért az dolog, hogy meg kellyen azt vallanunc, hogy azért az jegyzett dolgoknac az ő jegyek kel és pelájockal való hasonloságért és egyenlőségért adatott legyen az kenyérre az testnec nevezeti: és bizonyára nem czac köz módon az igéknece főzatyja ferint: hanem igen ékes es illendő hasonlatofság által. Az allegoriakat és parabola-
kat, nem hozom itt bizonyitáful bé, hogy fenki ne panafolkodhasséc azon, mintha az dolog kívül keresnec menédeket és faladást. Egy általlyában kimondom, hogy kiváltképpen való főllásnac módgya legyen ez, az melly félyyel gyakorlott és főkött legyen az fent Írásban, midön az Sacramentomokról vagyon az Tanítás. Mert külfömben nem értheted azt, az mi meg vagyon mondva: Hogy az környülmételkedés legyen az Istenec

stennec frigykötése: az bárány legyen az által menetel Egyiptomban: az Exod. 17. v. 6.
Törvénnec áldozati, az bünöknece eltörlési, végezetre, hogy az kőfikla az mellyből viz folyott az pufstában, volt legyen az Christus: hanem ha figuratè avagy példázat által, és hasonlatofság ferint érted. Es bizonyára nem czac az főb dolognac nevezeti adatic az aláb valónac; hanem ellenben, még látható jegynekis tulaydonitatic az jegzendő nagy és felleges dolognac nevezeti: az mint midön az mondatic; hogy az Isten Mofesnec megjelent az Czipke bokorban: Ismer, midön az Frigynece ladaja Isten Exod. 3. v. 2.
nec nevezteric és Istenec finénece, és az galamb fent Léleknece: Mert Pal. 84. v. 8.
noha az jegy állattya ferint, attul az mit jegy ez elvayon válastván. mi- & 42. v. 2.
vel hogy ez lelki és mennyei, amaz pedig testi és látható: Mindazáltal mi- March. 8. v.
vel hogy az az dolog, az mellyet az jegynece példázni és jegyzeni kelly, nem 16.
czac ugy jegyzi mint pufsta jegy, hanem igazán és vóltaképpen is ajánlya és nyuytya, miért nem viselné tehát melftan annac nevét? Mert ha az emberektől gondolatott jegyec, az mellyec inkább távól lévő dolgoknac példázati, hogynem mint jelen valóknac, és még azokatis gyakorta czalárdul és nem igazán abrázollyác, de ugyan mégis azonoknac neveivel ékefitetnec meg; főckal illendőbben és méltóbban viselic azért az Istentől rendeltetett jegyec, azoknac az dolgoknac nevét az mellyeket minden czalatságnélkül bizonyitnac, és egyferfsmind vélec hozzác azoknac hathatóságát és hibanélkül való igaságát, azoknac mivelünce való közlésére. Rövideben, olly nagy hasonloság és közzel valóságis vagyon közöttöc, hogy eggyic az máfikkal könnyen megváltoztathatic és megczérélrethetic. Szünnyenec meg azért az mi velünce ellenkezőc minket czufolásképpen Tropistáknac nevezni, midön mi az Írásnac köz főkasából magyarázuc az Sacramentom ferint való főllásnac módgyat. Mert az miképpen hogy egyébként is főc rzickelyekben vagyon az Sacramentomoknac egyenlőségec, azonképpen ebben az neveknece elváltoztatásában és megczérélésében igen eggyefféc és közösfec egymással.

Az mint azért az Apastal tanitya, hogy az kőfikla, az mellyből az Iz- 1. Cor. 10. v.
rael itáknac az lelki ital folyt, az Christus vólt legyen, mivel hogy az az kő-
fikla jegy vólt, az mellyel az lelki ital, noha nem láthatóképpen de igazán
vétetett: azonképpé nevezteric mostanis az kenyér Christus testénece, a mé-
nyibé az az jegy, az melly által az Ur az ő testénece igaz közösülését miné-
künc nyuytya és ajánlya. Es finte ezé formán értett és főlt erről az f. Agostó
hog a mi értelmünket valaki meg ne vessé mint valami uy költremént: Hog
ha (ugymód) a Sacramentomoknac egyelőségec né vólna az ockal a dolgoc-
kal, a mellyeknece Sacramentumai, tehát ugya nem vólnanac Sacramentomoc.
Ez hasonloságra és egyenlőségre nézve pedig, többite mindenkor az

Epi. 23. ad
Bonif.

jegyzetett dolgoknak neveket vesic fel. Az miképpen azért az Christus: testének Sacramentoma, nemnemüképpen ő maga az test, és az Christus: vérenek Sacramentoma, az vér ő maga: azonképpen az Hitnek Sacramentomais, hitnek nevezetie. Ehöz hasonlóan szómondások vadnac az s. Agostonnál, mellyeket nem sükség előfámlálni, mivelhogy igaz elég ez egy: Czakhogy meg kell intetnie az Olvasóknak, hogy finte ez mondat az azon Agostonnak az Evodiushoz írott levelében. Igen rofhas tétovázás pedig ez, hogy midőn Agoston azt tanította, hogy ez ilyen nevezet változtatása és megczérelése igen fokott és gyakorlatos legyen az Sacramentomokban, ott ninczen az s. Vaczorárol emlékezett: Mert ha ennek helye volna, az sem engedtetné meg, hogy az egész dologból, annak valamely részéről állattatné és rekesztetné valami. Bizonyára ha ember minden eset elmét esélyőségre nem akar fordítani, nem mondhatnia azt, hogy valami igazan minden Sacramentomokról közönségesen mondat, azon, az s. Vaczorárol is ne mondatné. Noha az hófhab villongas ez dologról másutt ez s. embernek tulaydon savaival elintéztetie, midőn mond: Az Christus nem általlotta ő testének nevezni, midőn az ő testének jegyét adnája; az Adimantus Manichæus ellen cap. 12. Másutt ímet az harmadic Psalmsra így ír: Czudálatos az Christusnak s. nyvedése és nagy türele, hogy Judást abba az lakodalomba oda boczátta, az mellyben az ő testének és vérenek *figuráját*, képet és jegyét az tanítványoknak ajánlotta és adta.

22. Ha pedig valamely keménynyuku komor, mindent egyebet hátra hagyván, czac ez betükte (Ez Az) akarna törni, mintha ez az Sacramentum mind az többtől el volna válastva, arra könnyű megfelelni: Azt mondgyac őc, hogy ez (E s t, Ez Az) igének olly nagy ereje vagyon, hogy semmi magyarázatnak helyt ne adgyon. Mellyet ha nékiec jóva hagyunc, mint lesz tehát dolga az s. Pal mondásának; melly így vagyon; Az kenyér az mellyet meg s. egünc az Christus testével való közösülésünc: Hiszem itis él az (E s t, Ez Az) igeczkével. Maga más az testével való közösülés, hogy nem az test ő maga. Sőt mayd valamennyiser az Sacramentomokról vagyon az s. ottan elő forog ez (E s t, Ez Az) igeczke: Az mint midőn az Isten mond: Az legyen jegye az s. vetségnek ti közötetes és én közöttem. Ímet, Ez báran az által menetel. Es hogy mindenekelelő ne s. álllyac, midőn s. Pal mond, Az kőfikla vala az Christus, miért nem olly erős itt ő nékiec az (E s t, ez az, és vala) ige, mint az Ur Vaczorájában? Felellyenec meg arrais minékünc, az midőn Janos mond, hogy: Nem vala még az s. Lélec, mert Jesus még meg nem dicz-

1. Cor. 10. v. 16.

Gen. 17. v. 13.
Exo. 12. v. 43.

1. Cor. 10. v. 41.

diczötetett vala; miczoda ereje legyen ott ez *Vala* igeczkének. Mert ha itt is egy altallyában az ő regulajoc mellett maradnac, tehát el kell vesicni az Léleknec öröcké való voltának, mintha czac az Christus menybe menetele után lótt volna annak első kezdeti. Végezetre tanítanac meg minket arrais, mit értsenec ő ez s. Pal mondásán, hogy, Az kereftés az uyonnán sületetné és meguyitásnac ferdője, az mellyről noha tudván vagyon hogy fokaknac hasonlan. De nem záfolhatni őket jobban meg, mint az s. Pálnac más egy mondásával, holott azt mondgya, hogy az anya s. Egyház az Christus. Mert midőn ő az embernek testéről való hasonlatosságot előhozta, azt mondgya az után: Ugy vagyon az Christusis: holott nem érti az Istenec egy s. lótt fiát ő magában, hanem ugymint az tagokban.

Ezeckél én immár azt alitom, hogy elbirtam legyen azt, az igaz értelmű embereknel, hogy ő náloc dohofoc és utálatofoc legyenec az mi ellenséginknek rágalmazási, midőn mi felölünc azt kiáltyc, hogy mi az Christus savaival nem akarjuc igazzácká hagyni: az mellyeket mi finte olly örömet és nagy s. fogadáslal vesünc mint őc, és azokat nagyobb beczülettel gondolyuc meg. Sőt ez az ő alufékony elmulatásoc jelensége annak, hogy keveset gondollyanac őc azzal mit értett legyen az Christus, czakhogy abból ő nékiec lehesse mivel palástolnoci az ő keménynyuku vótokat: az mint visontag az mi figyelmetes meggondolásunc és ez igének igaz értelmének s. fogalmatos felkeresése és igaz magyarázattya eléggé megbizonyithattya, melly nagy és beczületes legyen minálunc az Christusnak méltosága. Igen mérgessen és gyűlöfesszen tudgyac felölünc azt czevegni, mint állya által utunkat az emberi okofság, hogy azt el ne hidgyuc az mit Christus az ő s. s. áyával besfélélt: de melly hamissan és gonofságossan illetné minket illy gyalázzattal és bofhasúggal immáris nagy részt megmutattam, és ennekutánna még világosabban megmutatódic. Semmi azért minket abban meg nem akadékoz, hogy mi az Christusnak, midőn nékünc valamit mond, hinni ne akarnanc, és az mennyiben ő ezt vagy amazt akarja, azt mi örömet ne javallanóc: egyedül czac ez az kérdés, hogy ha bün legyen az ő tulaydon és sayát értelmét megtudakozni.

23. Ez kellő mesterec, hogy Ischolai Tudófsoknac láttassanac, azt akarjuc hogy tenki czac egy használnira se távozzec el az Betütől. En pedig visontag azt mondom, hogy midőn az Isten az Irás hadakozó embernek nevezi, mivelhogy ez az betü s. érint darabos s. zatu, hasonlatosságs. érint való s. állás módgyanac merjem tartani, az melly az emberről

vite az Istenre. Es bizonyára régen az Anthropomorphita eretnekek, semmi egyébfiint nem fordítottanac az szent Paterec ellen, hanem hogy ők czac az igéket úznék és fogdosnac: Láttácz az Urnac fimeit; Béhatott az ő füleiben: kinyuytatott az ő kezzé: az föld az ő lábainac sámany fíeki: és mivelhogy az Atyác nem akarnac meg engedni, hogy az Isten testi állatu volna, hogyha finte az Irásnac igéjei ollyanna látatnának; nagy üvöltést töttenec az Atyák ellen, hogy így elfakasztatnéc az Istenec az ő teste, az mellyet az Irás ő nékie tulaydonit. Az ő pártokon volt jöllehet az betü: De ha minden mondatoc olly gorombán az betüferint értetnéc; az egész igaz Religiónac világosága merő baromi értetlenséggel homályosítatnéc meg. Mert ninczen olly képtelen és kietlen balgatagság, az mellyet az eretnekek az Irásból állatni és erősiteni nem igyekeznenec, hogyha nékiec megengedetnéc, valamely hitványul értett és magyarázatlan igéczkénec fínye alatt otalmazdogalni és mentegezni az mi nékiec jónac tettzenec. Hogy azt nem hihetséges dolog gyanánt vetic elő, midőn Christus az ő Apastalinac kíváltképpen való vigasztalo Vaczorát akarna ferzeni, hogy ő akkor példázat ferint avagy homályosan fíolt volna, ez inkább fíolgál az miréfiunkre. Mert ha az Apastaloc nem értettéc volna, hogy az kenyér hasonlatoság által neveztetnéc testnec, mivelhogy záloga és jegye volna az testnec, minden kétségnélkül megháborodtanac volna, és álmélkodtanac volna, mint képtelen dolog. Szent Janos írja, hogy finte akkoron kisseb dologbanis kételkedtenec és megütözttenec legyen. Midőn arról disputálnának, miképpen fogjon Christus az Atyához menni, és kérdenec, miképpen menne kiez világból: Ismer, semmit abban nem értene, az mi nékiec az Atya felől mondatic, hanemha őtet láthatandgyác: mint hittéc volna hát azt olly örömeft és jó kedvel, az melly minden okoságnac ellene vagyon, hogy az Christus, midőn az ő fimec előtt az astalnál ülne, s láthatatlanképpen az kenyér alá volna rekeftette. De mivelhogy, az kenyért örömeft minden kételkedésnélkül és ellene mondatásnélkül esic, abból eléggé megtettzic, hogy ők az Christus fívait finte azon értelemben vöttéc és értöttéc az mellyben mi. Mert esekbe jutott az, hogy minden Sacramentomokban fíokás legyen, hogy az jegyzett dolognac neve az jegynec tulaydonitáséc. Annak okaért ebben az Apastaloknac bizonyos és nyilvánóságos vigasztalásoc volt, az mint minekünkis vagyon, minden homályoságnélkül.

Es ninczen semmi egyéb oka, miért némellyec olly igen futtyác az mi magyarázatunkat, hanem hogy az ördögütl megvakítarván és megvarásoltatván magoknac fetét ettzakát álmodoznac, midőn az igaz magyarázat

rázat nap fény előtt vagyon. Annakfelőtte ha egy általlyában az igéoc mellett kellene maradni, nem álhatna az meg, az mit Christus külön az kenyerről mond, hogy az az ő teste, és külön az borról, hogy ő vére legyen.

Mert ez fíollással (hogyha az betü ferint kellyen érteni) avagy kétferadná az ő véret, egyfer az kenyérben az testvel együtt, és őstán az pohárban: avagy az testet elfakasztaná az vértől. Sőt finte olly igazán mondati az pohárról, hogy az az ő teste, és vífontag az kenyérről, hogy az, az ő vére: Sőt illyen képpen az Jesus Christus, ez két jegyek közzül mindenekbe bévolna rekeftette. Ha itt azt felelic: Hogy azt kellyen nézni, mi végre és hasonra rendeltetenec legyen az jegyec. Ezt énis megvallom bizonyára: de ezzel még ki nem tisztítottac magokat, és ugy meg nem ékeftöttéc hogy az ő tévelygéséc illyen képtelen balgatagságokat véle ne hozna, hogy az kenyér legyen az vér, és az bor legyen az test.

Immár én nem tudom miképpen lehessen ez kettő egy dologgá, hollott megengedic azt, hogy az kenyér és az test különböző dologoc legyenec; és ugyan mégis azt mondyác, hogy egyic az másiktól tulaydonul és figura, s példázatnélkül mondatiáséc. Szinte mintha valaki azt mondaná, hogy ez kőntös külbomb dolog volna az embertül, de mindazáltal ugyan tulaydonul mondatnéc embernec.

Azonközben mintha mindent véghez vihetnéc és elgyözhetnéc az megáltkodással és fítkokkal, azt meric mondan, hogy mi hazugságban vadollyuc az Christust, midőn az ő fívainac igaz értelmétől és magyarázattýaról tudakozunc. Ebből azért az olvasóc, könnyen megítilhetic, melly méltatlanságoc és boffút tegyene ez emberec mi raytunc, midőn az egyigyüeknél mifelőlunc azt hirdetic, hogy mi az Christus fívait nem igazollyuc: maga megbizonyítottuc és megmutattuc azt, hogy az ő fívai ő tölóc balgatagul és bódultól forgattatnac fel, mi tölunc pedig híven és igazán magyaráztatnac.

24. De ez hazudott gyalázatnac fíennyétül elég menekedhetic meg az ember, hanemha az másic panafis megtzáfoltatic és meghamisítatic. Mert azt kiáltýác felőlunc, hogy mi olly igen az emberi okosághoz ragazkodunc, hogy az Isten mindenhatóságanc többet ne tulaydonitsunc, hanem czac az mit az természetnec folyása és köz értelem megenged. Ez mérges rágalmazás ellen én az tudományra mutatoc és bizonyitoc, az mint én azt intéztem és tanítottam, az melly elég világosan megmutattya, hogy én ez drága Titkot nem az emberi okosághoz fíabtam és mérfelettem; sem pedig az természetnec folyása alá azt nem vetem. Kérlec, az természet

mesterségből tanultuké, hogy az Christus finte olly bizonynal táplállya mennyekből az mi lelkeinket az ő testével és vérével, mint az mi testeinc hogy az kenyérről és borral étetne és tápláltatna? Honnét vagy az Husnac ez ereje, hogy az lelkeket megelevenitse? Hogy ez nem természetet érint legyen mindennek meg kell vallani. Es nemis tettzhetic igen az emberi okoságnac, hogy az Christus husa mi velünc egyyészüllyen, hogy mi nekünc ételünk te fogállyon. Egy summába, valaki az mi tudományunkat megkosztolítandgya, nem gyöz az ollyan eléggé czudalkozni az Istenec ez mennyei erején, az mellyet mi tanítunc. Ez kelő buzgosággal vetekedőc pedig czudatémént kóváczolnac magoknac, az melly ha kezekből kivétetic, azt alittyac hogy az Isten minden hatalmátságátul fosztatott meg. Ez aránt ísmet intem az keresztyén olvasokat, hogy itellyec és gondollyac jól meg mit hozzon véle az mi tudományunc: hogyha az okoságtul függőné, avagy pedig az Hitnecc fárnyával, minden ez világiakat meghaladván oda fel emelkedgyéké mennyekbe. Mi azt mondgyuc, hogy az Christus mind az külső jegyec által, és mind az ő lelke által mi hozzánc lebozássa magát, hogy az ő testénc és vérenc valóságos állattával igazán megelevenitse az mi lelkeinket. Az ki nem érzi és nem véstie febe melly foc czudatéményec legyenec ez kevesigékben elröytvén, az ollyan minden érzekenségét és értelmét elvesztötte. Mert semmi ninczen olly igen az természetnecc felötte és ellene, mint hogy az lelkeknec lelki és mennyei eledelec legyen az testtől, söt atul az testtől az melly az ő eredetie ez földről vötte, és az halálnac alája völt vettvén. Semmi nincz hihetlemb dolog, hogy nemmint azoc az dolgoc, az mellyec olly távul vadnac egy mástól, mint az meny és az föld, nem czac ősvéjárullyanac, hanem ugy egyyészüllyenec, hogy az lelkeknec eledelec legyen az Christus husából, noha az, mennyekből le ne szállyon. Szünnyenec meg annak okaért ez bódult ember ecz rof rágalmazással minket gyölösíteni, mintha mi az Istenec véghetetlen hatalmából valamit akarnánc elszakítani. Mert őc ebben igen bolondul tévelgenec, avagy latrul hazudnac.

Mert nem arról vagyont az kérdés, mit teheszen az Isten, hanem mit akarjon az Isten. Mi pedig azt mondgyuc, hogy az lött meg, az mi ő nékie tettzett. Ez tettzett pedig ő nékie jónac, hogy a Christus mi hozzánc
 Heb. 4. v. 17. ő atyafiaihoz mindeneben hasonlatos lenne a büntül elválva. Miképpen
 Heb. 4. v. 15. azért mi testünc? Ninczené ő néki tulaydon és bizonyos őregsége? Ninczené egy bizonyos helyen megkönyékezc? Nem tapasztaltatiké kézzel meg, és fémnel nem lártatiké?

Söt

Söt azt mondgyac őc, nem czelekedhertné meg azt az Isten, hogy azon test fok és különbkülömb helyken egyfésimind jelen lenne, hogy az mindenképpen helynélkül való legyéc, és hogy semmi taga és semmi őregsége ne legyen? Te bolond, mit kívánod az Istenec hatalmátságátul, hogy hogy azt tegyc, hogy az test egyfésimind testis legyen, és test se legyéc? Szinte mintha azt kívánád tőle, hogy azt mivellye; hogy az világosság egyfésimind világosság és fetétségis legyen. Őc pedig azt akarja, hogy az világosság világosság legyen, és az fetétség fetétség, és az test test legyen. Jollehet mikor akarja az fetétséget világóságra változtartya, és az világóságot fetétségre. De midőnt azt akarod, hogy az világosság és az fetétség mind egy legyen, mit mivellye egyebet, hanem az isteni bölcséségnecc rendelését forgatod fel? Szükség azért hogy test legyen az test: és az hus hus legyen, és az lélec, lélec, mindé az ő természetie és tulaydósága érint, az miképpé az Istétől teremtetet: az testnecc teremtetet természetie és tulaydonsága az, hogy annac bizonyos helye, mértéke avagy környülvalósága és formája legyen. Illyen tulaydonságú testet vött az Christus magára, az mellynecc, az mint f. Agoston bizonyittya, halhatatlanságot diczőültséget adott, de annac természetie és igaságot el nem vötte.

Epist. ad Dardan.

25. Azt mondgyac itten, hogy ő nékiec elöttec vagy az nyilvánóságos ige, az melly által kijelentetött az Istenec akarattya. Ugy bezzeg, hogyha ő nékiec meg engedtetné az magyarázatnac ajándékát az melly által az ige az Urnac értelme érint értethetné, az anya f. Egyházbol kivetni és megültani? Megvallom azt hogy őc az ige az Textusbol hozzánc bé, de az ollyan ige az minemü völt az Anthropomorphitaké, midőnt őc testes Istent költenénc. Es mint az Marcionitaké és Manichausokéis, midőnt azt költöttéc hogy az Christus teste mennyei avagy tündéres test vólna. Mert ez bizonságokat hoztác bé: Az első Adam az földből, földi, az másodic Adam mennyekből, mennyei. Ismet, Az Christus magát megüressíté, földgai formát vévén magára, hasonlatos lött az emberekhez. De ezec az göröbba vendégec az Istenec semmi hatalmát nem esmeric külömben, hanem ha az természetnecc egéfc minden rendie felforgattatic, az ő kietlen otromba költeményec által, az mellyet az őnnön magoc agya velejéből kohlottanac: az melly foc kal inkább az Isten mindenható völtánac meghatározása, és annak elejébe mértéc szabas, midőnt az mi eselyős költeményünckel akarjuc megprobalni, mit teheszen az ő mindenhatósága. Mert miczoda Isten igejéből vöttéc hogy az Christusnac teste menyben látható legyen, az földön pedig lathatatlan fántalan foc kenyér daraboczkác alá röytvén? Itten azt fogjac mondani, hogy ezt az fűkség illyen képpen kívannya, hogy az Christusnac teste az vaczotában adattalséc. Tudniillie mivelhogy az

2. Cor. 15. v. 47. Phil. 2. v. 7.

Q9999999